

הישיבה השלושים-ושש של הכנסת השישית

יום רביעי, כ"ו שבט תשכ"ו (16 פברואר 1966)

ירושלים, בנין הכנסת, שעה 11.05

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר י. סרלין:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. אבקש את מזכיר הכנסת להודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
מזכיר הכנסת מ. רוזטי:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונח על שולחן הכנסת, מטעם הממשלה, לקריאה ראשונה: חוק מילווה קליטה וחסכון חובה (הארכה), תשכ"ו—1966.

ב. שאילתות ותשובות

היו"ר י. סרלין:

נשמע עתה שאילתות ותשובות.

2. ידיעה ב"קול ישראל" על הגשת שי לראש עיריית ירושלים
חברת-הכנסת ט. סנהדראי שאלה את ראש הממשלה ביום ז' בכסלו תשכ"ו (1 בדצמבר 1965):
במסגרת חדשות השעה 19.00 ב"קול ישראל" מיום ו' בכסלו תשכ"ו (30 בנובמבר 1965), דיווח "קול ישראל" על בחירתו של ראש עיריית ירושלים, ובין השאר, מסר שחבר-הכנסת ויקטור שמיטוב הגיש לראש העיריה הנבחר חבילת שי שהכילה כיפה לבנה.
לכן אודה לך אם תשיבני:
(א) האם נכונה העובדה דלעיל?
(ב) האם מתפקידו של "קול ישראל" להעביר ידיעה מסוג זה במסגרת החדשות?
ראש-הממשלה ל. אשכול:
(א) התשובה חיובית.
(ב) הידיעה שודרה לפי דיווחו של כתב "קול ישראל", שנכח במקום, הכתב מסר, כי כל הנוכחים באותה ישיבה קיבלו את המחווה של חברת-הכנסת שמיטוב ברוח טובה.
איני רואה מדוע יש להסתיר ידיעה מסוג זה. מה רע בכך לעומת שי אחר? אין ספק, כי להרבה מאזינים תרמה הידיעה לתחושת האווירה הטובה ששררה באותה ישיבה.
3. מניעת רשיון יציאה ממר מחמוד עלי נסאר מן הכפר עראבה
חברת-הכנסת א. חביבי שאל את שר הבטחון ביום י"ג בכסלו תשכ"ו (7 בדצמבר 1965):
מחמוד עלי נסאר (ת. ד. 107188) מהכפר עראבה, נרשם לאוניברסיטת תל-אביב בפקולטה לכלכלה, ללימודי ערב. הנ"ל נתקבל ושילם את האגרה הדרושה.
נוכח העובדה שהנ"ל נמצא במה שנקרא "הרשימה השי חורה", זאת אומרת ברשימה של אנשים שתנועותיהם מותנות בקבלת רשיון מן המושל הצבאי, הוא הגיש בקשה לרשיון יציאה מכפרו כדי להימצא בתל-אביב לצורך הלימודים. אך המושל הצבאי משהה מתן תשובה זה זמן רב, דבר המונע אותו מלהצטרף לאוניברסיטה.
אי לזאת הנני שואל:
1. הצעה להקים מלטשה בכפר ערערה
חברת-הכנסת א. אבנרי שאל את ראש הממשלה ביום ה' בכסלו תשכ"ו (29 בנובמבר 1965):
חברת יהלומי קרן אור בע"מ הציעה להקים מלטשות יהלומים בכפר הערבי ערערה, וזה במסגרת פעולות לשיקום הכפר הערבי.
הטיפול הועבר לידי של היועץ לעניינים ערביים במשרד ראש הממשלה.
רצוני לשאול:
1. האם בפועל מתאם היועץ בין הרשויות השונות שאישורן דרוש לשם הקמת המלטשה?
2. מה מעכב בשלב זה את הענקת האישור להקמת המלטשה?
ראש-הממשלה ל. אשכול:
1. התשובה חיובית.
2. העיכוב נובע מכך, שהחברה המעוניינת להקים את המלטשה טרם הגישה בקשה להקצאת שטח מסויים בשביל המפעל.
- היו"ר י. סרלין:
שאלה נוספת לחברת-הכנסת אבנרי.
אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
מדוע לא נמסר לחברה עד היום, כי זה הגורם לעיכוב?
ראש-הממשלה ל. אשכול:
איני יכול לענות לך. צריך לדעת גם לשאול.
בדרך כלל, העניין נוגע לכמה משרדים. כל העניין נמשך, אם אינני טועה, לא יותר מאשר שלושה חודשים. היות וזה נוגע לכמה משרדים, עובר זמן מסויים עד שזה עובר ממשרד למשרד. זה, בוודאי, אחד הגורמים. אפשר להצטרף, כמובן, שהדברים "נסחבים".

למקום מגוריהם. ובמאמר מוסגר אומר, כי תושבי ארץ ישראל, שיצאו את הארץ לפני יום 1 בפברואר 1948, ושרכשו אור-חות זרה או השתקעו במדינה זרה, לא יהוייבו בשירות בטחון אם יגיעו לישראל לביקור בלבד.

(ב) אורח ישראלי השוהה בחוץ-לארץ, רשאי להיכנס לישראל על-פי דרכון ישראלי ואינו נזקק כלל לאשרה. הנציגויות הקונסולריות של ישראל מודיעות ליוצאי צבא על חובותיהם לפי חוק שירות הבטחון, וקיימות בנידון זה הנחיות של משרד החוץ ומחלקת הגיוס של משרד הבטחון. (ג) סעיף 10 לחוק האזרחות קובע: „אורח ישראלי בגיר, שאינו תושב ישראלי, רשאי להצהיר שרצונו לוותר על אור-חותו. כל ויתור על אזרחות ישראלית טעון אישור שר הפנים“.

(ד) משום שאזרחים אלה לא ויתרו על אזרחותם הישראליהם בהתאם לחוק, לפיכך חלה עליהם חובת היציאה והכניסה לישראל על-פי דרכון ישראלי בלבד.

5. הרכבת צוות בתכנית „יש שאלות“
ב „קול ישראל“

חברת-הכנסת ט. סנהדראי שאלה את ראש הממשלה ביום ו' בטבת תשכ"ו (29 בדצמבר 1965):

במסגרת תכניות הרדיו קיימות תכניות בעלות אופי ציבורי מובהק, כגון „יש שאלות“.

אודה לך אם תשיבני:

(א) מי אחראי להרכבת הצוות בתכניות מעין אלו?
(ב) האם יש ערובה שהצוות יהיה תמיד מגוון ומשקף את קשת הדעות במדינה?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

(א) עורך התכנית אחראי להרכבת צוות הדיונים.

(ב) כשהמדובר בצוות בן שלושה חברים, אין כל אפשרות שצוות זה ישקף את „קשת הדעות במדינה“ בכל הופעה (בדרך כלל, בקשת הצבעים אנו רגילים למנות שבעה צבעים, וצוותים אלה הם בני שלושה). לעומת זאת דואג עורך התכנית כי בצוות יבואו לידי ביטוי דעות שונות וכי בתקופת תכנון שלמה, של מחצית השנה או שנה, תבוא לידי ביטוי קשת הדעות — או לפחות מרבית הדעות — במדינה. מן הראוי לציין כי לעומת כל מיושר של „יש שאלות“, שבו נותן את התשובות צוות של שלושה אנשי ציבור, בא לסירוגין מיושר של „יש תשובות“, אשר בו מובאות תשובותיהם של מאוינים מכל שכבות הציבור.

6. גיוס מורים למילואים

חברת-הכנסת ב. שחור שאל את שר הבטחון ביום ו' בטבת תשכ"ו (29 בדצמבר 1965):

בקשר לגיוסם של מורים למילואים, אודה לך אם תודיע עניי:

האם אין אפשרות לגייס מורים לשירות מילואים באופן שלא תיפגע תכנית הלימודים?

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

המטה הכללי הורה שיש לכוון, בדרך כלל, קריאת מורים לשירות מילואים פעיל בתקופת הפגרה של בתי-הספר, ואני חושב שזה יובן על-ידי כל. ההוראה הדגישה במיוחד את הצורך להימנע מקריאתם של מורים המלמדים בכיתות י"ב תוך תקופת הלימודים.

א. מדוע מסרב המושל הצבאי לתת רשיון למחמוד עלי נסאר כדי לצאת מכפרו עראבה ולהצטרף לאוניברסיטה בחל-אביב?

ב. האם מוכן כבוד השר להתערב על מנת לתת את הרשיון המבוקש להנ"ל?

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

(א) נימוקים בטחוניים כבדי-משקל הקשורים בעברו של מחמוד עלי נסאר ובפעילויותיו, מנעו את המושל הצבאי מלבטל את ההגבלות שהוטלו על הנ"ל.

(ב) התשובה שלילית.

היו"ר י. סרלין:

שאלה נוספת לחברת-הכנסת חביבי.

אמיל חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

האם כבוד ראש הממשלה יודע אישית, מה הנימוקים הבטחוניים כבדי-משקל?

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

כן, אני יודע, אבל, כמקובל, אינני יכול לפרט אותם.

4. סדרי גיוס של ישראלים שהיגרו מן הארץ בילדותם

חברת-הכנסת ש. אלוני שאלה את ראש הממשלה ושר הבטחון ביום כ' בכסלו תשכ"ו (14 בדצמבר 1965):

עובדה ידועה היא, ואין צורך להרחיב עליה את הדיבור, שמאז קום המדינה קיימת ירידה מן הארץ. ילדי היורדים, אף שמקבלים אזרחות ארץ ההגירה, נשארים אזרחים ישראליים. רבים מהם חברים בתנועות נוער ציוניות ובארגוני סטודנטים והיו רוצים לבוא לארץ אם לביקור, אם לקורסים של השתלמות ואם לקיום „שירות לעם“ של שנה תמימה.

בשל היותם אזרחים ישראליים, למרות אזרחותם הורה, חוששים הם לבוא. משום שבהיותם בגיל יוצאי צבא, הם מגויסים מיד לצבא וחלקם אף מועמדים לדין באשמת ערי קות. כן נערמים קשיים עם יציאתם מן הארץ משום שהם נדרשים להשיג אשרות יציאה בנוסף לכלולות בדרכון.

הואיל והדבר פוגע באפשרות יצירת קשר מחודש בין ילדי יורדים לבין ישראל, אבקש את כבוד ראש הממשלה להשיב:

(א) האם ניתן לדחות גיוסם של אזרחים מסוג זה לשנה לפחות מיום בואם ארצה לביקור, או לתקופה קצובה מראש ארוכה יותר, הכל לפי מטרת הביקור?

(ב) על שום מה עם מתן אשרת הכניסה לארץ אין נציגינו בחוץ-לארץ מזהירים את המתכוונים לבוא מפני הצפוי להם?

(ג) על שום מה אדם הרוצה לבטל אזרחותו הישראלית חייב לשאתה בעל כרחו?

(ד) על שום מה נערמים קשיים בשעת יציאתם של אזרחים מסוג זה מן הארץ על-ידי משרד מרשם התושבים?

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

(א) אזרחי ישראל, שהיגרו לפני הגיעם לגיל 14, למדינה זרה, והתאזרחו בה או השתקעו בה בקביעות, יכולים, לפי בקשתם בכתב, לקבל חתימת מועד התייצבותם למילוי חובותיהם על-פי חוק שירות בטחון, לתקופה של שנה אחת מיום הגיעם ארצה, ולחזור לפני תום התקופה האמורה

השאלה: "הנני ממאזיני תכנית "מתיבת הדואר" ואני מאזין למכתבים מאורחים ערביים, הגדושים התמרמרות מחיי הם בישראל, ואני שואל: אם ישנם אורחים ערביים ממורמרים מהחיים בישראל, מדוע אין הממשלה מחוקקת חוק לשלילת האזרחות הישראלית מאזרח כזה ומסיעה אותו לאיזו מדינה ערבית שהוא רוצה? — אולי יהנה שם מהחירות והדמוקרטיה שהוא טוען שאיבד בישראל?"

התשובה: "ידוע לך, המאזין, ללא ספק, שבמדינת ישראל יכול כל אזרח לבקש ולקבל מהשלטונות הישראליות היתר יציאה על מנת לנסוע לאיזו מדינה שהוא; השלטונות הישראליים אליים אינם מכתיבים לנוסע את מחוץ חפצו או המקום שעליו להגיע אליו, כפי שאינם מכתיבים למדינות האחרות את המדיניות, שלפיה מדינות אלו נוהגות, לקבלת נוסעים או מהגרים לתחומיהן, אם ישנה איזו שהיא מדינה ערבית המסכימה לקבלת איזה אזרח ישראלי ערבי, אזי ישראל מוכנה להבטיח לאזרח זה להגיע דרך מעבר מגדל באום או איזו שהיא נקודת גבול מוסכמת בין ישראל לבין שכנותיה הערביות. בשל נסיבות היחסים הנוכחיים בין מדינות אלו וישראל, אפשר לקיים את הקשר עם שלטונות מדינות ערב בנוגע לנ"ל באמצעות הצלב האדום הבינלאומי או בדרכים חוקיות אחרות. יש להוסיף שבעבר קרו מקרים שאנשים מכרו את רכושם על מנת לנסוע לחוץ-לארץ ואחרי המכירה קיבלו את התמורה במטבע חוץ. לכן, המאזין, אין שום הצדקה לחקיקת חוק לשלילת האזרחות; כן אין מקום כלל לחוק כזה במדינה דמוקרטית. בקיצור נמרץ, חוק כזה יעיד על כוונה רעה ועל חוסר שוויון בנוסף לאי-הערכת אזרחות המדינה על-ידי שלטונות אותה מדינה".

עד כאן דברי המשיב, הארוכים במקצת לפי טעמי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
ולא הכי חינוכיים.

ראש-הממשלה ל. אשכול:

מרוב דברים לא תחדל טעות או משגה. אולם מי שישים לב לנוסח המדויק של השאלה והתשובה, מן הסתם לא יבוא לידי אותן מסקנות שהגיע אליהן חבר-הכנסת חביבי על סמך אינפורמציה לקויה.

9. מינוי מנהל למשרד ראש הממשלה
חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את ראש הממשלה ביום י"ב בשבט תשכ"ו (2 בפברואר 1966):

זה למעלה משנה מתנהל משרד ראש הממשלה בהעדור מנהל כללי.

שאלתי היא:

מתי בדעת ראש הממשלה למנות מנהל כללי למשרד ראש הממשלה?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

תודה על הדאגה.

אין חובה למנות מנהל כללי.

התשובה חיובית, תוך התאמת מועמד, וזה ליקח זמן.

10. יציאת מר שנער לציריך בשליחות
ממלכתית

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר האוצר ביום י"ב בשבט תשכ"ו (2 בפברואר 1966):

בעתונים נתפרסמה ידיעה לפיה יצא ד"ר ש. שנער את ישראל לציריך בשליחות ממלכתית מאת שר האוצר.

הוראה זו אינה חלה על אותם מורים, הנקראים לאימון יחידתי או קורס צבאי, כאשר דוגמתם אין מתבצעים בתקופת פגרת בתי-הספר.

7. הכרזה מוטעית על חייל כעריק
חבר-הכנסת ר. ארזי שאל את שר הבטחון ביום י"א בטבת תשכ"ו (3 בינואר 1966):

בעתונות נתפרסמה ידיעה, כי החייל אברהם פיגלמן מהרצליה הוכרו כעריק. המשטרה חיפשה אחריו וערכה חיפוש פתע בביתו ולבסוף נמצא החייל כשהוא מאושפז בבית חולים צבאי. למשפחתו של החייל לא נמסרה כל הודעה על מחלתו והשוטרים הצבאיים עוד הוסיפו ואמרו כי נבדקה האפשרות שבנם עבר את הגבול.

בקשר לזה אבקש לדעת:

1. האם נערכה חקירה במקרה הנדון, ואם כן — מה העלתה החקירה?

2. האם ואיך באו על עונשם האשמים בדבר?

3. מה בדעת כבודו לעשות כדי למנוע להבא הישנות מקרים דומים שחומרתם אינה מוטלת בספק?

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

1. מונתה ועדת חקירה לחקירת המקרה המצער, ששימש נושא השאלתה. הוועדה קבעה, כי היתה תקלה בדיווח והיא שגרמה להכרות החייל כעריק, בטעות.

2. האשמים הועמדו לדין משמעתי ובאו על עונשם.

3. ניתנה הוראה לבחון שנית את נוהלי הדיווח בדבר הימצאות חיילים בבתי-חולים ולשפר את הנוהלים במגמה למנוע תקלות מסוג זה בעתיד.

8. אפשרות יציאתם של אזרחים בני המיעוט הערבי לחוץ-לארץ

חבר-הכנסת א. חביבי שאל את ראש הממשלה ביום י"ב בשבט תשכ"ו (31 בינואר 1966):

בשידור הערבי של "קול ישראל", בינה לשאלות ותשובות, ביום 19 בינואר 1966, בשעה 22 בערב, שודרה שאלה ותשובה כדלקמן:

שאלה: "ישנם ערבים בישראל המתמרמרים על הנאי החיים. מדוע לא תשלול הממשלה מהם את האזרחות ותפתח לפניהם את השערים כדי שיחזירו את חירותם השדודה?"

תשובה: "לא ניתן לשלול את האזרחות בכוח, היות וזה איננו דמוקרטי. אך השלטונות מאפשרים את היציאה של כל מי שמבקש לצאת. הם מקילים עליו את המלאכה של חיסול נכסיו ועניניו".

אי לזאת הנני לשאול את כבוד ראש הממשלה:

האם הוא מוכן לברר תשובה מוזרה זו בשידור הערבי של "קול ישראל" ולהורות לממונים על שידור זה להימנע בעתיד משידורים של שאלות ותשובות הפוגעות ברגשות אזרחי המדינה הערבים והמסלפות את תוכן מאבקם למען שוויון זכויות במולדת?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

נוסח השאלה והתשובה המובא בשאלתה של חבר-הכנסת חביבי כולל כמה אי-דיוקים קשים ויש בנוסח זה דברים שהוצאו מהקשרם.

כדי להבהיר את הענין אקרא את התרגום המילולי של שאלת המאזין לתכנית ואת תשובת השידור הערבי של "קול ישראל".

להיצר רושם, או מצב עובדתי, שחומות החוק אינן חזקות במידה שזה לגבי כל חלקי הציבור."

בקשר עם זה אבקש לדעת:

באילו אמצעים מוכן כבוד שר האוצר לאחוז על מנת להבטיח שהמינהל יתן לאורח הרגיל ייעוץ והדרכה הדרושים כדי ש"חומות החוק" יהיו לגביו חזקות באותה מידה שהן חזקות לגבי חברות ומשלמי מס גדולים, היודעים להשתמש בכוח השפעתם ובייעוץ של עורכי־דין כדי להבטיח לעצמם הנאה מלאה מכל זכות שהחוק מעניק להם?

שר־האוצר פ. ספיר:

שמחתי לשאלתו של חבר־הכנסת רוזן, שנתנה לי הזדמנות נוספת להודיע, שאין דומה לו למינהל ההכנסות לענין הצדק ואי־משווא־פנים. עדות לכך ישמש גם המאמר של הממונה על ההכנסות, שחבר־הכנסת רוזן מצטט אותו.

התשובה לשאלותיו של חבר־הכנסת רוזן מצויה באותו המאמר, שני עמודים הלאה. התרופות שהמינהל מתכוון להגישן הן: — הקמת לשכות מודיעין כוללניות; חידוש פניהן של לשכות המודיעין במשרדי המס; פתיחת לשכות בתקופת הגשת הדין־וחשבון השנתי למס הכנסה; פרסום חומר המסביר את הזכויות והחובות של האורח בכל הנוגע למיסים.

בהזדמנות זו ביכולתי להוסיף, שאגף מס ההכנסה מתכוון לפתוח את משרדיו המרכזיים בשעות אחר הצהריים, במגמה לאפשר ייעוץ והדרכה לנישומים שאין עיתם בידם בשעות הרגילות בהן פתוח המשרד.

הדברים שהזכרתי כאן ניתנו בקצה המזלג, אולם הם מורים על הכלל: שמירה על האינטרס של הציבור בלי משווא־פנים.

13. שיעור הסובסידיה לחקלאים הערביים בשנת הכספים 1965/66

חבר־הכנסת א. נחלה שאל את שר האוצר ביום י"ח בשבט תשכ"ו (8 בפברואר 1966):

אבקש מכבוד שר האוצר לענות לי על השאלות הבאות:

1. מהו שיעור הסובסידיה שניתנה לחקלאים הערביים כעזרה לשיח תוצרתם החקלאית בשנת הכספים 1965/66?

2. האם התמיכה הכספית שניתנה לחקלאים הערביים מתוך הסכום הכולל של הסובסידיה, שהועמד על 190 מיליון לירות, הולמת את הירידה התלולה במחירי התוצרת בסקטור הערבי?

שר־האוצר פ. ספיר:

1. מערכת הסובסידיות בנויה על תמיכה ישירה אחידה במוצרים חקלאיים, על בסיס ענפי, ואיננה מבדילה בין יצרן ליצרן. כל חקלאי נהנה אם כן לגבי תוצרתו מסדרי הסובסידיה כפי שנקבעו. אין נערכים חישובים סקטוראליים, כי אין זה רלוונטי למערכת. לא ניתן גם לערוך חישוב כזה, בהעדר נתונים על כמיות התוצרת אשר סופקו מסקטור פלוני או אלמוני.

2. הסובסידיות למוצרים השונים נקבעות, בין היתר, בהתחשב בתמורות החלות במחיריהם בשוק, מצד אחד, ובהוצאות הייצור, מצד אחר.

שאלותי הן:

1. האם נכונה הידיעה?

2. אם נכונה הידיעה — מהי השליחות אשר הוטלה על ד"ר שנער?

שר־האוצר פ. ספיר:

1. הידיעה נכונה.

2. השליחות היא סודית ומסירת פרטים לגביה מעל במת הכנסת תזיק לשליחות ותבטל את תועלתה למדינה.

11. הקלות במס נסיעות חוץ לישראלים הגרים בחוץ־לארץ

חבר־הכנסת מ. ה. שטרן שאל את שר האוצר ביום י"ג בשבט תשכ"ו (3 בפברואר 1966):

מס הנסיעות, אשר חל גם על אותם אזרחים ישראלים שבתוקף תפקידם גרים בחוץ־לארץ, יש בו הכבדה בלתי צודקת ובלתי־הגייונית. אם מס הנסיעות בא להכביד על יציאה מן הארץ, הרי במקרה של ישראלים הגרים בחוץ־לארץ התוצאה היא הפוכה. המס הגבוה מונע רבים מלבקר בארץ וגם את חופשתם הם מבליים בארצות־חוץ, במקום בישראל. אי לכך אבקש את כבוד השר להשיבני:

האם האוצר הקדיש תשומת־לב לבעיה זו ומוכן לחשוב על סידורים כדי לתקן את המצב הקיים בפועל, לעניות דעתי, בניגוד לאינטרס של המדינה?

שר־האוצר פ. ספיר:

משרד האוצר לא ציפה לשאלתו של חבר־הכנסת שטרן, כדי לחשוב על הסידורים הקשורים במס נסיעות חוץ לגבי תושבי ישראל הגרים בחוץ־לארץ.

א. תושב ישראלי ששהה שנתיים רצופות בחוץ־לארץ יכול לחזור באין מפריע לביקורים בארץ, ועליהם הוא פטור ממס נסיעות חוץ. אם תושב זה הוא סטודנט — יהול לגביו הפטור כבר לאחר 22 חודשי שהייה בחוץ־לארץ.

ב. לגבי שהייה של שנה לפחות — מוענק למבקר פטור חלקי בסכום של 75 ל"י מן המס.

ג. נדמה לי שסידורים אלה פותרים את הבעיה שהעלה חבר־הכנסת שטרן.

12. הדרכה מטעם מינהל המיסים בעניני מס הכנסה

חבר־הכנסת ש. רוזן שאל את שר האוצר ביום י"ג בשבט תשכ"ו (3 בפברואר 1966):

ברבעון לעניני מיסים מס' 1, בהוצאת המוסיאון למיסיס, נתפרסם מאמר מאת מר ש. גפני, אשר בו נאמר בין היתר:

"משלמי המס הגדולים יודעים לדאוג לעצמם בין אם בכוח השפעתם או בקשריהם הישירים עם הממשלה ובין אם על־ידי השימוש בשירותיהם של עורכי־דין טובים או רואי־חשבון מוצלחים. בדרך זו הם מבטיחים לעצמם הנאה מלאה מכל זכות שהחוק מעניק. לא כך הדבר לגבי האורח הרגיל, שאין לו גישה חופשית לצמרת וגם אין לו האמצעים הכספיים לרכוש שירותו של עורך־דין או רואה־חשבון. יכול

במסגרת גאט"ט כינוס הוועדה לעניני הסכם הכותנה הבין-לאומי, ובו יתקיים דיון על מדיניות היבוא הבריטית התדשה.

15. הקמת מפעל לייצור קרטון גלי בטירת הכרמל

חבר-הכנסת א. בן-אליעזר שאל את שר המסחר והתעשייה ביום כ"ז בטבת תשכ"ו (19 בינואר 1966):

בעתון "שער" מיום 23 בדצמבר 1965 נמסרה ידיעה, לפיה הנהלת "כור" עומדת להתחיל בייצור קרטון גלי במפעלה העומד לקום בטירת הכרמל. לפי אותה ידיעה התחייבה חברת "כור" לרכוש את "קרבל" המייצר קרטון גלי בלוד. כן נמסר כי הממשלה התחייבה להחזיר את השקער חזקתו של החברות האמריקניות ב"קרבל" למשקיעים, באם יוקם מפעל נוסף לקרטון גלי לפני 1 ביולי 1967 וכעת הוארכה, כפי הנמסר, אותה אופציה עד 1970.

על כן רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הקמת המפעל הנוסף לקרטון גלי של "כור" בטירת הכרמל היא במסגרת מדיניות פיזור האוכלוסיה?
2. האם אמנם הוארכה האופציה למשקיעים עד 1970?
3. אם כן — למה הוארכה?
4. האם לפי תכנית זו, ייסגר המפעל "קרבל" בלוד?
5. האם הובאו בחשבון בעיותיהם של עובדי "קרבל", בעת חיסול "קרבל" או העברתו מלוד לכל מקום אחר?

שר-המסחר והתעשייה ח. צדוק:

1. המפעל הנוסף לקרטון גלי עומד לקום בטירת הכרמל או במקום אחר עליו יוסכם עם משרד המסחר והתעשייה. הקמתו של המפעל בטירת הכרמל אין בה כדי לתרום לפיזור האוכלוסיה; המפעל נועד להבטיח הספקה סדירה של קרטון גלי לצריכה המקומית ולהגברת היצוא, וכן יהיה בו משום הכנסת גורם של התחרות נאותה בענף ייצור זה. המפעל יוקם על-ידי חברה, ששותפיה הם, בחלקים שחיים, "כור" וחברת-חוף בעלת ידע רב בענף הייצור הנדון. אותה חברת-חוף היא גם שותפתה של "כור" במפעל "חישולי כרמל" בטירת הכרמל, אשר בקרבתו יוקם המפעל לקרטון גלי.

2. תקופת האופציה תוארך עד 1970.

3. המשקיעים ב"קרבל" היו זכאים, לפי ההסכם משנת 1959, לדרוש, כי הממשלה תרכוש את השקעותיהם במפעל עד 31 ביולי 1966. הם עמדו על מימוש זכותם זו, וזלת אם יובטח להם, כי הממשלה תמנע הקמת מפעל נוסף לייצור מוצרים המיוצרים ב"קרבל". הממשלה לא ראתה אפשרות ליטול על עצמה התחייבות כזאת.

מימוש זכות האופציה של המשקיעים ב"קרבל" היה מחייב את הממשלה לרכוש את המפעל. כדי למנוע זאת, הגענו לידי הסדר עם המשקיעים ב"קרבל", מחו גיסא, ועם היוזמים של המפעל הנוסף, מאיך גיסא. לפי הסדר זה תוארך תקופת האופציה למשקיעים ב"קרבל". במשך התקופה הנוספת יוקם המפעל החדש, ומקימו מתחייבים לרכוש את השקעות במפעל "קרבל" במקרה ובעליו ידרשו מן הממשלה לרכוש. בהסדר האמור נמנע איפוא מימוש האופציה ומתן בלעדיות בענף ייצור בעל חשיבות רבה למשק.

4—5. אין כל תכנית לסגירתו של מפעל "קרבל" בלוד או להעברתו.

14. קשיים ביצוא מוצרי טקסטיל ישראליים לאנגליה

חבר-הכנסת י. גולן שאל את שר המסחר והתעשייה ביום כ"ז בטבת תשכ"ו (19 בינואר 1966):

יצוא הטקסטיל לבריטניה לפי הסיכום הארעי של עשרת החודשים הראשונים של השנה ירד ב-30% לעומת 1964. ירידה זו נובעת, לדברי היצואנים, ממכס המגן שהטילו הבריטים בשנה האחרונה וזאת בנוסף על המכסים הגבוהים יותר המוטלים על מוצרי טקסטיל ישראליים המיובאים לאנגליה, לעומת מוצרי טקסטיל המיובאים מארצות אפטי"א.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

- א) מהי תגובת ממשלת ישראל על פגיעה קשה זו ביצוא הישראלי?
- ב) האם קיימים מגע עם ממשלת בריטניה בנידון?
- ג) אם כן — מה תוצאותיו?

שר-המסחר והתעשייה ח. צדוק:

א) יצוא הטקסטיל מישראל לבריטניה נפגע פגיעה כפולה:

1. כפי שמציין חבר-הכנסת גולן, הוטל בחודש נובמבר 1964 מכס-מגן בשיעור של 15% — שהורד אחר כך ל-10% — על כל היבוא לבריטניה, מכל הארצות, לרבות ארצות אפטי"א. למכס זה היתה השפעה גם על יצוא מוצרי טקסטיל שלנו, שכן מצבנו הרוע לעומת היצרנים הבריטיים, וכתוצאה מכך אמנם חלה הפחתה ביצוא מוצרי טקסטיל מישראל לבריטניה. אולם בענין זה לא היה ביכולתנו לפעול לשינוי המצב, שכן זו היתה מדיניות כללית, שפגעה בכל הארצות המייצאות לבריטניה.

2. בנוסף על כך החליטה ממשלת בריטניה, בסוף שנת 1965, להטיל הגבלות כמותיות על יבוא מוצרי כותנה. הגבלות אלה פגעו ביצוא הישראלי, מאחר שנקבעה מכסת יבוא גלובלית לקבוצת ארצות, וישראל בתוכן.

ממשלת ישראל ראתה בדאגה רבה את הטלתן של הגבלות יבוא אלה על מוצרי הכותנה שלנו המיוצאים לבריטניה, והגישה את עצומתיה לממשלת בריטניה, הן באמצעות השגרירות הבריטית בישראל והן באמצעות שגרירות ישראל בלונדון. יחד עם זאת, סוכם לבדוק את מדיניות היבוא של ישראל מבריטניה במיוחד לגבי פריטים גדולים, כגון ציוד כבד, כלי תחבורה וכו'.

ב-ג) משלחת מישראל שיצאה ללונדון קיימה שיחות עם נציגי ממשלת בריטניה, בהן הסבירה כי מדיניותה של ממשלת בריטניה מגבילה את אפשרות הפיתוח של יצוא מוצרי כותנה מישראל לבריטניה ופוגעת ביצוא הקיים, על-ידי כך שישאל הוכנסה למסגרת הארצות שלגביהן קיימת מכסת יבוא גלובלית, בעוד שמבחינה עניינית ראויה ישראל שיתייחסו אליה כאל קבוצת הארצות האירופיות, שהיבוא מהן הוא חופשי. בסיומן של שיחות אלה צויין, כי ממשלת בריטניה הכירה במצב המיוחד שנוצר לגבי היצוא הישראלי ובעורך לחפש לו פתרונות אפשריים, אולם הדבר יכול להי עשות רק במסגרת מדיניות היבוא הכוללת של הממשלה הבריטית.

הדיונים המסכמים עם נציגי ממשלת בריטניה יחודשו בסוף חודש סברואר, לאחר שהממשלה הבריטית תקיים התייעצויות עם כמה מדינות שפנו גם הן בתביעות דומות.

עלי להוסיף, כי בראשית חודש מארס השנה יתקיים

— שאלות ותשובות (אבנרי, צדוק, ש. רוזן, אבנרי); הצעות לסדר-היום (סרלין, י. מרידור) —

מכונות הכביסה בארץ, ובהתאם לבדיקה זו נחשפה תוצרת הענף ליבוא מתחרה.

החשיפה הביאה להגברת כושר ההתחרות של המוצר המקומי מבחינת הטיב והמחיר. המשרד מעודד ומאשר את קשריו ידע עם מפעלים בעלי שם בענף זה בחוץ-לארץ. המפעלים המקומיים עצמם השקיעו מאמצים ניכרים בפיתוח מכונות הכביסה הישראלית, ואמנם יש לציין שיפור ניכר באיכות מכונות הכביסה המיוצרות בארץ. מן הנתונים הבאים אנו למדים, כי למרות היבוא של מכונות כביסה חלה עליה בייצור המקומי, כדלקמן:

השנה	ייצור מקומי	יבוא
1962/63	16,800 מכונות	345 מכונות
1963/64	18,650 מכונות	1,435 מכונות
1964/65	21,500 מכונות	4,500 מכונות

2. יצרני מכונות הכביסה, בתיאום עם המשרד, אמנם נקטו יזמה לריכוז המפעלים, אולם עד עתה, מסיבות הקשורות ליצרנים, לא יצא הדבר לפועל.

3. הקמת מפעל מרכזי לייצור מכונות כביסה הוא, בראש וראשונה, ענין לגורמים התעשייתיים המעוניינים בדבר. אם תוגש למשרד תכנית להקמת מפעל מרכזי לייצור מכונות כביסה באזור פיתוח, תיבדק התכנית מתוך יחס חיובי על-ידי מומחי המשרד מבחינה טכנית וכלכלית. אם הבדיקה תעלה שהתכנית כדאית ורצויה, יינה המפעל מן ההקלות והעידוד הניתנים למפעלים באזורי פיתוח.

18. הגבלות על יבוא מוצרי כותנה ישראלים לבריטניה

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר המסחר והתעשייה ביום י"ט בשבט תשכ"ו (9 בפברואר 1966):

1. "מעריב" של יום ד', 2 בפברואר 1966, נתפרסמה ידיעה לפיה התמירה בריטניה לגבי ישראל בהגבלות הכותנה לעומת ארצות אחרות.

שאלותיהם:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן — מה הן ההחלטות הקיימות לגבי ישראל?

שר-המסחר והתעשייה ח. צדוק:

ראה התשובה שנתתי היום לשאלתה של חבר-הכנסת י. גולן באותו הנושא.

ג. הצעות לסדר-היום

1. קיום מצעד יום העצמאות בירושלים

לפני שלוש שנים בערך, צריך היה המצעד להתקיים בירושלים, ומשום-מה הועבר לבאר-שבע. הנימוק העיקרי להעברת המצעד לבאר-שבע היה שיש להפגין את כוחו של צה"ל; יש להראות את כוחו של צה"ל גם לעיריית העולים אשר היתה בינתיים לעיר. על כן כולנו שמחנו, אם גם בהסתייגויות מסוימות, שהמצעד יתקיים בבאר-שבע. שנה לאחר מכן הועבר המצעד לתל-אביב. הנימוק לאי-קיומו של המצעד בירושלים היה שצריך להפגין כוחו של צה"ל. נכון,

16. ידיעה על חוסר תעסוקה מלאכותי במפעל "אילין-תעשיות" באשקלון

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר המסחר והתעשייה ביום י"ג בשבט תשכ"ו (3 בפברואר 1966):

לפי הידיעות שבידי, האשמו פועלי מפעל המתכת "אילין-תעשיות" באשקלון את הנהלת המפעל בביום חוסר תעסוקה למפעלים כדי לזכות בהטבות. האשמות הפועלים נשלחו גם למשרד.

שאלותיהן:

1. האם נכון הדבר?

2. האם נכונה הידיעה, לפיה סירבה הנהלת המפעל הנ"ל לקבל לאחרונה מספר רב של עבודות, ביניהן עבודות בשביל חברת החשמל, חברת האשלג וחברות תעופה?

שר-המסחר והתעשייה ח. צדוק:

1. במשרד המסחר והתעשייה לא נתקבלה כל פניה בענין. אם נקבל פרטים — נבדוק אותם.

2. לא נמסר למשרד על כל מקרה בו הוצע להנהלת המפעל "א. אילין-תעשיות", אשקלון, לקבל עבודות מן החברות הנוכרות בשאלתה, והיא סירבה לעשות כן. גם בענין זה — אם נקבל פרטים — נבדוק אותם.

17. המצב בענף ייצור מכונות כביסה

חבר-הכנסת ש. רוזן שאל את שר המסחר והתעשייה ביום י"ג בשבט תשכ"ו (3 בפברואר 1966):

בחודשים האחרונים ניתנה הגנה מוגדלת לתעשיית מכונות כביסה בארץ מפני יבוא מתחרה, בהתאם לדרישת המועצה להגנת תוצרת הארץ. בקשר עם זה אבקש לדעת:

1. האם נערכה כדיקה על המצב בענף ייצור מכונות כביסה בארץ, מתוך כוונה לנקוט צעדים אשר יגבירו את כושר ההתחרות של ענף זה עם מכונות כביסה מיובאות, הן מבחינת המחיר והן מבחינת הטיב?

2. האם עשה משרד המסחר והתעשייה צעדים לקראת ריכוז מפעלי ייצור מכונות כביסה הקיימים בארץ, כדי להגביר את כושר ההתחרות שלהם ולמנוע סגירת מפעלים והפיכת יצרנים ליבואנים?

3. האם קיימת אפשרות להקים באזור פיתוח מרכז לייצור מכונות כביסה כדי לרכז בו את המפעלים הקיימים כנ"ל?

שר-המסחר והתעשייה ח. צדוק:

1. משרד המסחר והתעשייה בדק את המצב בענף ייצור

היור"י. סרלין:

אנו עוברים להצעות לסדר-היום. נתחיל בהצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת יעקב מרידור — קיום מצעד יום העצמאות בירושלים, בירת ישראל. רשות הדיבור לחבר-הכנסת מרידור.

יעקב מרידור (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. התבררנו בעתונות, ואחר-כך גם על-ידי החלטת הממשלה, שמצעד צה"ל לא יתקיים השנה בבירת ישראל אלא בחיפה.

חברת י"ג, ישיבה ל"ו
— הצעות לסדר-היום (י. מרידור, טרלין, פרס) —

חששנו. לו היינו מקבלים החלטה זו, היה מצבנו שונה. לא היו פקוקים רבים כל-כך. אבל היום לסגת ממה שכבר הושג? הכנסת הועברה לירושלים; דהיפאקטו ירושלים היא בירת ישראל, אם כי שגרירים של מעצמות גדולות לא הכירו עדיין במצב זה והם מתעצלים לעלות לירושלים כדי לחזות במפגן יום העצמאות. הם יכולים לשבת בבתיהם; נוכל לקיים את מצעד זה"ל בירושלים גם בלעדיהם. אם נפסח גם הפעם על קיום המצעד בירושלים, לאחר שפסחנו עליו זה שנתיים, מה יגידו ב"סטייטס-דפרטמנט", מה יגידו במוסקבה, מה יגידו בצרפת?

ירושלים מבחינה מדינית מלאה חומר נפץ. היתה החלטת אר"ם מסויימת. הפרנו אותה בגאון וקבענו עובדות. האם עכשיו ניסוג אחורנית? האם ניתן לאותם גורמים העויינים לישראל להעמיד סימן שאלה על ריבונותה של ישראל על ירושלים ועל היות ירושלים בירת ישראל?

יש לקיים את המצעד השתא בירושלים. אינני חושב שזו בעיה קואליציונית, אינני חושב שיש חילוקי-דעות על כך. יש חששות בלב, נכון יש חששות בלב רבי המדינה. בלבנו אין חששות. אבל מנהיגי האומה, מנהיגי המדינה צריך שתהיה להם היכולת הנפשית להתגבר על פקוקים ועל פחדים אלה. פחדים ישנם כאשר מפחדים מהם. ובכלל הפחד הוא יועץ רע. כיום יש לחץ של איזו צעה אמריקנית, ומחר ייאסר עלינו משהו נוסף שאינני רוצה להזכירו כאן, יהיו חששות, משהו יהיה בדרך, יהיה משאומתן על עודפי מוון וצריך יהיה לחכות עד שנקבל את אותם עודפי מוון, וכ"ו.

חברי הכנסת הנכבדים, בשם סיעת גח"ל אני מציע שהכנסת תתן את דעתה על הבעיה ותדון בה, וכך תחזיר את העטרה ליושנה. אני מציע לערוך דיון בענין קיום המצעד בירושלים.

היו"ר י. טרלין :

הכנסת תעבור להצעה לסדר-היום של חברה-הכנסת פרס, באותו הנושא: קיום מצעד יום העצמאות בירושלים, בירת ישראל.

שמעון פרס (רפ"י) :

אדוני הישיב-ראש, כנסת נכבדה. בראשית 1964 עמדה הממשלה, בראשותו של לוי אשכול, להחליט על מקום מצעדו של זה"ל. אז היתה עדיין הממשלה, לדבריו של מר אשכול עצמו, ממשלת המשך. ולמעשה כבר היתה קיימת ההחלטה לקיים את המצעד בירושלים. משרד ראש הממשלה החל להדריך את העתונות במגמה זו, והכל נראה היה שפיר. ואז בא המפנה, שנועד להיות מוגבל בזמן לשנה אחת. נהבחר לפתע שידיו הטוב, מר אליהו נאוי, ראש עיירת באר-שבע, תבע שהמצעד יתקיים בעירו. סבורני שמעולם לא נענתה תביעה במאיר-שבע במהירות כזו ובהיקף כזה כמו הפעם.

לכאורה דבר פשוט, אך כרחבי הארץ הורגשה אי נוחות מרובה. ואז התחיל להתברר, עליפי העתונות, שעיובד המדינה האתראי לצד האזרחי של המצעד הראה יותר מדי עצמאות ככיכול בפרסמו את ענין ירושלים. ראש הממשלה נאלץ להגן בכנסת על שינוי מפתיע זה, והוא גייס לימינו נימוק רב-ירושם. הוא שאל (אני מצטט את דברי ראש הממשלה בכנסת): "האם פוגע מי שמביא את זה"ל למצעד בבאר-שבע כדי להנות בו את תושבי הנגב?". כך נשענה הממשלה לא על עוצמתו של זה"ל, כי אם על הנאתם של תושבי הנגב.

ראינו כוח: חיל האוויר הפגין את כוחו, וכך גם חיל השריון וחיל הרגלים.

אולם הפעם שללו מירושלים את קיומו של מצעד זה"ל מאותו נימוק שיש להפגין כוח: הואיל ולגבי ירושלים יש מגבלות מסויימות, אי-אפשר להעביר לירושלים את אותם הכלים הכבדים, וכן אי-אפשר להפגין כאן מפגן רב-ירושם של חיל אוויר, ולכן צריך לקיים את המצעד בחיפה.

אדוני ראש הממשלה ושר הבטחון, אני חבר ועדת החוץ והבטחון ואני יכול להעיד — וכל היודעים את המצב יכו"ל להעיד — שאין להניח שתוכל כיום להפגין כוח גדול יותר מאשר הפגנת במצעד האחרון. שנית, המצעד לא נועד להפגנת כוח. בכל מצעד משתתפים כמה אלפי חיילים, אלפיים, שלושת אלפים, ארבעת אלפים, או חמשת אלפים חיילים, לעולם לא יותר מזה. זהו אחוז קטן מן הפוטנציאל שלנו. מה תוכיח — שיש לנו כך וכך טנקים? — זה ירוע לכל אחד. תרצה להוכיח שקיבלת טנקים מארצות-הברית ושהם כבר הגיעו? ירדן אולי יכולה להוכיח זאת לפניך. ומוטב אולי לא לדבר כאן מעל במת הכנסת על מה שאירע לנו בעקבות הבטחת הטנקים לירדן מבחינת הסכנה הממשית למדינת ישראל, מבחינת האפשרות של ריכוז כוח של מאה וחמישים עד מאתיים טנקים של הלגיון הערבי בגדה המערבית. אבל אין כל נימוק הגיוני שלא לקיים את המצעד בירושלים השתא.

אדוני ראש הממשלה ושר הבטחון, אתה טוען — על כל פנים, כך נכתב בעתונות בשמך — שצריך להפגין כוח. אשאלך: מדוע צריך להפגין כוח כיום, כאשר שר החוץ שלך, מר אבא אבן, כולו מתמוגג מנחת; בין פגישה לפגישה עם שרי חוץ אנו למדים כי אנו במצב יוצא מן הכלל, כי אין סכנה למדינת ישראל, יש הבנה, יש סיכום משותף, והכל שפיר. הוא אפילו בא לכלל מסקנה שיש זהות דעות עם "הסטייט דפרטמנט" שאין סכנת מלחמה מיידית כאן. ואם לא נשקפת סכנת מלחמה מיידית, למה נחוצה עכשיו הפגנת כוח?

אשר להפגנת כוח — אני סבור שאם יש צורך להפגין כוח, יש להנהיג אצלנו מנהג חדש של הפגנת הכוח העברי עלידי זה"ל ביום זה"ל. למעשה, שר הבטחון הראשון הנהיג מנהג זה בשנים הראשונות, ואחר-כך ביטל אותו, ביום כ' בתמוז. ביום זה"ל יהיה מפגן כוח, שבו יופיע חיל האוויר בלואו הדרו. אולי ייהפך היום ליום סיום קורסים למפקדי זה"ל, אולי גם תוך ייפון לשבח של הוזייל המצטיין. מדוע יהא המפגן של יום העצמאות כבול אך ורק להצגת הכוחות המזויינים שלנו? למה לא להפוך את יום זה"ל למשהו יותר מאשר מפגן רגיל? אם ביום מן הימים תרצה להפגין כוח, תזכה בתמיכה של כל הבית הזה לקביעת יום זה"ל שייכנס להיסטוריה שלנו כיום קבוע מסויים שבו הנוער העברי פוקד את שורותיו.

אשר לביטול המצעד בירושלים — אין אומרים שמבטלים זאת, אין אומרים שפוסחים על ירושלים, אבל מכאן משתקפת עובדה מדינית: *We are sleeping over our rights*. כיום אין מדברים עוד על כך אם יש לנו מערב או אין בתעלה סואץ; כאשר לא עושים נסיונות לעבור — נשארת בתקופת העובדה הקיימת, שנהפכה כמעט לחוק בין-לאומי: תעלת סואץ סגורה בשביל ישראל.

אשר לירושלים — אני גאה שהייתי שייך לסיעה שהציעה עוד באסיפה המכוננת להכריז על ירושלים כעל בירת ישראל. הצעה זו נדחתה על-ידי הרוב, כנראה בגלל קוממליקציה מדינית אפסרית. היו כאלה חוששו; אנו לא

מבחינת תוכנה של החלטה זו, הרי זו נסיכת טשרה בנושא מרכזי של תפיסת-עולמנו — מקומה של ירושלים. כיצד מקונן הנביא? אמרה צור על ירושלים, האה, נשברה דלתות העמים?

מבחינה מדינית מהדה החלטה זו סיוע שקט, אם גם לא בכונה תחילה, למערכת הספקות אם אמנם ירושלים היא בירת ישראל. ייתכן ולא היה לחץ מפורש בנושא זה, אך חברי הכנסת, אפשר להילחץ עוד בטרם לוחצים, ועל-ידי כך להזמין לחץ נוסף.

מבחינת הצורה של החלטה זו היה זה מצעד של חוסר עקביות. פעם היה זה ענין של „הנאת תושבי באר-שבע“, פעם „ריבוי תושבי תל-אביב“, והפעם „עוצמתו של צה"ל“. בכל הפעמים נותר ספק אם זו החלטה קבועה או החלטה חולפת. ראש הממשלה ניסה להעניק להחלטה זו את המימד הכללי של החלטה קבועה וחולפת בעת ובעונה אחת. הוא תיאר כהחלטה קבועה, מפני שבצד „כבר מקיימים מפי גנים בירושלים“. אך הוא גם תיאר כהחלטה חולפת, מפני ש„עוד יהיו מצעדים בירושלים“. תקום נא הממשלה ותאמר בדברים ברורים ונדע שלא יהיה מצעד בירושלים כל זמן שממשלה זו תכהן בתפקידה.

חברי הכנסת, הבה נפר החלטה זו שאינה בנונה, אינה חינוכית, אינה חינוגית. נעלה את ירושלים על ראש ריבונותנו. סיעת רפ"י מציעה שהכנסת תחליט שיש לקיים את מצעד יום העצמאות בירושלים הבירה.

היור"י. סרלין:

רשות הדיבור לראש הממשלה ושר הבטחון.

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. עלי לחזור על אותה תמיהה שהבעתי גם אשתקד, כאשר לפתע ביקשו להבהיר לנו ולהוכיח שמגיני עצמאותה של ירושלים יושבים רק על ספסלי האופוזיציה. האופוזיציה עכשיו קטנה יותר במספרה. והנה מסתבר, חלילה, שאבירי עצמאותה של ירושלים הם רק משורות האופוזיציה. מובן שאינני מסכים לכך, אני שולל זאת שיליה גמורה.

יוחנן בדר (גח"ל):

לפני מי נכנעת?

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

עריכת מצעד, לפי מה שנאמר אשתקד מפי מגיני עצמאותה של ירושלים...

מנחם בגין (גח"ל):

מה זה: עצמאותה של ירושלים? זה ביטוי לא-נכון.

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

דומני שזהו מה שטענו כאן. האם לא לזאת טענתם? האם לא לזאת טען חברי-הכנסת פרס, ובכך ניסה להביע ולהוכיח את אבירותו, את תקיפותו ואת כל גאוותו?

רבותי, עד עכשיו חשבתי ואני מוסיף לחשוב שמצעד הצבא ביום העצמאות נועד גם — או אולי בחלקו המכריע — להראות את עוצמתו של צה"ל, עוצמתה הבטחונית והצבאית של ישראל. הברירה היא בין עריכת מצעד מובל על-פי הסכמי שביתת-הנשק בהתאם להצעתו של חברי-הכנסת רימלט בשנה שעברה, ובין מצעד המספין את ההתעצמות הכללית של צה"ל בתקופה האחרונה, דבר שאליו, כפי שאמרתי, מכוון גם מצעדים. לא אומר שרק לכך, אבל בכל העולם, ונדמה לי שגם אצלנו, לכך כמוונים המצעדים.

אך היה ברור שמשנהגו תושבי הנגב פעם אחת, נצטרך שוב להגיע ולהיתקל בירושלים. ועל כן סיים ראש הממשלה את הנמכתו במשפט שיש בו קורטוב של נבואה. הוא אמר: „מצעדים בירושלים יהיו ויהיו גם תל-אביב“.

שנה אחת חולפת מהר, ובאה שנת 1965. כדאי להבליט כי מנבואתו זו של ראש הממשלה התגשם רק החלק הרט-רואקטיבי שבה, כלומר העובדה שמצעדים בירושלים כבר היו. כי בשנת 1965 נתגלה דבר סנסציוני, שוב לפי דברי ראש הממשלה בכנסת, ש„בכל זאת החלק הגדול של התור שביום מתרכז בתל-אביב“. לאור גילוי מרעיש זה צעד המצעד בתל-אביב.

הגיעה שנת 1966, ואם כי ראש הממשלה טרם גילה את דעתו על תושבי חיפה — הפעם יהיה המצעד בחיפה. לעומת זאת יש להניח שראש הממשלה יבטיח לנו גם הפעם שממשלה זו תדע לקבל בעתיד הכרעות נכונות. אני מקוה שהוא לא יקשר הכרעות אלה למקום או לענין או לשיטה מסוימת. כי אחרי הכל, בשאלה כיצד עומדת ממשלה לנהוג בעתה, דנים אותה בדרך כלל, בפנים ובחוץ, לפי מה שהיא נוהגת בהחיה או נהגה בעבר.

על ראש הממשלה הקודם, דוד בן-גוריון, איימו דאגות רציניות יותר שלא להעביר את בירת ישראל לירושלים, משיש לראש הממשלה הנוכחי סיבות שלא לקיים בה היום את המצעד של צה"ל.

כאשר הועברה הבירה לירושלים, רבתה ההתנגדות להעברה זו מצד מרכזים בין-לאומיים, מדיניים ודתיים; מצד גוהים ישראליים בתוך הקואליציה ומחוצה לה. על אף התנג-דויות וחששות אלה הועברה הבירה, ושמחננו לשמוע שלמפגן הלילי שהיה אשתקד באו להשתתף גם שגרירים ששגרי-רויותיהם נמצאות בתל-אביב. לזכותם של שגרירים יש לומר שלעתים קרובות הם פועלים בעקבות העובדות המדיניות. אילו היה המצב הפוך, ספק רב אם היינו יושבים, ככנסת ישראל, בירושלים הבירה.

לעומת זאת, הועבדה שעדיין מצויות שגרירויות מסו-יימות בתל-אביב אינה אלא מבליטה את הבלתי-נשלם. היא מבליטה את קיומם של כוחות בין-לאומיים התרים מתוך הרגל אחרי נקודות תורפה בחומותיה המדיניות של ירושלים, או אחרי נקודות חולשה ביחסה של ממשלת ישראל אל מעמדה של ירושלים כבירה.

אינה תפקיד חשוב יותר יש לממשלת ישראל, בנושא של ירושלים, מאשר להבליט באופן נחרץ שירושלים היא בירת ישראל, ללא חסכין נחיתות, ממש כפי שחשינגטון היא בירתה של ארצות-הברית ומוסקבה היא בירתה של ברית-המועצות?

הפעם הודוה הממשלה לפרסם תירוץ חדש לגבי אי-עריכת המצעד בירושלים, והוא שיש „להגבין את עוצמתו של צה"ל“, אך לא עוצמתו של צה"ל מוטלת בספק, כי אם עוצמתה של הממשלה להכריע במועד הנכון, באופן הנכון, ולפי קו מסויים. ממשלה זו היא הזקוקה למפגן כזה.

האם בשלול הפעמים שהתקיים המצעד בירושלים, היתה עוצמתו של צה"ל מוטלת בספק? האם לא רכשו גם או נשק חדש? האם עוצמתו של צה"ל, הבאה לידי ביטוי ביום השריון, האחיר, הים, הצנתנים — אינה ידועה? האם מצעד צבאי ביום העצמאות אינו אלא מפגן של עוצמה להנאות התושבים, או דבר שיש לו משמעות ממלכתית, חינוכית, מדינית?

ראש הממשלה הוכיח שמדי פעם בפעם הוא מסוגל למגז שגיאות מכסימליות כדי לקבל החלטה גרועה ומוזיקה.

חברת י"ג, ישיבה ל"ו

— הצעות לסדרהיים (בן-גוריון, אשכול, בגין, דגני, סורקיס) —

לעשות זאת במקרים רציניים וחיוניים יותר, חבר-הכנסת פרס.

יסלח לי חבר-הכנסת דיין שאני מזכיר עכשיו את שמו, אבל אז היה שייך לסיעה אחת ועכשיו שייך הוא לסיעה שמערער ומציעה — כמו חבר-הכנסת פרס — לאזור עוז ולהפך את הסכמת או החלטת הממשלה.

עמוס דגני (רפ"י):

לא הצענו הצעה כזאת. לא הצענו להפך הסכם.

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

אני מוכן לדייק מלה במלה. נדמה לי שאמרתי "לא לקיים את החלטת הממשלה". אבל אם אמרתי אחרת, תבוא עליך ברכה. אני מסתפק בזה שיש דובר אמת אחד בינינו.

דוד בן-גוריון (רפ"י):

יש רבים.

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

אני מסתפק בזה שמבין ל"ו הצדקים יש בכנסת צדיק אחד.

מרדכי סורקיס (רפ"י):

יש לאדון זה שם.

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

גם לי יש שם, אוני מכפר-סבא. גם לי יש שם, וגם תפקיד.

גם חבר-הכנסת דיין, בהופעתו בכנסת ביום 18 במאי 1965, — ואין הוא נמנה עם הפחדנים, איננו מן החלשים ומן המתחרים על ריבונות ישראל, ואף עשה משהו למען ריבונותה, עוצמתה ועצמאותה, — אמר: "אני סבור שעלינו לשמור בהקפדה" (ואני מצטט מלה במלה מ"דברי הכנסת") "במידה שהדבר נתון בידינו, על הסכמי שביתת הנשק. הסכמי שביתת הנשק בינינו ובין ירדן קובעים שבירושלים, משני צדי הגבול, יימצאו רק שני גודדי חיל-רגלים. פירוש הדבר — והדבר מפורט בהסכמי שביתת-הנשק — שלא יימצאו בירושלים טנקים, תותחים, מכוניות משריינות וכו', בלי כל קשר לענין הסגל הדיפלומטי, אני מייחס חשיבות ממד רגה ראשונה להסכמי "שירים" בינינו ובין הערבים".

בהמשך דבריו אמר: "איני יכול להעלות על הדעת איזה נימוק שהוא מדוע לא נהיה מעוניינים, אולי יותר מהצד השני, להקסיד על כך שבירושלים, שהיא בירת המדינה — והטוחה בה מהכנסת עד לבכול ידוע לכל אחד — לא יהיו טנקים ותותחים. ייתכן שהבאת טנקים ותותחים ללא תחמושת במפגן של יום העצמאות אינה עומדת בסתירה להסכם שביתת הנשק". —

(קריאות: זהו זהו)

— — "ייתכן שביום העצמאות מותר להביא טנקים ללא תחמושת. אינני בא לפסוק הלכות".

הבינותי שהוצעקים "זהו" מתכתיים להציג כאן קשתות של ל"ג בעומר. זה כהדאי יוכיח את הריבונות.

מנחם בגין (גח"ל):

לא יפה. איזה ביטוי אומלל.

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

אני ממשיך בציטוט דבריו של חבר-הכנסת דיין: "אבל אם הסכם שביתת-הנשק מונע זאת, או אם הבאת טנקים

דוד בן-גוריון (רפ"י):

האם שביתת-הנשק לא היתה קיימת אז ?

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

אני רוצה לצטט מדבריו של חבר-הכנסת רימלט ב'10 בחודש מארס 1965.

מנחם בגין (גח"ל):

היתה קריאת-ביניים שלא שמעת.

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

אחרי הישיבה תוכל לשאול את קורא קריאת-הביניים מה הוא קרא.

בדיון בכנסת, ב'10 במארס 1965, אמר חבר-הכנסת רימלט את הדברים הבאים: "נכון הדבר שהסכמי שביתת-הנשק מטילים עלינו סייגים ביחס להכנסת טוני נשק מסויימים לאזור ירושלים. ואף-על-פי שהצד השני אינו ממלא את אותם הסעיפים המחייבים אותו, לא אציע לממשלה להפך את הסכמי שביתת-הנשק, לא אציע לערער מתחות מיוחדת, להגביר ויכוחים עם יידיים שאתם אנו עומדים בוויכוחים הרבה יותר קשים ומכריעים בענינים שאסור לנו לוותר עליהם". אלה דבריו של חבר-הכנסת רימלט וקראתי אותם מ"דברי הכנסת".

הממשלה מעדיפה גם השנה לערוך מצעד בהיקף רחב, ומצעד כזה קשה לבצע בירושלים. גם שלושת המצעדים שקיימנו בירושלים היו מצעדים קטועים, חלשים ורפיים.

דוד בן-גוריון (רפ"י):

זה לא אמת, אדוני.

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

שמעתי מה שהאדון אמר, ואני בשלי.

מנחם בגין (גח"ל):

אין אומרים כאן "אדון", אלא "חבר כנסת".

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

אין להשוות את המצעדים שנערכו כאן למצעדים שערבנו אפילו בבאר-שבע, ולא אגיד כבר: למצעדים שנערכו בתל-אביב או בחיפה. ואם אמנם ההתלהבות גדולה כל-כך, מדוע לא הצגנו גם אווירונים בשעה שערבנו כאן את המצעדים ?

עובדה היא שהשנה מסתמנת התעצמות ניכרת של צבאות ערב ואספקת נשק ממקורות שונים, וזה היה אחד השיקולים הנכבדים בהחלטה לקיים מצעד בהיקף רחב יותר משאפשר לעשות זאת בירושלים, להפגנת מירב כוחנו — אף שאין זה כל הכוח — ולהוכיח כי לא תל פיגור בהתעצמותו של צבא ההגנה לישראל ולא פחת כוחו.

אני עצמי איני סבור כי הדרך לסמל את ריבונות המדינה (האם זו המלה המתאימה, חבר-הכנסת בגין?) ואת בירתה ירושלים היא רק בכך שמפקידיה לפקידה נקיים בירושלים מצעד צבאי, שמפאת התנאים יהיה מצעד קטוע, כפי שאמרתי. בענין זה אצטט דבריו של עוז אדם. יש וצעדים מתאימים אחרים משיגים אותן התוצאות, אם לא למעלה מזה. בשנה שעברה דיברתי על זה ביתר הרחבה, ואיני רוצה להרחיב כאן שוב את הדיבור באותו ענין.

השלום באורנו לא יתקרב עליידי הפרות הסכמים. אמנם ידעתי כי שכנינו אינם מכבדים במיוחד את הסכמי שביתת-הנשק, ולצערי גם האומות המאוחדות ומעצמות גור לות חברות באומות המאוחדות מתעלמות מהפרות הסכמים אלה. אם יהיה עלינו להפך הסכם שביתת-הנשק, מותר יהיה

— הצעות לסדר-היום (אשכול, בן-אליעזר, בן-גוריון, שם-טוב, בגין, סרלין, פרס, י. מרידור, דיין, חסין) —

היו"ר י. סרלין:

לפנינו שתי הצעות: האחת — לרון בנושא במליאת הכנסת, השניה — להעביר את שתי ההצעות לסדר-היום לחקירת החוץ והבטחון. האם המציעים, חברי-הכנסת מרידור ופרס, מסכימים שהנושא יועבר לחקירה?

שמעון פרס (רפ"י):
לא.

יעקב מרידור (גח"ל):
לא.

היו"ר י. סרלין:

אעמיד להצבעה את שתי ההצעות.
ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לקיים דיון על הענין — מיעוט
נגד — רוב

מנחם בגין (גח"ל):

אין צורך לערוך הצבעה נגד, אלא בעד ההצעה להעביר את ההצעות לחקירה.

משה דיין (רפ"י):

מי מציע להעביר לחקירה?

היו"ר י. סרלין:

ראש הממשלה.

משה דיין (רפ"י):

לא שמעתי.

היו"ר י. סרלין:

בהחלט.

מנחם בגין (גח"ל):

ראש הממשלה אמר שאינו מתנגד להעברת ההצעות לסדר-היום ולחקירה.

היו"ר י. סרלין:

ובכן, נצביע שנית ונספור את הקולות. יש שתי הצעות: האחת — לרון בנושא במליאת הכנסת; השניה — להעביר את שתי ההצעות לסדר-היום ולחקירת החוץ והבטחון. אני מעמיד את שתי ההצעות להצבעה זו מול זו.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לקיים דיון על הענין במליאה — 32

בעד ההצעה להעביר את שתי ההצעות

לסדר-היום ולחקירת החוץ והבטחון — 50

ההצעה להעביר את שתי ההצעות לסדר-היום

לחקירת החוץ והבטחון נתקבלה.

2. בעיית ירידת ספורטאים לחוץ-לארץ

שרוח ביסוס עתידי מושכת אותם. ושם הם עובדים ומשחקים וצוברים סכומי כסף. לא אגיים אם אומר: תוסכים כסף כדי לבנות בו עתידם במולדת.

טובי השחקנים ירדו. אחרים אורזים מזוודותיהם, אחרים מצפים למכתבים ותווים מחבריהם; אחרים מחכים לתוצאות המגעים בין האגודות בארץ ובחוץ-לארץ ובין ההתאחדות לכדורגל, כדי להחליט סופית אם יצאו או אם אין השעה כשרה לכך ויצטרכו להמשיך לחיות ולשחק בתנאים הקיימים, אשר אינם מעודדים אותם ואינם מבטיחים ביסוס עתידי כלכלי. צעירים מלאי מרץ הצמודים לכדורגל ולמגרשים, יורדים לשחק מבלי לדעת אם יוכלו לחזור מחר לעבודה

לירושלים עומדת בסתירה להסכם, אני מציע שישראל תפר את ההסכם רק במקרים חמורים ביותר, בשעה שצורכי בטחון חמורים וגורליים מחייבים אותה לעשות זאת. אבל בדרך כלל יש להקפיד על שמירת ההסכם, בין שהוא טוב ובין שהוא רע. במקרה זה ההסכם טוב, ויש לנו ענין לשמור עליו.

אריה בן-אליעזר (גח"ל):
האם אמר זאת בכנסת?

דוד בן-גוריון (רפ"י):

ושר הבטחון קיבל דעתו, אדוני ראש הממשלה ושר הבטחון?

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

מי לחץ על חברי-הכנסת דיין לומר זאת? בפני מי נכנע?

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

איני יודע לאיזה שר בטחון זה מכונן. אני מדבר על חברי-הכנסת דיין שהוא כשלעצמו כתובת, ולא חשוב אם מישהו קיבל את דעתו או לא קיבל.

אני רוצה להגיד לחברי הכנסת שאני התרשמתי, וכל אחד התרשם, שאם לאחר המצעים המרשימים, שאנחנו עורכים בערים הגדולות, נופיע כאן במצעד קטוע, רפה וחלש, דבר זה בוודאי לא ירים יותר מדי את המורל, לא של צבא-הגנה לישראל ואף לא של אנשי ירושלים.

מנחם בגין (גח"ל):

אם כך, לא יהיה מצעד בירושלים?

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול:

אשתדל קבענו כי בירושלים ייערך כל שנה מפגן מסויים לציון יום העצמאות. הממשלה יכולה להחליט להפרי הסכמי שביתת-הנשק, אם יהיה צורך בכך, בענינים רציניים יותר, שהלאהי ולא יהיו. אבל הממשלה יכולה להחליט בשנה הבאה לערוך מצעד כהלכתו לפי הסכמי שביתת-הנשק.

מה שהוחלט הוא — לקיים השנה את מצעד יום העצמאות בחיפה. מאז קום המדינה היו בחיפה ארבעה מצעדים; בירושלים — שלושה, במקומות אחרים — שלושה, ובתל-אביב — שבעה מצעדים.

אני מציע אפוא לא לקיים דיון במליאת הכנסת. אם הכנסת רוצה לקבל הצעת המציע חברי-הכנסת פרס, הדבר נתון בידה. לא אתנגד שהנושא יועבר לחקירת החוץ והבטחון.

היו"ר י. סרלין:

הכנסת תעבור להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת חסין: בעיית ירידת ספורטאים לחוץ-לארץ. רשות הדיבור לחבר-הכנסת חסין.

אשר חסין (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. בעיית ירידת ספורטאים לחוץ-לארץ אינה בעיה פשוטה שאין להתעניין בה. לכאורה נראה הדבר טבעי במדינת עליה כשלנו, שהעלתה מאות אלפי אחים וחלק מבוטל לא נקלט ומנסה לחפש דרכו מחודש בגולה. לשמחתנו החלקית הספורטאים אינם מהגרים כליל, כיתר סוגי העולים שלא נקלטו, אלא הם מנסים לרדת לאן

ותאונות עבודה לא חדרה עדיין לישראל. כך טענו השבוע מבטחי האגודות, האדונים ליפנר, ומירי וקלמרו, בפני כתב "ספורט כדורגל", וזה מתפרסם בגליון מס' 20.

הנה אחדות מהתשובות: אם שחקן נפצע וממשיך לעבוד, אינו מקבל שום פיצויים, כי הביטוח הוא רק לגבי היעדרות מהעבודה. פוליסות הביטוח אינן נותנות כיסוי לשחקנים בדרכם למגרש המשחקים וממנו. הביטוח מכיר רק בפגיעת שחקן באימון ומשחק רשמי ולא בצורה פרטיזנית. ישנם שחקנים התובעים תשלום בעד צילומי רנטגן, רופאים, אישפוז בבית-חולים, אך אין אנו יכולים לשלם להם בעד דברים אלה, כי אין דברים אלה נרשמים בפוליסת הביטוח. לגבי נכות ומקרי מוות תוך כדי משחק או אימון, המינימום הוא 1500 לירות והמכסימום 10,000 לירות. בתנאים אלה בכדור עולמנו ובמצוקות הכדורגל, ספקותיו ומכשוליו, עולה שחקן הנבחרת המצטיין למשחקים העונתיים ועליו לרוץ, להבקיע שערים במאורז ונפשו, כדי שלא ייבקע מעמזו בנבחרת, ובמקום שתהילתו תרקיע, אותו הקהל הוועם יוקיעו ללא רחם.

העוקב אחרי המשחקים של כל הליגות כמעט, מוצא בכל יום ראשון חללי נצחונות וכשלונות במגרשים. שחקן עולה למגרש ברגלים בריאות, שבהן טמון סוד ההצלחה ועוצמת הביטחה המדוייקת, עולה מבלע לזעזע אך יירד, — בברכים כושלות? בתפרים בראש ובפנים? כמו שקרה בשבועות האחרונים לשני שחקנים של "הפועל" תל-אביב ו"מכבי" יפו. שחקן נבחרת לשעבר דרך כוכבו בתחילת זוהרו בתאונת עבודה. הלא הוא אמר, שחקן "מכבי" חיפה. לא אלאה את הכנסת בציטוטים ובהזכרת שמות של שחקנים רבים שהיו כוכבי הנבחרת והיום אינם יכולים להיות אפילו כוכבים בקבוצותיהם.

מי חשב על כך שמכונת ייצור השערים של חלוצינו נפגמת ותוצרתה אינה משיבעת רצון? הנוק הוא כפול. השחקנים נפגמים בכריאותם ולנו אין נבחרת. הספורט הוא גשרי טוב. מדינות גדולות משקיעות עמל והון לקידומו ופיתוחו. שחקני הנבחרות זוכים לטיפול מתאים ודאגה לח' סרוגם, כדי שלא יחסרו נצחונות המדינות שהם מייצגים. נבחרת לאומית ראויה לשמה. גם אם היא מפסידה בכבוד, מעוררת גאווה בנכר, ובמיוחד מרבה רגשות, מהדקת בתנופה אריזה פנויה המפוצצת אל ישראל. אזכיר לדוגמה מתאגרף צעיר חובב, שעלה לזירה למען הספורט ואולי גם למען האגרי רות הדלות שקיבל בעד הופעותיו, דוד נחון, המכונה כיום בזירת האריות באמריקה, במצר האלופים, "המלך דוד". היום הוא מתאגרף מקצועי, קוצר תהילות וזוכה לעלות לכותרות עתוניים רבים בזכות היותו דוד נחון, "המלך דוד" מישראל.

מה יעשה מאמן, אם טובי השחקנים, שבהם תלה תקוות, צריכים לשחק בקבוצותיהם, לעבוד לפרנסת משפחותיהם, והנה הם נפצעים במשחק? אין לו ברירה אלא לחפש ממלאי מקום. ולעתים עליו לחפש ממלאי מקום למלאי המקום.

קחו שמות כוכבי הנבחרת שנקראו, שיחקו, נופו ושוב נקראו, והוועקו במשך שנה זו, ותראו השינויים הגדולים בהרכבי הנבחרת מפעם לפעם. לא פחות משבעה שוערים נקראו לנבחרת, והם: לוי, נוסובסקי, ויסוקר, רוקמן, אלקיים, דגמי ומיכאלי.

אינני מתעלם מחומרת המעשים הלא-טהורים שעליהם דובר בבית הנכבד הזה, על השיתותיות בכדורגל, הנידונות לנו. נעשים מאמצים רבים לטהר מעגל-קסמים זה. אבל מדוע לא יעשה למען השחתת דמות נבחרתנו, אשר יכולה, גם אם תפסיד, לזכות בשבחים על משחקה ועמידת שחקניה.

או שעליהם לשבת בבית, ולפעמים בבית-חולים להתפחל מכאבים, ללא פיצוי וללא תמורה. מקום עבודתם אינו בטוח להישר פנוי כשבילים עד אשר יבריא ויחלימו, וכך הם מתגלגלים ממקום עבודה לשני, ומשני לשלישי, ולפעמים הם גם ברוך השם, מחוסרי עבודה. ליאון, הבלם המצטיין של נבחרת ישראל, אחרי ששחרר מהצבא נשאר שנה מחוסר עבודה. ב"דיעות אחרונות" מיום 1 בפברואר 1966 מוסבר מדוע הם נוסעים לדרום-אפריקה. נאמר שם: "לא על התהילה לבדה חייה הכדורגל — וגם לא על הלוואות". ואביו מספר שם: "לפני שנה ומשהו השתחרר ליאון מהצבא, התביחו לו עבודה ולא נתנו; קיבל 150 ל"י, בעד אימונים ומשחקים, וזה הספיק בקושי לבזבוזים".

בעתון "ספורט כדורגל", גליון מס' 20, זה הגליון האחרון, מדובר על שחקן אחר מצטיין שעמד להמריא ונטיעתו עוכבה ברגע האחרון. ושם הוא כותב: "כידוע היתה הסיבה העיקרית לנסיון הנסיעה של שמעליה כהן לדרום-אפריקה — מצב כלכלי חמור, אשר נבע מחוסר תעסוקה מתאימה. .. לא נעשה כל צעד ממשי לשיקומו של השחקן המצטיין".

באותו גליון מדובר גם על כונתו של שוער מצטיין אחר, שקצר תהילות במשחקים בין-לאומיים, השוער לוי, שוער מכבי תל-אביב, המתכוונן לנסוע לספרד, לשחק שם.

דניאל דניאלי, שחקן מצטיין, שהופיע כמה פעמים בנבחרת, לא הצליח להסתדר אחרי שחרורו מהצבא. ולפניו הצטברו קשיי חיים, שהפריעו לו להתמסר בכל עונו לכדורגל, שלכל הדעות הוא יכול להיות בין כוכביו.

אין הזמן מספיק להעלות כאן התלבטויותיהם הכפולות והמשולשות של שחקנים רבים, אשר בטיפול טבעי וצודק יכלו להיות שחקנים מצויינים, ובאין טיפול ודאגה מספיקה — הם מתאכזבים, חושבים על ירידה, ועל כל פנים, גם אם לא יורדים, מפני שערי השחרור סגורים בפניהם וחוקי הכדורגל הארציים והבין-לאומיים אינם מאפשרים להם זאת, רמתם יורדת. הכדורגלנים אינם דורשים תוספות גדולות, כי אין להם בסיס; אינם דורשים הטבות מיוחדות, כי אין להם משענת כספית קבועה. הם דורשים סידור מתאים, נוח יותר, שיאפשר להם לחיות וגם לשחק. הם תובעים סידור מתאים לרצונם ויכולתם, כדי שלא ישחקו בדאגה ויעלו על המגרשים ללא רצון, ובוודאי שלא יוכלו אף פעם להגיע לדרגה עליונה במקצועם השני, שהוא הכדורגל.

הכדורגל מתגלגל, ובימינו גם השחקנים עצמם מתגלגלים אתו. הם מועדים לבעוט ולבעוט ולהבקיע שערים. והנה אחדים מטובי שחקנינו נבקעים מבלי להיבעת מועם הביקורת הנשפכת עליהם. ושפתי האוהדים הצועקים "הידד", דובכות בו, ללא צדק. השחקנים מתעבטים באגודות ותלויים בחסדי הן, בלידת ברירה.

ב"דיעות אחרונות" מתאריך 1 בפברואר 1966 כותב, ששחקנים אפורים יוכלו לקבל שחרור מלא לחוץ-לארץ. האם אין בזה שום חשש ששחקנים בהירים, "חאפרו" כדי שיוכלו לצאת לחוץ-לארץ, שם יוכלו להתמסר בהישגיהם? חוקי הכדורגל הארציים ושל פי"א אינם מרשים לשחקן לעבור בלי אישור מקבוצתו שיאושר על ידי ההתאחדות לכדורגל, או אם ירצה — להיכנס להסגר ולא להופיע שלוש שנים באופן רשמי בשום מגרש, רק אז יוכל להשיג שחרור. אחרת — הקבוצה היא הקובעת גורלו. הנה מה שכתוב ב"ידיעות אחרונות" מיום 14 בינואר 1966: קבוצותיהם של הדרום-אפריקאיים יציגו תנאים לפני שישבו לשולחן.

חשוב בתודעת ביטוח כדורגלנים מפני פגיעות

אמנם חובה לציין, שבעוד שלצערו הרב יורדים מהנדר סים, רופאים ולהקות אמנים — יורדים ואינם חוזרים — הרי במקרה שלפנינו נוסעים בחורים שכונתם בהחלט לחזור. אני בטוח שהבחורים האלה יחזרו, כשם שאני בטוח שיתברר להם בהקדם שהם עשו מקל טעות. עם זאת, רבותי חברי הכנסת, מובן הדבר, שעלינו להפעיל בכל תחום ותחום של חיינו הציבוריים מכסימום אמצעים סבירים ונאותים הקולעים למטרה כדי להילחם בנגע הירידה ועויבת הארץ. והדבר צריך להסריד אותנו גם אם אנו יודעים שזהו חזיון אוניברסלי; נידת שחקנים מארץ לארץ היא חזיון עולמי. אין זה מקרה שאת התופעה הזאת ניסתה להסדיר, לוסת ולרסן, ההתאחדות הבין-לאומית לכדורגל, המכונה פיפ"א, שבה חברה גם מדינת ישראל. ואכן, ארגון זה קבע את הכלל, שאין שחקן רשאי לעבור מארץ לארץ אלא בהסכמת ארץ המוצא, ופירושו הדבר: הן בהסכמת אגודתו והן בהסכמת ההתאחדות הארצית לכדורגל.

אגב, אני רוצה לקוות שההחלטה הפנימית הקיימת בהתאחדות הכדורגל, שלא להסכים למכירת שחקנים גם אם האגודות עצמן יסכימו לכך — תעמוד בתוקפה.

אבל, רבותי, ספק רב אם התפרון לבעיה זו של עזיבת שחקני כדורגל את הארץ הוא בהשתתף עניני הכדורגל על בסיס מקצועי מובהק, אף-על-פי שאני יודע שזהו ספורט ראוותני המושך בכבלי קסם רבבות של צופים אל המגרשים. אינני סבור שיעלה בידנו לעמוד בהתחרות עם הסוכמים הגדולים שקבוצות עשירות מחוץ לארץ מוכנות לשלם לשחקנים. ודרום-אפריקה במיוחד, שהיא מחוץ לפיפ"א, אף כי גם היא משתדלת לשמור על התקנות, יכולה לשלם.

עצם תשלום השכר לשחקני כדורגל איננו פתרון. ברצוני להבהיר, שלא הקושי הפסיכולוגי להיפרד מעולם של חובבי נות הוא שמדריך אותי בשיקולי. הדבר המדאיג את רשות הספורט במשרד החינוך, כאשר הרשות נרתעת מן „האינסטיטוט טוציה“ הזאת של שחקן מקצועי, איננו בעצם מעשה התשלום לשחקנים. הדאגה נובעת מהצגת שאלה רצינית: מה יהיה גורל השחקן לאחר תקופת המשחקים? אין שחקני כדורגל ממשיכים לשחק יותר מעשר שנים. הממוצע האופייני לתקופת המשחק הוא אולי ארבע, חמש או שש שנים בלבד, ורק שחקנים כמו סטלמן או חודורוב התמידו יותר. אין סיכוי בתקופה קצרה זו של משחק להגיע למקצוענות בדרגה כה גבוהה שתאפשר לשחקן לחסוך כספים רציניים. השאלה הרצינית היא איפוא במה יעסיק את עצמו השחקן לאחר מכן, כיצד יתקיים דרך קבע.

משחק בכדורגל הוא ענין התולף עם הגיל, שלא בדומה לאמן התיאטרון או לנגן בתזמורת. דומני איפוא שעלינו לדאוג שגם שחקני הכדורגל יהיו צמודים למקצוע. אחרת ייקלעו למצב של אומללות לכשיאלצו לפרוש מזירת המשחקים. לא מקרה הוא הדבר שהבעיה מתעוררת בראש וראשונה לגבי שחקנים חסרי מקצוע. היא הנותנת שעלינו לדאוג לסיי דור יציב עבורם.

דעתנו היא, שבתקופת המשחק יש לשקוד על סידורים נאותים שישתחוו אולי על הרעיון של שחרור סדיר של השחקן המוחנן, המצטיין, ובעיקר חבר הנבחרת, לחצי יום, תוך כדי מתן פיצוי נאות. אני חוזר ומדגיש: אסור לנו לראות רק את שנות המשחק ולהתעלם מהצפוי לאחר שנות המשחק המהוללות של השחקן. אף אילו עמדו לרשותנו אמצעים כספיים לשלם שכורות גדולות — חובה עלינו לחזור ולשקול את הדברים בטרם נעלה על דרך של ספורט פרופסיונלי. ואל ניצור בעיות של קליטה בעבודה בטווח הארוך עבור

השחקנים אינם רוצים לחיות מתרומות ועל לחם חסד. הם תובעים דאגה לסידור ומקום עבודה, כדי שיוכלו להרשות לעצמם להיות משוחררים מדאגת הקיום; כדי שיוכלו גם לעודד רגליהם, להרקיע ולזכות בנצחון.

המגמה צריכה להיות ריכוז מספר שחקנים מספיק שיהיו שלד ומסגרת לנבחרת. השחקנים הנבחרים על ידי המאמן ויועצו, יזכו לטיפול ודאגה לחסרונותיהם והבטחת קיום עתי-דם. בשלד ובמסגרת יכולים לחול שינויים קטנים, אבל לא בולטים, כדי ששחקני הנבחרת יהיו רגילים בינם לבין עצמם, יציבים ואיתנים בהופעותיהם. השיבוץ בנבחרת לא יהיה מקרי או כתוצאה מהצטיינות שחקן במשחק אחד. המעקב בשלד ובמסגרת והדאגה המלאה לצוות הנבחרים תבטיח גם נצחונות, ואם הפסדים — לפחות מכובדים.

על הממשלה והמסדות האחראיים הנוגעים בדבר לדאוג למקומות עבודה מתאימים ונוחים לבחירי הכדורגל שלנו. הענין חשוב, ולכן אני מציע לדון בו במליאת הכנסת.

היו"ר י. סרלין:

רשות הדיבור לסגן שר החינוך והתרבות.

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. חברה-הכנסת אשר חסין נתן ביטוי נאמן להתרגשות שאחזה לאחרונה ברחבי הציבור לשמע הידיעות על עזיבתם של מספר שחקני כדורגל את הארץ, וזאת מתוך היענות להצעתה של קבוצת כדורגל דרום-אפריקנית לספח אותם כשחקנים מקצועיים בשכר גבוה. בוודאי, ההתעוררות הציבורית למניעת נסיעתם של שחקני הכדורגל וגם יומתו של חברה-הכנסת חסין ראויים לתשומת לב ולהערכה. אינני מקבל בדרך כלל שום נימוק שבעולם כמצדיקה ירידה מן הארץ, וירידה של שחקני כדורגל מחוננים היא בוודאי חזיון מכהיב ומעציב. קשה לציבור להיפרד מאהוריו, להם הריע אותם נשאל על כפיים במגרשי הספורט. אולם, רבותי חברי הכנסת, בעיית הירידה בכללותה היא קשה ועמו"קה, מעבר למקרים האחרונים של נסיעת ספורטאים שהסעירו כידוע את דעת הקהל.

אודה ואחודו לפניכם: הנני נסער ונרגש מהחזיון של ירידה, ירידה של ממש, שכל הלוכה לא ישוּבון, של רופאים, צעירים, מהנדסים צעירים, אמנים צעירים, צברים בני ותיקים, בוגרי מוסדות להשכלה גבוהה שבהם השקיעה המדינה ממיטב אוניה והונה.

סיפר לא מזמן נשיא הטכניון, שהשתתף בכנס של בוגרי הטכניון בארצות-הברית, בו נכחו שלושה-מאות בוגרים שעזבו את הארץ. ההערכה היא, שלמעשה נמצאים בחוץ-לארץ שש מאות בוגרי הטכניון, 10% מכלל הבוגרים.

(קריאה: תוסיף לזה עוד מאתיים.)

אני יודע שאולי בהשוואה למדינות אירופיות כמו אנגליה — שגם ממנה בורח כוח אדם מדעי מעולה — ייתכן שאין זה אחוז גדול. אבל זהו אחוז רציני ומדאיג.

אין כוונתי להקל ראש בנסיעתם של הספורטאים המחו"נים. אולם כשהדבר מגיע למליאת הכנסת — חובה לראות נסיעה זו על הקצה הרחב והמדאיג של המירוץ העליתי רמת החיים ושל מתן העדיפות לשיקולי רווח ופרנסה דשנה על היוקה הנאמנה למולדת. צעירים לא מעטים, למרבית הצער, מעוותים ומוכרים את שלמות חיהם, חיים שאין בהם הציצה בין שגשוג אישי ליוקה לאומית, וזאת בניזי ערשם של תוספת הכנסות וצבירת רווחים, שלפעמים איננו אלא אשליה גדולה ומרה.

משלא קיבלה את הדברים ברצינות, לא התעצל, דפק על דלתה והניח על שולחנה שיק מסויים, ויהודים נוספים הצטרפו ליומטה. וכך נוצרה קרן בלגית — ישראלית לעידוד הכדור רגל הישראלי בזירת הספורט הבין-לאומי. 50 אלף דולר הועברו כבר לישראל, ואנו חשבנו לנצל סכום זה בראש ובראשונה להקמת בנין לצורכי האימונים של הנבחרות הלאר-מיות הישראליות, הן הנבחרת הלאומית והן נבחרת הנוער. הבנין יוקם בתחומי מכון וינגייט, וישחרר את הנבחרות מהצורך להתאספן בבתי-מלון. לרשות הנבחרות יועמדו גם מיתקיני הספורט של המכון. אם קרן זו תגדל בהתאם לתכ-ניות של מייסדיה, נוכל להסתייע גם בה למימוש ההמצאות לסידורם של שחקנים בעבודה.

בסיכום: יש לראות את הבעיה בממדיה הנוכחים. יש יסוד לדאגה, אך לא לבהלה. יש מה לעשות, ואנו שוקדים על פתרונות, אשר יקימו את הכדורגל הישראלי ויבטיחו את עתידם של השחקנים.

אנו חרדים לא רק לגיבורינו בהווה, שהם אהובים על כולנו ושובים את לבנו במשחקיהם המרתקים על המגרש; אנו חרדים גם לעתידם ולקיומם מחר או מחרתיים. משרד החינוך ישמח לשפתח את היועדה המתאימה בכנסת בהמשך הבריורים ולהסתייע בעצתה.

והייתי מציע לחבר-הכנסת חסין, בהתחשב גם בסדר-היום העמוס של הכנסת, כי יסכים להצעתי להעביר את הנושא לבירור בוועדת החינוך והתרבות.

היו"ר י. סרלין:

האם חבר-הכנסת חסין מסכים להצעתו של סגן שר החינוך?

אשר חסין (המעריך):
אני מסכים.

הצבעה

ההצעה להעביר את הענין לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

3. השימוש בשפה הערבית במוסדות ציבור

כנסת נכבדה, מדוע צריך אורח ערבי להתרוצץ מסדרן לסדרן בתחנה המרכזית בתל-אביב, אשר עוברים בה אלפי אורחים ערביים מדי שבוע, כדי למצוא את מקום חנייתו של האוטובוס אשר יסיעו לנצרת, לאום-אל-פחם או לרמלה? מדוע אין אף מלה אחת בערבית בתחנות הרכבת של תל-אביב וחיפה? לציון זמני הנסיעות של הרכבות, חוץ מאשר משפט אחד — שגם הוא חשוב — "לחדרי השירותים"? מדוע כתובים באוטובוסים של "דן" כל השלטים, המכוונים את הנוסע ומראים לו כיצד להתנהג, רק בעברית ובאנגלית, חוץ מאשר שלט אחד המתורגם לערבית — שגם הוא חשוב כשלעצמו — "היזהרו מכייסים"? ואפילו המעט הזה והחשוב כתוב בערבית שקשה לקרוא מבחינת הכתיב. מדוע לא יכול ערבי לשלוח במברקה שבתל-אביב מברק בערבית, אלא באותיות עבריות או לטיניות, בעוד שבמברקה שבחיפה אפשרי הדבר?

אבל יותר חמורה מכל זה היא העובדה המצערת, שהשפה הערבית נעלמת והולכת מנוף המדינה, מכבישה ורחו"בוחיה, ואפילו בכניסה לכפרים הערביים. בכניסה לנצרת וביציאה ממנה הוצב על ידי מע"ץ שלט גדול ויפה באותיות עבריות ולטיניות, המציין את המקום. בלי אות ערבית אחת.

השחקנים המחוננים שאין להם ולא יהיה להם מקצוע אם לא נעמדו לימינם בעוד מועד.

אם כי ההתאחדות לכדורגל היא התאחדות אוטונומית ועצמאית, אנו מלווים את התלבטויותיה ונהיה שותפים לעבודתה של הוועדה הפועלת כיום מטעמה במגמה למצוא מקומות עבודה מתאימים לשחקנים, מקומות שיאפשרו להם שהיור לחצי יום, ובעיקר — קליטה מלאה של השחקן בירי-דתו מהמגרש. אנו מתלבטים עדיין בשאלה מהי הדרך הנאותה לגבי הפיצוי הדרוש; האם לפצות את מקומות העבודה או לפצות ישירות את השחקנים?

אני רוצה להגיד לחבר-הכנסת חסין, שאין זה נכון שלא הוצעו לשחקן פלוני או אלמוני, ששמו הוזכר פה, מקומות עבודה מכובדים וראויים לשמו. ואם חבר-הכנסת עופר נמצא כאן, בודאי יוכל להעיד שללאוין הוצעה עבודה ב"אגד", תחילה ככרטיסן, עד אשר יהיה לו רשיון נהיגה, במגמה לספח אותו אחר-כך כחבר ב"אגד", אך הוא לא קיבל זאת ונסע. רע הדבר ששחקנים אינם מוכנים להיקלט בכל מקום עבודה המוצע להם. הרבה שחקנים, מהם גדולי השחקנים שלנו, סודרו בעבר במקומות עבודה מתאימים.

רשות הספורט מציעה הצעה נוספת, והיא — שבצמודות להסדר של מחצית המשכורת יופרש בכל חודש סכום מסויים לקרן שתשא ריבית ותעמוד לרשות השחקן בפרישתו מן המשחקים. הקרן תירשם על שמו, אך הוא לא יהיה רשאי למשוך ממנה כספים כל עוד הוא משחק. הקרן תעמוד לרשותו כאשר יצא ממוגל המשחקים, בין מתוך קשישות ובין במקרה אסון או תקלה.

ולאחרונה ביכולתי לבשר לכנסת, כי הקשר בינינו לבין יהדות הגולה מוליד מדי פעם יזמות בלתי-צפויות. המדובר הפעם על יזמתם של יהודים מבלגיה, הקשורה בסוגיה הגרונה. יהודי בלגיה כאבו את הכשלון שלנו במשחק עם נבחרת בלגיה בתוצאה 1:0, ולאחריו המפלה בתוצאה של 5:0. אחד היהודים בבריסל התחיל להטריד את רעיית השגריר הישראלי בבלגיה, בטיכוס עצה כיצד לשפר את מעמדה של הנבחרת הישראלית.

היו"ר י. סרלין:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת זועבי: השימוש בשפה הערבית במוסדות ציבור. רשות הדיבור לחבר-הכנסת זועבי.

עבדול-עזיז זועבי (מ"מ):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה. לפנינו אחת המשאלות החשובות ביותר לכל הערבים במדינה, שמספרם מתקרב לשלוש-מאות אלף איש, בענין שבו משתקף יחס המדינה לאזרחים אלה ולשפתם. כל העמים גאים ואוהבים את שפיר תיהם, וגם אנו אוהבים את שפתנו וגאים בה ולא נוותר עליה.

יש לברך על יחסה הרשמי של הממשלה לשפתנו הערבית בכמה שטחים: חוקי המדינה מתורגמים לערבית, תעודות הזהויות, בולי הדואר, מטבע המדינה ושטרותיה ופנקס חברי הכנסת — כולם מודפסים בעברית ובערבית. כל ערבי יכול להגיש תביעה משפטית ולהפוע לפני כל בתי-המשפט, בכל הדרגים, בערבית. אבל מבחינה שימושית ויומיומית נעלמת והולכת שפתנו, דבר הפוגע בכבודם ובזכויותיהם של אזרחים אלה ומחנך את האזרחים היהודיים חינוך שלילי, וכן שולל את התודעה הערבית בתוכם — אם נשאר משהו מזה.

ביזמה זו — נגיע לשוויון בכל השטחים, ובראש וראשונה על ידי כיבוד השפה הערבית.

משרד ממשלתי חייב לקבל מכתב בערבית ולשלוח תשרי בה מתורגמת לערבית. האם אין לזה השפעה על קירוב השלום בין ישראל למדינות ערב, שכולנו מצפים לו, ודווקא באמצעות הקשר האנושי של אזרחי מדינת ישראל הערבים ושפתם?

הדבר עשוי לעלות למדינה בקצת כסף על ידי הוספת עשרות עובדים ופקידים ערביים במוסדות ממשלתיים וציבוריים, או על ידי הדפסת שלטים נוספים. אבל זהו דבר הכרחי, וזה ממש לפי הבטחת ראש הממשלה לפתור את בעיית הבוגרים הערביים בקליטתם בעבודה במוסדות ממשלתיים, לפי הצהרתו עם כינון הממשלה החדשה. כל הוצאה כזאת היא מבורכת וכדאית. המלחמה בכלבת — שגם היא שאלה חשובה מאד — עולה מעל לשבעים אלף לירות, והרבה פחות מסכום זה דרוש לימון הכנת השלטים האמורים, שיופסו גם בערבית. חושבני שיש להטיל את התפקיד הזה על ועדה בין-משרדית, שתוקם ותפעל מיד, כדי לתקן את המצב הזה, שהוא בעל חשיבות מרובה.

אני מציע שהבית ידון בהצעה זו.

היו"ר ד. נצר:

רשות הדיבור לשר האוצר.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
"אוצר הלשון הערבית".

שר-האוצר פ. ספיר:

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. ענין זה שייך לאוצר, משום שמדובר בנציבות עובדי המדינה הנמצאת במסגרת הארצי, ואין זה חשוב אם הדבר מוצא חן בעיני חבר כנסת זה או אחר.

רצוני להשיב לדברים הכלליים — שאינם שייכים לענין — שעליהם דיבר חבר-הכנסת זועבי. דומני שאין צורך לבוא ולסקור מחדש כל מה שנעשה מדי שנה בסקטור הערבי בכל הקשור לשילוב הערבים במשק, בכלכלה, בחברה. עדים לכך כמה דברים שחבר-הכנסת זועבי עצמו עמד עליהם. בתקציב אשר הבאתי שלשום ישנו סכום לתכנית פיתוח המשק הערבי ומיעוטים אחרים. בהתחלה דיברתי על כך שהסכום יגיע ל-50 מיליון לירות. למעשה יגיע הסכום ל-75 מיליון לירות. זו כבר השנה החמישית לביצוע והשלמת תכנית זו. אני יכול להגיד שבעקבותיה תבואנה כנניות אחרות, כולן מתוך כוונה אחת — שילוב, וכן הדבר בכל השטחים. אינני יודע על כל אותם דברים מקורב, אך אני יודע עליהם מתוך המספרים, העובדות והאמצעים הדרושים לכך. מה שנעשה בשטח כבישי גישה וכדומה — דיבר על כך הנואם עצמו, חבר-הכנסת זועבי. אני רק רוצה להשיב לאותם הדברים הקשורים בצרכים שאהר כלוסיה הערבית נזקקת להם. וזאת בתשובה להצעה כפי שאנו הבינונו אותה.

מבחינה משפטית המצב הוא כלהלן: לפי סעיף 82 לדבר המלך במועצתו, 1922 — אנו חיים בהרבה דברים על פי דבר המלך במועצתו, אם באשר לחוק העיריות ואם באשר לדברים אחרים — השפה הערבית היא שפה רשמית, שוות זכויות לעברית. קיימת אפוא חובה לקבל פניות מאזרחי הארץ גם בשפה זו. ולפי זה נוהגים משרדי הממשלה.

בסעיף הנזכר לעיל נאמר עוד: "שלוש שפות מותרות בשימוש במשרדי הממשלה ובבתי המשפט". דהיינו, מותר

עשרות כבישי גישה אשר נסללו לכפרים הערביים ואשר מראים אותם מתוך גאווה לכל מבקר, רשמי או לא רשמי, שבא מחוץ-לארץ, ואשר עלו למדינה מיליוני לירות, אין בהם שלט אחד בערבית. רק עשרות מוספר לפני הבחירות חנך כבודו שר העבודה שני כבישי גישה כאלה, בכפרים אכסאל ובויעיינה על-יד נצרת, אשר עלו למעלה מחצי מיליון לירות, והשלטים בהם שוב היו כתובים באותיות עבריות ולטיניות. אפשר למנות עשרות עובדות כאלה, כפי שאפשר למנות עשרות אלפי ערבים אשר אינם יודעים לקרוא לא אותיות עבריות ולא אותיות לטיניות.

חברי הכנסת, זוהי פגיעה גסה — במתכוון או שלא במתכוון — ברגשות אורחי המדינה הערביים, בכבודם ובכור-יותיהם. ודאי, שעבודה זו אינה מוסיפה לשמה הטוב של מדינת ישראל, ואולי להיפך, ואין ספק שהיא לא מקרבת את ההבנה בין שני העמים.

כמעט כל ערבי מחמת לגיל ארבעים יודע כיום עברית, אך כמה יהודים בגילים אלה יודעים ערבית או רוצים לדעת ערבית? והאם מותר לי לשאול: כמה מבין חברי הכנסת המכובדים יודעים ערבית, או רוצים ללמוד ערבית?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

תשאל: למה לא לומדים ערבית בבתי-הספר?

עבדול-עזיז זועבי (מפ"ם):

זה עוד יבוא.

כיום אפשר להגיד בוודאות שהשפה הערבית הולכת ונעלמת מתכנית הלימודים של מוסדות החינוך התיכוניים בסקטור היהודי, חוץ מחמישה-עשר דומני.

פריג'א זוארץ (מפד"ל):

מי שרוצה בכך — לומר.

עבדול-עזיז זועבי (מפ"ם):

אבל לא רוצים.

שילוב האזרחים הערביים בחיי המדינה הכלכליים והחברתיים מחייב התקרבות משני הצדדים ולא רק מצד אחד. ילד יהודי שלא יראה את ערבית בבית-ספרו או ברחוב שבעירו, לא יראה אף פעם את הערבי כאזרח שותף לו במדינה, וכבעל זכות קבע לשבת במולדת המשותפת, ולא בתוספת.

האם באמצעות צלחת תומום יכירו היהודים את הערבים, ובאמצעות "געפילטע פיש" יכירו הערבים את היהודים? מאכלים אלה או אחרים עולים להביא כאבי בטן לאחר מכן, ואוי להיכרות כזו בין עמים.

כל תקרית שאירעה וכל התנגשות שהיתה — מקורה בורות ובחשדות הקיימים בין שני העמים. מה שקרה בנחניה, ההתנפלות ההמונית ברמלה, והתגרות בסכנים שהיו בראשון לציון לפני מספר שנים, וקרואות, "לא ייכנסו ערבים", ו"לא רוצים ערבים" — לא היו רק בגלל בחורה או בגלל כוסית או הסתה מכאן או מכאן. הרקע הוא יותר עמוק ויותר רציני. כל עוד קיימת אפליה וקיים הפירוד, והמצב המדיני בטחוני בין ישראל ושכנותיה נמשך כפי שהוא, שום פעולה של המשטרה לא תביא לפתרון הבעיה. אם כי המשטרה חייבת להיות רזויה יותר לריסון בריונים, כי מי יודע איזה מחיר ישלם חס ושלום פעם בעד אי-רזונות זו.

רק על ידי השרשת תודעה ערבית בין היהודים והליפך, ותודעת אזרחות ישראלית של גורל משותף, המושתת על שוויון וכבוד הדדי — והחובה מוטלת על הממשלה להתחיל

לקשור — גם אם היו דבריו דברים חיוביים — עם ענין זה; אין לזה קשר.

אשר לעצם ההצעה — אני מציע להעבירה לאחת הועד זות. ועדת הכנסת תקבע לאיזו ועדה תועבר ההצעה.

היו"ר ד. נצר:

האם המציע מסכים?

עבדול-עזיז זועבי (מפ"ם):

אני מסכים.

היו"ר ד. נצר:

לפנינו הצעה אחת: להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת זועבי — השימוש בשפה הערבית במוסדות ציבור — לוועדה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הענין לוועדה נתקבלה.

היו"ר ד. נצר:

ועדת הכנסת תקבע לאיזו ועדה יועבר הענין.

לאורה לפנות באחת משלוש השפות האלה, וכן מותר למשרי הממשלה לענות לו באחת מהן.

במשרדי הממשלה שהאוכלוסיה הערבית נזקקת להם לעתים קרובות — וזה היה תוכן הענין כפי שנמסר לכם — נקוטים סידורים מיוחדים המאפשרים מענה בערבית. הנוהג הוא לענות בשפה העברית בצירוף תרגום ערבי או בערבית בלבד. על משרדים אלה נמנים משרדי החינוך והתרבות, הדתות, "קול ישראל" בערבית, מס הכנסה ומחלקות אחרות. משרדים אחרים, שהאוכלוסיה הערבית לא נזקקת להם כמעט, עונים בעברית. אני מכיר לא מעט שוטרים ערביים ובני מיעוטים אחרים. האם זה נכון, אדוני שר המשטרה?

שר-המשטרה ב. ש. שיטתית:
המשטרה עונה בערבית.

שר-האוצר פ. ספיר:

מתברר איפוא שאין כל הצדקה משקית ומעשית להעסיק כוח אדם מיוחד למטרה זו, כפי שאנחנו מתנדלים בשטחים אחרים, שאין צורך להעסיק כוח אדם מיוחד. אולם אין לקשור את כל אותם הדברים אשר חבר-הכנסת זועבי ניסה

4. סידור מעמדם החוקי של הרבנים והשו"בים

הילדים בהן נע בין שישה לעשרה, והן מתפרנסות ממשכורת הנעה בין 250 ל-330 ל"י מכסימום לחודש, — חלק הניתן כמשכורת ממשרד הדתות, וחלק כ"מענק" ממשרד הפנים. כך, "מענק" ולא יותר, ללא שום חוקיות וללא שום זיכויים סוציאליים. כך חיים, זה כשמונה-עשרה שנה, אנשים אשר קשרו גורלם עם אלה שבהרו להם לבנות וליישב את הארץ בנקודות ספר ובעיירות הפיתוח, לשבת בתוך עמם, לחדות אתם בחדות היצירה והבנין, ולישא עמם את כל המשא הכרוך בכך.

העובדים בשטח הרפואה, בשטח החינוך, מדריכים של הסוכנות היהודית וכל שאר העובדים לסוגיהם, היוצאים לעבוד במקומות אלה, מקבלים, בצדק מוחלט, את כל המגיע להם, במשכורת ובכל הזכויות הסוציאליות, ורק המשרתים בקודש — לא. הם כאלו "נסכלים" וזורקים להם עצמות גרומות, לא לחיות ולא למות.

כל מי שמכיר את הווי חיהם של אחינו יוצאי ארצות אסיה ואפריקה — והם הרוב הגדול של יושבי עיירות הפיתוח וישובי העולים — יודע עד כמה מעורה הרב, השוחט והמדריך הדתי בכלל, בחיי הקהילה שבה הוא חי. טעות היא לחשוב ש"משרת בקודש" מצטמצם בשטח צר זה של דת, של הוראת איסור והיתר ודרשה בבית-הכנסת וכדומה — דברים שהם חשובים מאד כשולעצמם. הלשון העברית והמסורת היהודית מייחסות קודשה לכל הבא להשכין שלום בין איש לאישו ובין אדם לחברו, לכל השתתפות עם האדם והחברה בשעת שמחתם ובשעת יגונם, ועל הכל, לדבר המביא לידי חיבת הארץ, לישיבה בה ולהתקשרות עם אומתה. לכל אלה נושא בכל אלה? מי הוא המשכין שלום במשפחה ובחברה בין החמולות השונות, ומי הוא האיש המרכזי שמקומו אינו נעדר ממסיכות שמחה או חס ושלוה, אבל? מי הוא הדבק המלכד את אנשי המקום זה לזה, וכולם למקום שהם יושבים בו, אם לא המשרת בקודש? שאלו נא את אנשי המשרת, טרה, אנשי הסוכנות היהודית וכל העובדים במקומות אלה, והם יאשרו לכם את הדבר הזה. וכך כותב מר מנחם ברוש בגליון "ידיעות אחרונות" מיום כ"ו אלול שעבר (24

היו"ר ד. נצר:

הכנסת תעבור להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת זוארץ: סידור מעמדם החוקי של הרבנים והשו"בים בישובי עולים.

פריג'א זוארץ (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. בדרך כלל, כל מי שעולה על במה נכבדה זו, כדי להציע הצעה לסדר-היום, מביא בחשבון מראש שחברי הכנסת אינם עשויים מעור אחד ויש להם השקפות עולם שונות, בשטח הרוחני-דתי, החברתי, הכלכלי, או המדיני, והמציע יודע מראש שההשקפות השונות של חברי הכנסת תשתקפנה בצורת ההצבעה על הצעתו, והוא מצפה שיימצא הרוב הדרוש לקבלת הצעתו לדיון או להעברה לוועדה. נמצאים בכל זאת מקרים בודדים שהמציע לא רק בטוח בצדקת הענין שהוא מעלה, אלא שהוא גם מאמין שהענין הוא למעלה מכל החישובים המפלגתיים, מחוץ לכל מסגרת קואליציונית או אופוזיציונית; הענין הוא ציבורי-כללי, ומשום כך הוא עולה אל הדוכן הרם בבטחון מלא שלא תימצא יד אשר תורם נגד הצעתו, והדבר שהוא מעלה יזכה לתשומת הלב מצד כל חברי הבית ויתנו לו את הטיפול הדרוש.

אני מאמין ומקווה שההצעה שאני מתכבד להעלותה היום על סדר-היום של הכנסת בדבר מעמדם החוקי של המשרתים בקודש בישובי העולים ועיירות הפיתוח, שייכת לאותו סוג של הצעות שאין לגביהן חילוקי דעות.

במה הדברים אמורים? — בעיירות הפיתוח, בישובי כפר וספר, בדרום, בנגב ובגליל, נמצאים מאות אחדות של רבנים, שוחטים ומדריכים דתיים בעלי משפחות גדולות, אשר עד היום הזה, בשנת החיי למדינת ישראל, עודם משוללים כל זכות והסדר חוקי ביחס למשכורתיהם, לפרנסה ולקיום ולזכויות הסוציאליות שלהם, שכל עובד אחר במדינה נהנה מהם. כל ההתקדמות שהתקדמו, לשמחתנו, בהבטחת זכות קיום והגן של כל עובד לפרנסת משפחתו ולחינוך בניה, להבטחת קיומו לעת זיקנה וקיום בני ביתו לאחר מאה ועשרים שנה, פסחה על חלק זה של העובדים, המהווים, כאמור, בסך הכל מאות אחדות של בעלי משפחות, שמספר

לפי חוק תקציבי השירותים הדתיים, תש"ט—1949, הממשלה נושאת בעול מימון השירותים הדתיים, על-ידי כך שבכל מקום שבו הוקמה מועצה דתית כחוק, משתתפת הממשלה בתקציבה באמצעות משרד הדתות בשיעור של שליש, והרשות המקומית בשיעור של שני שלישים. אך ישנם מאות ישובי עולים שבהם לא הוקמו עד היום מועצות דתיות, בעיקר מפני אייכולה או אי-רצונה של הרשות המקומית לשאת בעול תקציבה של המועצה הדתית במקומות הללו בהתאם לחוק. לא היתה אף יפירה למשרד הדתות אלא לממן במקומות אלה את השירותים הדתיים ישירות באמצעות ועדים דתיים או יחידים שהוכרו על-ידי משרד הדתות כעסקנים בעניני דת במקום, ולתת למשרתים בקודש בערך אותו השליש שלפי החוק צריכה הממשלה לתקציב להחזקת השירותים הדתיים. מכאן שהשכר של אותם רבנים ושוחטים במקומות אלה, שהם מקבלים ממשרד הדתות, נע בגבול של אותו השליש, כי השותף השני שיתן את שני השלישים הנותרים איננו.

נוסף לכך, גם מעמדם המשפטי של אותם אנשים כעובדי דים אינו ברור. במקום שיש מועצה דתית, הרי לפי החוק הרבנים והשוחטים הם עובדי המועצה הדתית, ולכן מעמדם המשפטי ברור. במקרה זה של ישובי עולים מעמדם כעובדי דים אינו ברור.

משום כך, לפי דרישת משרד הדתות הוקמה בשעתו על-ידי היועץ המשפטי ועדה שהיתה מורכבת מנציגי משרד המשפטים, משרד האוצר ומשרד הדתות. ועדה זו הגישה דין-וחשבון ב-25 בנובמבר 1963, בו עמדה על הבעיות הללו. היו שתי דעות: האחת — להכיר בעובדים הללו כבעובדי מדינה; השנייה — דעת הרוב — לא להכיר בהם כבעובדי מדינה, אלא להקים במקום הקדשים שישלמו להם רק אותו הסכום שמשרד הדתות נותן. עמדה זו של הרוב אושרה גם על-ידי הממשלה. גם בממשלה היו רוב ומיעוט.

הענין הזה טרם בוצע, משום שהיו חילוקי דעות בנידון. בינתיים עשה משרד הדתות פעולה ובא לידי הסכם עם משרד הפנים, שהיות והרשויות המקומיות באותם מקומות אינן ממלאות את תפקידן ואינן מקימות את המועצות הדתיות, ולכן ממלא אינן משתתפות בשירותים הדתיים — מעביר משרד הפנים לרשויות המקומיות לפי בקשתן מעני-קים כדי שיוכלו להשתתף לפחות באיזה סכום שהוא בהחזקת השירותים הדתיים. כך שברוך כלל בישובי עולים משתתפת כיום הרשות המקומית לא בשני שלישים, לפי חוק תקציבי השירותים הדתיים, כי אם בשליש של ההוצאות.

פנחס רוזן (המפלגה הליברלית העצמאית):
כלומר חסר עוד שליש.

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

חסר עוד שליש ויותר, וחסרה ההכרה בהם כעובדים, או כעובדים של המועצות הדתיות, או כעובדי המדינה כל עוד אין מקימים מועצות דתיות. הסטטוס חשוב לא רק בגלל הצד המשפטי, אלא גם בגלל כל הזכויות הנובעות מכך.

המצב העובדתי כיום הוא, שבישובי עולים יש שישים ושמונה רבנים כאלה. מתוך אותם שישים ושמונה רבנים, עשרים ושלושה מקבלים למעלה מ-400 ל"י לחודש, וזאת יחד עם ההקצבה שבאה ממשרד הפנים דרך הרשות המקומית; שלושה-עשר מקבלים למעלה מ-300 ל"י לחודש, בין 300 ל-400 ל"י; חמישה-עשר מקבלים בין 200 ל-300 ל"י לחודש, ושניים-עשר מקבלים אפילו למטה מ-200 ל"י לחודש.

בספטמבר 1965): "היה כבר מקרה, שהתושבים השלימו את כל הכנותיהם לצאת מישובם, חפציהם ומטלטליהם ארוזים, והנה הופיע הרב המקומי — והדבר היה בישוב ספר בקרבת הגבול לעיני האויב ממש — ובדמעות שליש החל מתחנן בפני בני קהילתו שלא לעזוב, ומשהעלה חרס — התנפל על הארץ, מתחת לגלגלי העגלות ממש, וקרא: לא תזווו מכאן, על גופי העבד, לא אתן... אסור, אסור לנטוש אדמת ארץ-ישראל. וכה מר היה בכיו עד שאפילו לב אבן נימוח. רבים פרצו בככי אתו, ולבסוף הורידו את המטל טלים, התירו צורורותיהם ויצאו במשנה מרץ לעבודתם בש"ד. כיום זה אחד הישובים הפורחים במדינה". עד כאן מדבריו של מר ברש. ואת אלה אנחנו מפקירים לגורלם, נותנים להם לחפש פרנסה צדית, אם כעוור בצרכניה ובמחלבה, ואם בחלוקת דואר ובשמירת לילה, כדי להשיג, אולי, עוד 100 ל"י לחודש.

בזמנו הורכבה ועדה ממשלתית בין-משרדית מהיועצים המשפטיים של משרדי ראש הממשלה, הדתות, העבודה והמשפטים, שונה בנושא כאוב זה. הו"ח של הוועדה הועבר לממשלה, ולפי מה שקראתי בדברי מר ברש ובחזרו שהפ"צ באי"כוח הרבנים והשוחטים בישובי העולים, הוצע לארגן "הקדשות" כדי למצוא פרנסה למשרתי ציבור אלה. ייהפכו בתי-הכנסת בישובי עולים אלה ל"הקדשים" ויממנו את משכורות הרבנים. כך, מין "חקף" כזה, שישא בעול החזקת משרתי הקודש לסוגיהם, כאילו מדובר על בחי' נגסת שמבקריהם הם אנשים אמידים שיוכלים לייסד קרן הקדש להבטחת קיום רבניהם ושוחטיהם.

רבותי חברי הכנסת, השאלה היא חברתית-ציבורית ממדרגה ראשונה, והיא כוללת את כל האספקטים השונים של זוינו. מי שרוצה יראה בה את הצד הבטחוני-התיישבותי, ומי שרוצה יראה בה את צד הצדק הסוציאלי והחברתי. כל זה נוסף על הצד הרוחני-דתי, וכל אחד מאתנו יראה בה את הצד הקרוב לליבו יותר, ובלי ספק ימצאו רבים בתוכנו שכל הצדדים הנזכרים כולם הם בעיניהם גורמים בעלי משקל רב, המהייתיים תשומת לב מיוחדת וטיפול מהיר לפתרון הבעיה, שביחס לשאר הבעיות שהמדינה מצאה להן פתרון צודק קשה לקראו לה "בעיה".

זכות אלמנטרית זו של סידור מעמדם החוקי של המשרתים בקודש בישובי העולים וזכותם של תושבי המקור מות האלה שהמשרתים אותם באמונה ובמסירות יקבלו את המגיע להם בצדק, אינה ניתנת, לדעתי, לערעור, ואני מקחה שכל חברי הכנסת הנכבדים יסכימו אתי שאין מקום במדינת ישראל להפליה בין ציבור לציבור ובין עובד לעובד באותה משרה ובאותו תפקיד. רב ושוחט שימצאו מזלם לעבוד במקום שיש בו מועצה דתית, יקבל מה שמגיע לו בצדק, ומי שאיתרע מזלו והוא נמצא בישוב עולים ובעיר פיתוח שאין בה מועצה דתית, מחסור יכולתם של בני המקום לישא בעול הכספי הכרוך בזה, ישא, הוא ומשפחתו, חרפת מחסור, אם לא חרפת רעב.

אני מבקש אפוא, גברתי היושבת-ראש, שהכנסת תדון בנושא זה, מתוך תקחה ואמונה שהדיון בו יביא לפתרונו.

היו"ר ד. נצר:

רשות הדיבור לשר הדתות.

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

ברשות היושבת-ראש, מורי ורבותי. חברי-הכנסת זוארין עורך שאלה נכבדה, תושבני, תושבני שכדאי שאוסיף כמה מלים לצד העובדתי והמשפטי כדי להבהיר את הענין.

אם מבחינה משפטית אפשר יהיה להביא לידי כך, לכופ על המועצה האזורית להקים מועצה אזורית דתית של אותם הישובים הרוצים בכך, והמועצה האזורית כולה תתחייב לשאת בשני שלישים של הוצאות השירותים הדתיים. זה עשוי גם להבטיח את המעמד החוקי של הרבנים והשוחרטים, שיהיו לעובדי אותן המועצות הדתיות האזוריות. או ללכת בדרך שהציע חבר-הכנסת זוארץ, ואשר זו היתה הדרך שעמדה גם לפני הממשלה, להכיר בהם באופן ישיר כעובדי המדינה על כל מה שמשמעו מזה.

אני חושב שהנושא הוא חשוב ונכבד מאד. זה איננו נושא לדיון במליאת הכנסת, והייתי מבקש מחבר-הכנסת זוארץ להסכים להעביר אותו לחודה, — אינני יודע לאיזו ועדה, אני מניח שוועדת הפנים תהיה המתאימה לזה, על מנת שבה תתברר הבעיה. ייתכן שהחודה תשמע ותברר את הענין, אולי גם תגיע לאילו המלצות, וזה יהיה חומר חשוב לממשלה כשהיא תגיע לדיון בבעיה הזאת.

בכל אופן אני מסכים עם חבר-הכנסת זוארץ, שאכן הגיע הזמן לפתור את הבעיה, ואני מציע להעביר את הענין לחצת הפנים.

היו"ר ד. נצר :

האם חבר-הכנסת זוארץ מסכים להצעת שר הדתות?

פריג'א זוארץ (מפד"ל) :
אני מסכים.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :

אני מציע להסיר את הענין מסדר-היום. אני מציע להעמיד להצבעה את הצעתי להסיר את ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת זוארץ מסדר-היום.

היו"ר ד. נצר :

אנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להסיר את הענין מסדר-היום לא נתקבלה.

ההצעה להעביר את הענין לחצת הפנים נתקבלה.

היו"ר ד. נצר :

בגלל עומס העבודה החליטו יושבי-ראש הכנסת והסגנים שהישיבה היום תהא ממושכת, כדי שהכנסת תספיק לדון בכל ההצעות לסדר-היום. משום כך אני מבקשת ממנישי ההצעות להצטמצם במסגרת של עשר דקות להנמקת הצעו-תיהם.

לפני כשנה וחצי באנו לידי הסדר עם האוצר והבטחנו לרבנים הללו גם את הביטוח. אנחנו משלמים לביטוח הלאומי על מנת לבטח אותם. שנית, החל מאוגוסט 1965 סיררנו גם את הביטוח של ילדיהם.

לגבי השוחטים המצב הוא קשה יותר. יש מאה-ושבעים שוחטים, מהם רק שניים מקבלים למעלה מ-300 ל"י לחודש, עשרה — בין 200 ל-300 ל"י, ומאה וחמישים — למטה מ-200 ל"י לחודש. גם לגביהם עשינו אותו ביטוח כמו לרב-נים. שכרם הוא יותר קטן מפני שיש להם הכנסה עצמית, מה שאין לרבנים. לרבנים יש הכנסה קטנה ביותר, אם בכלל; לשוחטים יש הכנסה עצמית מהשחיטה, לכן שכרם נמוך יותר.

לרבנים ולשוחטים ברוב יישובי העולים, כמו לכל מתיישב אחר, יש משק ושיכון. אבל הרבנים אינם יכולים לעבד את משקיהם, מאחר שכל זמנם מוקדש לרבנות.

בין כך ובין כך זוהי הבעיה. הממשלה עמדה על כך אחרי הדין-יחשבון של החודה הבין-משרדית. היא החליטה להשאיר את המצב הזה, אולם להבטיח את הצד המשפטי עליידי הקמת הקדשים בכל מקום ומקום, ושהתשלום של משרד הדתות ייעשה דרך ההקדשים. רעיון זה בא לא כדי להגדיל את משכורתם, אלא כדי לשמור שלא יבואו אחר-כך בטענה שהם עובדי מדינה, כי משרד הדתות משלם להם הרבה שנים מדי חודש בשירותם וחודשו אותו שכן. יחד עם זאת החליטה הממשלה להטיל על משרד הדתות לעשות כל מה שאפשר כדי לזרז את הקמת המועצות הדתיות.

עכשיו הוקמה ממשלה חדשה. עומדת לפנינו שתי אפי-רויות לפעולה בנידון זה, ואני מניח שבקרוב נביא את הענין לפני הממשלה. אפשרות אחת היא להכיר בהם כעובדי מדי-נה — הצעה שהצעתי בשעתו והיא לא נתקבלה. האפשרות השניה — להטיל על המועצות האזוריות להקים מועצות דתיות אזוריות, ולהטיל עליהן שישתתפו בהחזקת השירותים הדתיים. דבר זה הצליח עד עכשיו רק במספר מועט של מועצות אזוריות, בעיקר באותן מועצות אזוריות שבהן רוב הישובים הם דתיים. שם הצלחנו להקים מועצה דתית אזורית, המשתתפת בתקציב השירותים הדתיים בשני שלישים, כמו בכל מקום אחר. אבל במקום שלמועצה האזורית יש רק מיעוט של ישובים דתיים, שם אין המועצה האזורית רוצה להקים מועצה דתית, ואילו במקום כשלעצמו אין הכנסות משלו. ההכנסות הן של כל המועצה האזורית. מכאן הקושי שבדבר.

ייתכן שנצטרך אפילו ללכת בדרך של חקיקה או של צו,

5. פיטורי שני הרבנים הממונים על ייעוץ וסעד דתי במשרד הבריאות

היו"ר ד. נצר :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לורנץ, להנמקת הצעתו לסדר-היום בדבר פיטורי שני הרבנים הממונים על ייעוץ וסעד דתי במשרד הבריאות.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל) :

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. מספר ימים לאחר שנכנס לתפקידו הודיע שר הבריאות על פיטוריהם של שני הרבנים פרלא ורלביץ מתפקידם במשרד הבריאות. איני חולק על זכותו של שר לפטר עובדים מטעמי צמצום או יעילות, וחס לי מלהתערב בסמכויותיו. אבל מה שאומר

אנשי מפ"ם השמיעו ומשמיעים בכל הזדמנות, — ולשבחם יוגד שלאו דחקא בימי בחירות, ולכן אני מאמין בכנות דבריהם, — שהם מחייבים את השירותים הדתיים על

חשבון הממשלה. האם זהו הפירוש המעשי להצהרות מפ"ם על יחסה החיובי לשירותים דתיים?

על חברי הכנסת לענות ששני הרבנים נכנסו לתפקידים עליידי מכרו פומבי ואחרי שעמדו במבחן בפני ועדה של שישה, בתוכם נציג נציבות שירות המדינה ומנהל בית-חולים. התפקיד הזה נהוג ברוב בתי-החולים בעולם על חשבון הממשלה או העיריות. המושג "צ'פלן" בדואי אינו זר לחברי הכנסת, בהיותו מקובל הן בצבא, הן בבתי-חולים או במוסדות של המשטרה.

אני מקווה שהשר לא ינסה לדחות אותי בקש ולא יגיד לי הרי יש רשות לכל רב להיכנס לבתי-חולים. בכל העולם אין מסתפקים באנשי דת היכולים כמובן לבקר בבתי-חולים, אלא מעסיקים — כפי שאמרת — איש דת מיוחד, שהת-מחה בשטח זה של בתי-החולים ונפש החולה.

אולי ידוע לחברי הכנסת כי בתי-החולים "הדסה" בירושלים מחזיק על חשבונו רב במשרה שלמה. שני הרבנים גם כשהם אנו דנים, ממונים על כל בתי-החולים של הממלכה, בכללם בתי-החולים לחולי-נפש וחולים כרוניים. לפי מיטב ידיעותי, — ואם הכנסת או אחת מחברותיה תדון בדבר ישתכנעו גם הם כמו שאני משוכנע, — מילאו שני רבנים אלה את תפקידם בהצלחה ויצאת מן הכלל.

אזכיר רק לדוגמה, שאחד הרבנים הצליח להציל מכבלי עיגון ב'זוג או ב'זוג של חולה-רוח על-ידי זה שהומן את בית-הדין אל בתי-החולים ברגע של צללות דעתו על החולה, כדי לסדר לו גט. שמעתי מפי מנהלי בתי-החולים תהילות ותשבחות על עבודתם של אותם הרבנים, ואלה שאמרו לי דברים אלה לא היו דחקא אנשים דתיים.

כלום חייב אני להסביר לחברי הכנסת מה רבה העזרה שרב או מורה-הוראה יכול להגיש לחולה הזקוק לשירותים נקח לדוגמה אותם מקרים של שאלות הלכיות, כגון: אם הרופא מצוה על החולה לאכול ביום הכיפורים, האם צריך הוא לאכול אז? או דבר הקשור עם חמץ בפסח או בחילול שבת. האם כל כך קשה להבין מה העזרה הרבה שיכול הרב לתרום לאותו חולה דתי כאשר מרגיע אותו או פוסק שאכן הוא חייב לצייט לרושק?

זכורני, לפני ארבע-עשרה שנה כאשר שכבתי בבית-החולים הופיע אצלי בערב יום הכיפור — הפתעתי הגדול — לה — מר"ן החזון-איש, וזכרון צדיק לברכה, ועל תמיהתי הסביר לי שאשתי ביקרה אצלו יום לפני כן כדי לשאול בענין אכילה ביום הכיפורים, והוא פסק את אשר פסק. אלא שפחד אותם לא אקבל את פסקי-דו, שמא מבחינה נפשית לא אהיה מוכן לקבלו, ולכן מצא זמן בערב יום הכיפורים לבוא לבקרני ולהגיד לי עוד פעם שעלי לאכול ביום הכיפורים.

אותו דבר, רבתי חברי הכנסת, קורה אצל חולים, שמספרם מגיע לאלפים, וזו רק אחת התרומות שתורמים אותם רבנים לחולים אלה. אילו היו מועסקים שני הרבנים רק בתפקידים אלה, דיינו. אולי זה יותר מדי שעל חשבון ממשלת ישראל יימצאו בבתי-חולים שני רבנים שיגידו מלה של עידוד לחולה ברגעים נסערים שלפני ניתוח או אחרי כן, או כאשר הוא נאבק עם מר המחזה? כלום קשה אפילו לשר חבר מפ"ם להבין שישנו מספר גדול של חולים שדחקא הרב יכול להקל עליהם?

ה"ר ד. נצר: חברי-הכנסת לורנץ, אולי תקח בחזרה את המלה "אפילו".

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אם זו מלה לא-פרלמנטרית, אעשה זאת ברצון. כחנתי היתה פשוטה. השר רחוק מעניינים דתיים, אבל אני מאמין שהוא יכול להבין עד כמה יכול רב להקל על חולים על-ידי זריקת מנה של אמונה וביטחון, עד כמה הוא יכול להקל עליהם את המוות — אם נגדו — על-ידי אמירת החידושי "שמע ישראל" האחרון של החולה.

זמני אינו מרשה לי לדבר על כל התפקידים של התקן שבהם עסקו הרבנים. מספיק להזכיר ענין דתי, וחברי הכנסת יבינו את החשיבות שיש להחלי דתי לגבי אלה הצמאים לכך. אני מדגיש שוב ושוב, שאני מקוה כי השר לא יגיד שהרבנים עסקו, רחמנא ליצלן, בכפייה דתית, או שהציעו שירותים לאלה שלא רצו בו. או, למשל, ייעוץ להנהלות בתי-החולים בקשר לבעיות בעלות אופי דתי — אחד הדברים שנקבעו בתקן. כמה צרות וחילוקי דעות אפשר לחסוך על ידי התייעצות מוקדמת מבחינת ההלכה? או למשל ייעוץ בעניני הלכה לבתי-ספר לאחיות דתיות; טיפול בהקמת בתי כנסת וכל יתר התפקידים, כפי שאני מצטט מהתקן של אותם שני רבנים.

הרפואה המודרנית הכירה כבר מוזמן בשירותים מעין אלה כשירותים חיוניים, ובמיוחד כשהמדובר בחולי-נפש וחולים כרוניים. ידוע לי שאחד הפרופסורים המפורסמים והמקובלים בירושלים נעזר לעתים קרובות, לגבי חולי-נפש, על-ידי הצדיק רבי אריה לוי מירושלים.

ולבסוף — מלה אחת על אחד משני הרבנים. הרב רלב"ג, כאורח אמריקאי מוסמך לרבנות בעל השכלה אוני-ברסיטאית, עלה ארצה בשנת 1961, ואחרי שקיבל משרתו ויתר על אזרחותו האמריקנית. אנו מדברים גבוהה-גבוהה ומנהלים תעמולה יקרה לעידוד העליה מארצות הרחצה ובמיוחד של בעלי השכלה גבוהה. האם זה עידוד ליהודי שעלה מארצות-הברית ויותר על אזרחותו האם ידע שר הבריאות על פרט זה כאשר הוציא "פקודת הגירוש" בפניו וזו הרבה?

נתן פלד (מפ"ם):

מה זאת "פקודת גירוש"?

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אני קורא לכך "פקודת גירוש". כאשר מפטרים עובד ללא חקירה מוקדמת, זו פקודת גירוש.

ה"ר ד. נצר:

חברי-הכנסת לורנץ, אבקש לא להשתמש בביטוי זה.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

לא אמרתי פקודת גירוש מהארץ, אלא פקודת גירוש ממשרד הבריאות.

האם היה השר מרשה לעצמו להתנהג כך אילו היה המדובר בכומר הממלא איוה תפקיד שהוא לבני דתו? המרכז לעניני ערבים, שבמקרה או לא כל כך במקרה הוא חבר מפ"ם, כשר מלכתחילה, ואילו יועץ לבעיותיהם של יהודים דתיים — פסול אפילו בדיעבד.

למדנו במשנה: "חכמים, היוזרה בדבריכם". אני מוסיף: כל שכן במעשיכם. במיוחד היתה מוטלת חובת זהירות על שר הבריאות דחקא כיוון שהוא חבר מפ"ם.

ומכאן קריאתי לשר הבריאות מעל במה זו: ראה שנכ-שלת, התאזר באומץ הדרוש ותזור בכך. ואם לא, הרי שהצעתך היא, שהכנסת, או אחת מחברותיה, תדון בסוגיה זו, אשר

שר־הבריאות י. ברזילי :

חברי הכנסת, אם יש חובת כשרות בבתי־החולים — הרי היא מקויימת במשך כל השנים עליידי משגיחי כשרות שהרבנות סומכת ידה עליהם, ואין כל צורך שעל המשגיח על כשרות ב"תל השומר" או "אסף הרופא" יהיה גם רב המפקח מן המשרד הראשי. המשגיחים על כשרות בבתי־החולים כשרים למדי ולא נחוץ פיקוח עליהם מן האדמיניסטרציה המרכזית, ואף פעם במשך שש שנים של כהונתי כשר בריאות לא שמעתי תלונה מצד חוגים דתיים על משגיחי הכשרות בבתי־החולים. לעומת זאת איני מוכן לדאוג לדברים שהם מחוץ לתפקידי וחובתו של המשרד. אם בתיאור תפקידי של היועץ לענינים דתיים כתוב לאמור: "ארגון שיעורי דת ומסורת לסגל העוסק בנושאי עבודתו בבתי־החולים וערכת ימי עיון בנושאים אלה" — הריני מודיע בהכנעה ובכל הכבוד, כי מעולם לא שמעתי מאיש, כי תפקיד זה שייך למשרד הבריאות, אם משהו מסגל העובדים בבתי־החולים רוצה להשתתף בשיעורי דת ובימי עיון על נושאים דתיים, יש די גורמים דתיים במדינה אשר יספקו לו משאלה זו. אני קורא בתיאור התפקידים: "טיפול בתלונות הציבור בשאלות דתיות הקשורות בעבודת המשרד ובניהול מוסדות הרפואה במדינה". מעולם לא שמעתי שנחוצות שתי כתובות במשרד הבריאות לשמיעת תלונות על עבודתו או על עבודת מוסדות רפואה במדינה; אחת, כתובת דתית של רב, שניה, כתובת חילונית. תמיד היתה, ולדעתי חייבת להיות, כתובת אחת לכל התלונות, וכל התלונות כתובות במידה שווה, ובתוכן, כמובן, גם תלונות על רקע דתי.

קראתי בדין־חשבון, שהרבנים טיפלו בפיקוח על ניתוחי המתים. אני חייב להודיע כי בשום מקום לא הוחלט על כך שהפיקוח על קיום חוק האנטומיה והפתולוגיה יהיה בידי רב. חובות הרופאים הוגדרו בחוק. בזמן האחרון דנים על תיקונים לחוק זה, החוק יכובד כפי שיוחלט עליו בכנסת, אך כמו בעבר, האחראית לביצועו תהיה הנהלת המשרד ולא רשות דתית מיוחדת בתוכה.

בימים אלה נכתב רבות על טעד רוחני בחולי־נפש. הטיפול בחולי־נפש מקיף אספקטים שונים ולכן קשור בו צוות רב־מקצועי, כגון: רופא, פסיכולוג, עובד סוציאלי, אחות, מרפא בעיסוק וכדומה. הדבר אינו חדש עמנו. במשך כל השנים שכינהתי כשר הבריאות היו מקרים שבהם ראה צוות המטפלים בחולה צורך לפנות לדמויות ציבוריות שונות, ובכלל זה אישיות דתית, וקודם כל מתוך עדת החולה או מתוך הקהילה שמתוכה הוא בא. לשם בקשת עזרה וסיוע לחולה־הנפש. אך אין זה ענין לרב נודד ממקום למקום והמתאים בכיכול ליוצאי כל העדות וכל הקהילות.

כבעבר כן בעתיד, אם ירגיש צוות המטפלים בחולה צורך לשאת בקולרים מסויימים אישיות דתית — ייעשה הדבר מתוך שיקול לגופו של הענין, כלומר, אם במקרה זה או אחר נחוץ בן אותה עדה או בן אותו אזור מגורים, וכיצא בזה.

טיפול נידד מן המרכז, וביחוד כאשר הוא בא בנוסף לתפקידים שהוגדרו בתקן של טיפול בעניני כשרות, אספקת תשמשי קדושה, הקמת בתי־כנסת — מוכיח עד כמה הסעד הרוחני אינו יכול לתפוס מקום מרכזי, ומוכרח להפוך, ואכן הפך, לעיסוק שולי.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל) :

זה מוכיח שבמקום רב אחד צריך שלושה.

לכאורה נוגעת רק לשני פקידים; אבל כידוע, אין בכלל אלא מה שבפרט, וצדק לפרט הוא היסוד של הכלל; ומלבד זה הרי הענין הוא עקרוני ומצפוני, וחורג בהרבה ממשרוֹ — תיהם של שני הפקידים.

היו"ר ד. נצר :

רשות הדיבור לשר הבריאות.

שר־הבריאות י. ברזילי :

גברתי היושבת־ראש, כנסת נכבדה. בטרם אשיב לחבר־הכנסת לורנץ אני רואה צורך לומר משהו על דברים כוונ־בים אחדים שנתפרסמו בעתונים מסויימים בנושא שלפנינו. וגורתי על עצמי לעשות זאת כלי רוגזה ובאופן עניני. נתפרסם כי ביטול שני הקנים במשרד הראשי — של היועץ לענינים דתיים ושל רב לבתי־החולים — הוא "ראשית מסע לטיהור מקיף" בתוך המשרד, "אות לרדיפת עובדים דתיים" וכו'.

שש שנים כהנתי כשר הבריאות ולא רדפתי עובדים דתיים ולא ערכתי "טיהורים", ואף זכיתי לדבר שבה על אוזן קשבת וגישה ענינית לפניות מצד חוגים ואישים דתיים בענינים שונים, ופתאום הפכתי ל"רוזף הגדול". ובשל מה? — בשל מסקנה שאני מעביר אותה לנציבות שירות המדינה על הצורך לבטל שני תקנים, שלא היו קיימים אף פעם במשרד הבריאות עד לפני שנתיים, ושהנהגו בשנתיים האחרונות, והם לפי דעתי חורגים מתחום תפקידי של משרד הבריאות והנם מיותרים. וזהי פקודת גירוש? עד היום שני הרבנים לא פוטרו, לא גורשו, אלא יושבים עד היום במשרד, ובהתאם לכללים ולחוק בענין זה החלטתי להעביר מסקנתי לנציבות שירות המדינה.

תפקידו של האחד מוגדר כיועץ לענינים דתיים; תפקידו של השני מוגדר כרב לבתי־החולים. בתיאור התפקידים לא חסרה כפילות, כפי שיתבהר להלן. בין תפקידי של היועץ לענינים דתיים תמצאו: טיפול בהקמת בתי־כנסת בבתי־חולים קיימים וחדשים, ואילו בין תפקידי של הרב לבתי־חולים תמצאו שוב: הקמה ושמירה על בתי־כנסת בבתי־חולים. ואפשר להוסיף עוד כמה וכמה. לגבי תפקידיהם של שני הרבנים במשרד אפשר לומר בפירוט אחת מן השתיים: או שהוטלו עליהם דברים שאינם בגדר משימותיו של משרד הבריאות, או שהוטלו עליהם דברים אשר התקיימו בלא הכי גם בלעדיהם עד לפני שנתיים, ויוסיפו להתקיים בלע־דיהם גם בעתיד.

אני קורא לפניכם תיאור התפקידים. תפקידו של האחד: "מתן ייעוץ להנהלת בתי־החולים ומוסדות רפואיים אחרים בקשר לבעיות בעלות אספקט דתי; ייעוץ בעניני הלכה בבתי־ספר לאחיות לבנות דתיות; הוצאת היתרי קבורה לאחר רדת החשיכה; טיפול בהקמת בתי־כנסת בבתי־החולים קיימים וחדשים, בתיאום עם יחידת התכנון במשרד; ארגון שיעורי דת ומסורת לסגל העוסק בנושאי עבודתו בבתי־החולים וערכת ימי עיון בנושאים אלה; טיפול בתלונות הציבור בשאלות דתיות הקשורות בעבודת המשרד ובניהול המוסדות הרפואיים של המדינה".

תפקידו של השני: "ממונה על הענינים הדתיים בבתי־חולים, פיקוח מרכזי על הכשרות, טיפול דתי בחולי־נפש ודאגה לאספקת תשמשי קדושה במוסדות, הקמה ושמירה של בתי־כנסת בבתי־החולים".

שלמה לורנץ (אגודת ישראל) :

כל זה אינו נחוץ ?

שר-הבריאות י. ברזילי :

החובות אשר הוטלו על משרד הבריאות בתחום הדתי מקיימות בקפדנות בתי-החולים עלידי אנשים דתיים שהוס" מכו לכך. לדוגמה אביא לפניכם תיאור התפקידים של כל אדם כזה בכל בתי-החולים. הנה תיאור תפקידו של אדם כזה בבית-החולים רמב"ם או תל-השומר: השגחה על עניני הכשרות במטבח המרכזי ובמטבחי העזר, טיפול בעניני הדת בשטח בית-החולים, מגע עם חולים לשם פתרון וטיפול צורכי דת, חלוקת יין במחלקות לקידוש והבדלה, חלוקת גרות לנשים חולות במחלקות, סידורים במחלקות לקראת החגים, אחראי לבית-הכנסת בשטח בית-החולים ודאגה למנין בשבתות וחגים, השגחה על ביצוע בריתות מילה בבית הכנסת של המוסד. בתוקף תפקידו עליו לבקר לעתים תכופות את החולים, ובעיקר את החולים הדתיים לצורך עידודם בעת חולי, טיפוק סידורים, תפילין, סליתות וספרי עיון תורניים. האחריות לעניני הדת והכשרות במוסד היא לכל שעות היממה.

זה מקיים, ובכל בית-החולים נמצא אדם מיוחד המועסק בדבר. לשם מה נחוצה אדמיניסטרציה מרכזית מחוץ לכל אלה ?

במשך שש שנים כיהנתי כשר בריאות ואף פעם לא הוגשה לי הצעה מצד מפלגות, חוגים או אישים דתיים או חברי כנסת ממפלגות דתיות בדבר כינון קתנים או משרות כנ"ל. אף פעם לא הוגשה לי הצעה או המלצה מעין זו. לפני כיהנו שרי בריאות בעלי השקפת עולם חילונית וכן דתית ואף על דעתם לא עלה חידוש זה.

לבסוף, מסקנתי היא כי אין צורך בשני התקנים הללו, ומסקנתי זו נסמכת גם על חחת דעתם של המנהל הכללי של משרד הבריאות ושל האחראים לשירות האיטופו של חולי-נפש, ובהתאם לכך החלטתי לפנות לנציבות שירות המדינה בבקשה לבטל את התקנים הללו, וזאת מבלי שייעצו דבר הסותר את הנוהג או הסיוע מן החוק.

אינני רואה כל סיבה לכך שהכנסת תדון בנושא באיזו צורה שהיא, במליאה או בחעדה, ואני מבקש להסיר את ההצעה מסדרהיום.

היו"ר ד. נצר :

רשות הצעה לחברת-הכנסת רויאל-נאור.

אסתר רויאל-נאור (גח"ל) :

אני מבקשת להעביר את הענין לחעדה.

היו"ר ד. נצר :

לפנינו שלוש הצעות.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל) :

אני מסכים להעביר את ההצעה לחעדה.

היו"ר ד. נצר :

אני מעמידה להצבעה שתי הצעות : האחת, להסיר את הענין מסדרהיום, השניה, להעביר את הענין לחעדה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להסיר את הענין מסדרהיום — רוב

בעד ההצעה להעביר את הענין לחעדה — מיעוט

היו"ר ד. נצר :

ההצעה הוסרה מסדרהיום. היו כמה נמנעים, ואני נותנת את רשות הדיבור לחברת-הכנסת זוארץ, בשם הנמנעים.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל) :

ביקשתי למנות את הקולות.

היו"ר ד. נצר :

לא שמעתי בקשה כזאת. אני מבקשת סליחה. אני מוכנה למנות אם אוני עומד על כך. לפי בקשת חברת-הכנסת לורנץ אני מבקשת להצביע מחדש.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להסיר את הענין מסדרהיום — 37

בעד ההצעה להעביר את הענין לוועדה — 23

נמנעים — 5

ההצעה להסיר את הענין מסדרהיום נתקבלה.

היו"ר ד. נצר :

רשות הדיבור לחברת-הכנסת זוארץ, בשם הנמנעים.

פריג'א זוארץ (מסד"ל) :

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. היו לפנינו שתי דרכים כדי להביע את דעתנו בענין שהועלה לסדרהיום עלידי חברת-הכנסת הנכבד הרב לורנץ. הדרך האחת — להשתתף בהצבעה באיזו צורה שהיא, ופירוש הדבר לסתום את הגולל על שאלה נכבדה זו ; או הדרך האחרת — להימנע מהצבעה ולהמשיך להיאבק בדרכים המקובלות. עד שהדבר יבוא על תיקונו הצודק, ולשמור בזה לא רק על זכויותיו של העובד, אלא גם, ובעיקר, על אופי התפקיד שהוא ממלא, שבמקרה דנן הוא לדעתנו תפקיד חשוב מאד וחיוני לחלק מהציבור הזקוק לסעד נפשי ועידוד רוחני בשעות קשות בחייו.

אשר ליועץ לעניני דת — עובדה היא שבמוסדות קופת-חולים, שרוב הציבור בארץ מאורגן בה, לרבות שר הבריאות הנכבד, נמצאים בעלי תפקיד כזה או דומה לו. ואם במוסד ציבורי כך — בשירות ממלכתי כללי על אחת כמה וכמה. אשר לתפקיד של יועץ נפשי במוסדות של חולי נפש — נאמנה עלינו עדותם של פסיכיאטרים ומנהלי בתי-החולים, ששירות זה מביא תועלת רבה ותורם תרומה חשובה, הן לחולים עצמם והן לבני משפחותיהם. ובנקודה זו מותר לכולנו, ללא הבדל השקפה, ללמוד מאחת המדינות הנאורות והמתקונות בעולם — ארצות-הברית — ששם נמצאים בכל בית-החולים לחולי נפש קציני דת מכל הדתות, לעזור לחולים ולעודדם בשעות המשבר העוברות עליהם. ויש להצטער אפוא צער רב על הצעד שנקט שר הבריאות הנכבד, לחסל את שני התפקידים האלה : יועץ לעניני דת ויועץ נפשי, ובמיוחד שזה נעשה ימים אחדים לאחר שנכנס כבוד השר לתפקידו, בלי שהיתה לו שהות של זמן סביר לעיין בדבר ולשקול אם חיסול תפקידים אלה הוא לטובת הציבור או כפי שאנחנו מסורים, הדבר הוא להיפך.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל) :

מדוע לא הצבעתם בעד ההצעה ?

פריג'א זוארץ (מסד"ל) :

כבר אמרנו : ההצעה היתה נופלת, והדבר היה עובר מן העולם. מתוך השיקולים הנ"ל, ומתוך הנחה שהשארית דרך פתוחה לדין נוסף כממשלה בשאלה חשובה זו ולעיון נוסף מצד כבוד השר היא לטובת הענין — החלטנו להימנע מהצבעה.

6. התקרית בנתניה והתנהגות המשטרה

היו"ר ד. נצר :

אני מזכיר לחברי הכנסת שיש עוד הצעות לסדר-היום. רשות הדיבור לחבר-הכנסת חביבי, להצעה לסדר-היום על הנושא: התקרית בנתניה והתנהגות המשטרה במקרה זה.

אמיל חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. ההתנפלות של בריו"ר נים מוסתים על פועלים ערביים בצהרי יום שני, 31 בינואר, בנתניה — הדאיגה את דעת-הקהל בארצנו, השואפת ליחסי אחווה ורעות בין תושבי המדינה, יהודים וערבים.

מול התגברות האכזבה הדאיגה ההתנפלות במיוחד את ציבור הפועלים היודע, מסוינו הוא ומנסינו עם עמים אחרים, איך מנצלי פועלים מלבים הסתה לאומית ומסיתים פועלים בני לאום אחד נגד אחיהם בני לאום אחר.

שירות רע עשתה עתונות מסויימת כשניסתה לתאר מה שקרה בנתניה כדבר חסר משמעות, וכאילו המהאות הספונטיות והכלליות של תושבי טייבה וקלנסווה לא היה בהן צורך והיו תוצאה של הסתה מתוכננת, כביכול, של לאומנים ערביים.

בנתניה לא נרס אדם. תקרית אישית פחותה התפתחה חיש מהר להתקפה כללית על פועלים ועובדים-ישרים ערביים אחרים. הופצה שמועה שכביכול ערבים הרגו אורח יהודי. בריונים מוסתים החלו להוציא תושבים ערביים ממוניות ול"הכות בהם. התנפלו על פועלים ערביים שעמדו בתור בתחנת האוטובוס. נהגי המוניות המתקפים פנו למשטרה. המשטרה איחרה להופיע. ההתנפלויות נמשכו והתרחבו. או החלו תושבי בים הערביים לברוח מנתניה בבהלה, וחזרו אל כפריהם. תושבי הכפרים טייבה וקלנסווה יצאו בהמוניהם אל חזנת המשטרה הקרובה בדרישה הצודקת שהמשטרה תתערב ותשים קץ להתנפלויות.

כטייבה וקלנסווה הופיעו אנשים מוסתים ובלתי-אחראיים, אשר ניסו לשלח את האווירה ולהפנות את ההפגנה לעבר נתניה. חברינו הקומוניסטים ואנשים דמוקרטיים אחרים איים אחרים, בשני הכפרים, מנעו נסיון מסוכן זה. אלה הם "החוגים הלאומניים" כביכול אשר עתונות מסויימת ניסתה להטיל עליהם את האשמה כדי להמשיך בחיפוי המחפיר על מדיניות ההפליה הלאומית, עם כל תוצאותיה, המשוערות והבלתי-משוערות.

תושבי טייבה וקלנסווה הפגינו באלפיהם, ואחר-כך שבתו שביחה כללית, לא נגד אחיהם הפועלים היהודים. ייכשלו כל הניסיונות להשמיץ את מאתם הצודקת. הם מחו על אולת-ידה של המשטרה בתקרית של נתניה. הם מכירים את המשטרה ויודעים שהיא רזויה מאד, פעילה מאד ותקיפה מאד, כשפער להא מופנית נגד תושבים ערביים. תושבי טייבה וקלנסווה מחו על מדיניות ההפליה הלאומית של הממשלה, המולידה בהכרח תוצאות כאלו.

פועלי טייבה וקלנסווה ופועלי יתר הכפרים במשולש ידועים בחינוכם הפרולטרני. אחיהם הפועלים היהודיים מכירים אותם, עובדים אהם יחד ונאבקים אהם יחד נגד המנצל המשותף. בשונה שעברה, כשבתו פועלי עיריית רמת-גן — ניסתה עיריית רמת-גן לגייס מפירי שביחה מכפרי המשולש, אך לא מצאה ולו פועל ערבי אחד שיהיה מוכן לגזול פת-לחמו של חברו הפועל היהודי.

פועלי מפרץ חיפה היהודים והערבים שבתו יחד ביום

שני זה, באחווה ובסולידריות, נגד היוקר ובעד העלאת שכר. יש לנו אמון מלא במעמד הפועלים היהודי ובמסר הפרולטרני שלו, שלא התדרדר כלל וכלל. הנסיון המר של העם היהודי מבהיר לו היטב את התוצאות המסוכנות ביותר הנובעות מהסתה לאומית ומהתפרעויות לאומיות. יש לנו אמון מלא בכוחות הדמוקרטיים היהודיים שנאבקו ומגבירים את מאבקם נגד מדיניות האפליה הלאומית השלטת. לא יצליחו הנסיונות להשתחרר את פניו של העם היהודי האח ולאחינו בפני תושבי בים הערביים בדמותם של בריונים מוסתים בנתניה. לא אלה אשר הפגינו בנתניה בשבת שעברה ב"ספונטניות" מאורגנת היטב, נגד כניסתם של ערבים לנתניה, הם הפנים האמיתיים של העם היהודי, אלא אלה אשר באותה שבת חסמה המשטרה בפניהם את הכניסה לקלנסווה וטייבה בפעולה משטרית קרבת שאין לה הסבר זולת הפחד של המשטרה מהרחבתה והעמקתה של האחווה היהודית-ערבית.

כנסת נכבדה. המשטרה ממשיכה בהתנהגות אשר עוררה ומעוררת חרדה בקרב תושבי המשולש. בו בזמן שהממשלה לא נקטה האמצעים הנדרשים להפסקת ההתנפלות על תושבים ערביים בנתניה — מיהרה המשטרה ועצרה ארבעה-עשר מתושבי טייבה וקלנסווה אתרי פעולות המחאה. המשטרה השאירה אותם בכלא שבעה עד שמונה ימים, והאשימה אותם בהפרת הסדר. ובשבת שעברה, ביום מסע האחווה שאורגן עלידי תנועת "העולם הזה", ריכזה המשטרה מאות מאנשיה בטייבה וקלנסווה, ומאות שוטרים אחרים הסתערו על באי השיירה של "העולם הזה". למניעת התחברות של יהודים וערבים תחת דגלי האחווה והידידות מסוגלת המשטרה לגייס מאות שוטרים. אך למניעת התנפלות של בריונים על פועלים ערביים היא מראה אולת-יד.

תושבי המשולש מודיעים לנו, כי התנהגות זו אינה דבר חדש. מקרים רבים קרו כאשר כתוצאה מריב אישי מישוה תופס פועל ערבי, מביא אותו למשטרה, ומאשימו שכביכול קילל הלה את המדינה, ואז המשטרה נכנסת מהר לפעולה ומכניסה גם עתונות מסויימת לפעולה.

אני יודע על מכתבים ומברקים אשר נשלחו לכנסת בקי ריאה שהיא תתעניין בנעשה ותעמיד לביקורתה את התנהגות המשטרה ואת מכלול המדיניות הערבית של הממשלה.

יש להביא בחשבון את העובדה שהאבטלה גוברת, וישנם כוחות אפלים אשר ינסו — וזה קרה לפני מספר שנים — להסית פועלים יהודיים נגד אחיהם הפועלים הערביים, כדי להסיח את מאבקם הצודק מן האפיק הנכון.

יחסי האחווה בין היהודים והערבים במדינת ישראל הוא היסוד האיתן לעתיד הנשגב של שלום והבנה עם העמים הערבים. חזבתם של כל חברי הכנסת למנוע כל דבר אשר עלול להעכיר יחסים אלה.

היה יום בכנסת, לפני השע שנים, כאשר כל חברי הכנסת עמדו דום לזכר קרבנות חפים מפשע. אני מקווה שלא נצטרך לחזור בעתיד על טרגדיה זו. ולכן עלינו לעמוד כעת, לא דום, אלא על משמר יחסי האחווה וההבנה בין תושבי המדינה, יהודים וערבים.

אני קורא לכנסת שתדון במה שקרה בנתניה ולאחריו, בהתנהגות המשטרה, ובדרישות הצודקות של הפסקת המדיניות הרשמית של הפליה לאומית.

היו"ר ד. נצר :

רשות הדיבור לשר המשטרה.

באותו יום בשעה 18.00 הופיע בתחנת המשטרה בטיבה האדון צאלח ברנסי עם עוד כשבעים או שמונים איש . . .

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
מה קרה אחר־כך בנתניה?

שר־המשטרה ב. ש. שיטריה:
תן לי לדבר. איני חייב לתת לך כל מה שאתה רוצה. המשטרה אסרה את מי שאסרה והעמידה את הסדר על כנו. כפי שאמרתי, באו שבעים או שמונים איש בראשותו של האדון ברנסי . . .

(חבר־הכנסת מ. וילנר קורא קריאת־ביניים)

היו"ר ד. נצר:
תן לשר להשיב. שאלת שאלה אחת ובזה גמרת.

שר־המשטרה ב. ש. שיטריה:
אינני מבין את שאלתך.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
את העיקר אתה מעלים מן הכנסת. על העיקר לא דיברת. אני רוצה פשוט לקבל אינפורמציה מן השר: מה קרה אחר־כך בנתניה?

היו"ר ד. נצר:
חבר־הכנסת וילנר, השר איננו חייב להשיב לך. כבוד השר, אני מבקשת ממך לא להתייחס לדבריו של חבר־הכנסת וילנר.

שר־המשטרה ב. ש. שיטריה:
הם באו למשטרה וטענו כי בנתניה מגדפים, מקללים ומכים ערבים. מפקד התחנה הסביר להם את אשר קרה בנתניה בצהרי אותו יום והאנשים עזבו את התחנה. הוא הסביר להם מה שהיה, כפי שצינתי בראשית דברי, הם שמעו וחזרו לכפר. כעבור שעה, בשעה 19.00 הופיע בתחנת המשטרה ראש המועצה המקומית של טייבה, האדון עבדול רחים חגי יחיא. גם הוא התעניין בסיבת בואם למשטרה של האדון צלח ברנסי ואני־שיר. גם הוא קיבל הודעה, הסבירו לו את הענין, וגם הוא שמע והלך. כעבור שעתיים, בשעה תשע בלילה, הופיע ראש המועצה שנית והודיע למפקד המשטרה כי בכפר מהלכת שמועה שהתושבים לא ייצאו למחרת היום לעבודתם בנתניה. אלה חזרו לכפר הספיקו בינתיים להסית את התושבים ולתכנן חכניות שלמחרת לא ייצאו לעבודה, על מנת ליצור מצב־רוח כפי שביקשו ליצור אותו הרוצים בבלבולים.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
אבל מה קרה בנתניה, לא בבית־הקפה?

שר־המשטרה ב. ש. שיטריה:
אמרתי לך מה קרה.

היו"ר ד. נצר:
חבר־הכנסת וילנר, אני מבקשת אותך להניח לשר לסיים את דבריו.

שר־המשטרה ב. ש. שיטריה:
בבית־הקפה בנתניה פרצה קטטה. המשטרה אסרה את מי שאסרה והשליטה סדר. זה מה שקרה.

מלבד הודעתו של ראש המועצה, נמצא על אחד המבנים בכפר גליון נייר ובו קריאה לתושבים לבל ייצאו לעבודתם למחרת היום. על סמך ידיעות אלה הפעילה המשטרה בתוך

שר־המשטרה ב. ש. שיטריה:

גברתי היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת. אינני רוצה להשאיר את הזכות לדבר על יחסים טובים בין יהודים וערבים רק לחבר־הכנסת אשר דיבר עכשיו, חבר־הכנסת חביבי, אין כל ספק שכולנו רוצים שיחסיים הוגנים ויחסים של אחים בני ארץ אחת, השואפים לחיות תמיד ביחד, ישרו בינינו. אין ספק כי כולנו שואפים לכך. המשטרה היא אחת הוועות של הממשלה, השואפת גם כן לכך.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
אוי ואבוי לשאיפה של המשטרה . . .

(קריאה: חבל שלא השאירו אותך על הכביש. או היית רואה מה היה קורה.)

המשטרה מארגנת את הבריונים . . .

היו"ר ד. נצר:
חבר־הכנסת וילנר, עכשיו משיב שר המשטרה.

שר־המשטרה ב. ש. שיטריה:

אינני יודע מדוע חברי הכנסת מפריעים לי. האם אני אומר איזה דבר נגד רעיונותיהם ונגד דעתם? אני אומר שאני שואף ומדינת ישראל שואפת שיחסיים הוגנים ותקינים ישרו בין כל התושבים בארץ, ובחודאי עם התושבים הער־ביים. לכן אל תבואו בתלונות וטענות, אך עליכם לדעת דבר אחד: למשטרה יש תפקיד ואת תפקידה היא ממלאה בין אם העומדים מולה הם יהודים, בין אם הם ערבים או בני אומה אחרת. הם צריכים לשאוף לשלום ושקט ישרו במקום אשר בו הם נמצאים.

הנאום שנשא כאן חבר הכנסת הקודם, יש בו דברים המתקבלים מאד על הדעת, אך יש בו דברים שמשופקני אם הוא יודע אותם לאמיתותם, ולכן הוא נתפס לתיאור דברים שאינם כהייתיים. אפשר היה להתרשם כי המדובר הוא במהו־מות בין־עדתיות, בהתנפלויות חלקי אוכלוסיה זה על זה, בערעור המשטר התקין והסדר הציבורי, ולא היא. זה לא היה. כל זמן שיהיה סדר ומשטר בארץ, דבר זה לא יהיה. לא כן הדברי, כפי שתואר כאן. בעצם אנו דנים במקרה אשר כמוהו רבים מאד בחיינו היומיים ואשר מסתיימים, באופן שיגרת, בבית־המשפט, באשר אינם ראויים ואינם מצדיקים כי יעסיקו את הבית הזה. גם דבר זה נחקר, נחקר די על־ידי המשטרה והוא יוגש לבית־המשפט. בבית־המשפט יישמעו העדים, תישמענה הטענות ובית־המשפט יפסוק, וכאשר יפסוק כן יקום.

הונה מה שקרה: ביום 31 בינואר 1966, בשעה 12.15, פרצה קטטה בבית־הקפה "עשור" בנתניה. הקטטה יכלה לפ־רוץ בכל בית־הקפה אם זה בנתניה ואם זה בטייבה. הקטטה התפתחה כאשר אחד מאורחי הקפה תקף והכה מלצרית על רקע של קנאה. לא היה שום יסוד עדתי לקטטה. בבית־הקפה היתה מלצרית אשר מִשהו קיים יחסים אתה או אהב אותה וקינא אותה, ומשום כך פרצה הקטטה. למקום הוועקה המשטרה שהשיבה את הסדר על כנו ועצרה שישה אנשים, מבלי לדעת מי הם. היא עצרה שישה אנשים אשר השתתפו בקטטה. בחקירתם נתברר כי שלושה מבין העצורים היו יהודים ושלושה ערבים. קשה להבדיל בין יהודים וער־בים. אני אומר לך זאת כאדם שנולך בארץ. ערבים מדברים עברית והצורה גם כן כמעט דומה. לכן אין להתפלא על כך. תושבי הכפר קלנסווה העצורים הובאו לתחנת המש־טרה ובתום החקירה שוחררו בערבות ועומדים להיתבע לדין.

מאמין בכל לבי שזהו אחד המקרים החמורים ביותר שקרו במדינה הזאת מאז קמה.

היור"ד. נצר:

מה אתה מציע?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אני מציע להעביר את הענין לבירור בוועדה.

אני מציע שגם אותם חברי כנסת שיש להם דעות שונות מדעותינו, יתייחסו, רגע אחד, ברצינות לענין זה, לפי חשיבותו. כי עליכם, חברי גח"ל, מוטלת אחריות חמורה מאוד למאורעות שכבר אירעו ועלולים לקרות מחר.

שר המשטרה החסיר בנואמו את הפרט העיקרי של המאורעות, והוא: באותו בית-קפה בנתניה, אמנם קרה מקרה שיכול לקרות בין אנשים שונים, ולא דווקא על רקע לאומי. אולם לאחר שקרה המקרה הזה, פשטו עשרות עשרות ברי"גים ברחובות נתניה כשכפיהם קריאות לשחוט את כל הערכים. הם תפשו כל ערבי שהלך ברחוב, הכו אותו...

(קריאה: האם ראתי זאת?)

ערכתי חקירה קפדנית מאוד.

מנחם כהן (המערך):

אתה מסית אזרחים נגד אזרחים.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אני אומר את האמת, והאמת חייבת להיאמר בבית הזה. אני אחראי שזו אמת.

(קריאה: האמת שלך.)

אין אני חייב לקרוא על זה בעתונים. אני יכול לערוך חקירה בעצמי.

היו התנפלויות על שתי תנתות מוניות בנתניה, משם נוסעים ערבים לטייבה ולקלנסווה. התנפלו על כל גבר ערבי בסביבה, לעיני הנשים שלהם. לכן, לא היה שום צורך בהסתה ובלייבוז יצרים בשני הכפרים, כדי לקומם את תושבי שני הכפרים.

אסתר רזיאלינאור (גח"ל):

למה אתה עושה זאת כאן?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

היתה התקוממות ספונטנית, היתה השבתה ספונטנית בשני הכפרים.

כאשר בעלי הרצון הטוב בציבור העברי יצאו לערוך מיבצע של אחוה...

חיים לנדאו (גח"ל):

אתה מצחיק אותי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אותנו זה לא מצחיק. אנחנו לחמנו ואותנו זה לא מצחיק. יש לך חוש הומור מספקק מאוד.

חיים לנדאו (גח"ל):

אני מציע לך לטוס עם אייבי נתן לקהיר.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

גברתי היושבת-ראש, למרות חוש ההומור המפותח של חברה הכנסת לנדאו, אי אפשר להתעלם מן המעשים החמורים שהיו. אלפיים איש התכנסו בנתניה...

הכפר סיורים מוגברים במשך הלילה והכינה תכנית היערכות למחרת היום, כדי למנוע אלימות בנקודות הכינוס של היוצאים לעבודה.

למחרת היום, ב-1 בפברואר 1966, בשעות הבוקר המוקדמות נמצאו שבעה מחסומים או מכשולים, בנויים אבנים וגורי עץ, בכבישי הגישה לטייבה ולקלנסווה. המכשולים הוסרו עד שעה 9.30 — חלקם עליידי המשטרה, וחלקם עליידי התושבים.

למקומות היציאה הקבועים בשני הכפרים (טייבה וקלנסווה) הגיעו מספר אנשים שהסיתו את תושבי הכפר שלא לצאת לעבודתם. אחד המסיתים נעצר במקום כאשר חתך וירק בפניו של אחד הפועלים שלא רצו לשעות להברי המסיתים ועמדו על רצונם לצאת לעבודה. בין השעות שבע ושמונה, בכניסה לטייבה, יודו אבנים באוטובוס ובמכונית של משרד מס ההכנסה. אחד המיידים נעצר בשעת המעשה. בשעה תשע, בערך, עברו מספר אנשים בכפר טייבה וקראו לבעלי החנויות לסגור. באותו זמן, בטייבה, נכנסו כמה אנשים לחצרות בתי-הספר וצעקו לעבר התלמידים לצאת את כיתותיהם ולהשביט את הלימודים. בניגוד להוראות המנהלים והמורים, עזבו התלמידיים את בתי-הספר ויחד עם המבוגרים צעדו למועצה המקומית, שם נאם מר עבדול חמיד אבו-עיסה. גם בקלנסווה נסגרו חלק מן החנויות, אולם הלימודים לא הושבתו. ראש המועצה, שהגיע למקום, הסביר לנאספים כי הוא בדרך לפגישה עם אישי ציבור בנתניה ודרש מהם להתפור, ואמנם התפורו. במשך כל היום והלילה קוימו בשני הכפרים סיורים מוגברים; נעצרו, במשך היממה, אחד-עשר איש, אשר נגדם יש עדויות על הסתה. ראשי המועצות משני הכפרים קיימו באותו יום בנתניה פגישה עם מפקד המשטרה, ולמחרת היום חזרו החיים בשני הכפרים למהלכם הרגיל.

בסיכום אומר, כי פרצה קטטה בבית-קפה על רקע של קנאה ויחסים שבינו לבינה, דבר שאינו יוצא דופן. המשטרה טיפלה במקרה זה באופן שיגורתי, ולמעשה צריכה היתה התק רית כולה להסתיים בזה. אולם מסתבר — ודבר זה אמרו במפורש ראשי המועצות של שני הכפרים — כי יסודות קיצור ניים בטייבה ובקלנסווה ניסו לנצל את המקרה למטרותיהם ולהפכו לקרדום לחפור בו ולהפיק ממנו הון פוליטי. בנסיגור תיהם אלה הם הסיתו את תושבי הכפרים נגד המדינה, הדיחו ילדים להשבתת לימודיהם וגרמו להפרעת הסדר הציבורי.

המשטרה, בפעולתה המחושבת והמאופקת, הצליחה לש" מור על שלום הציבור, ורצוני לומר מעל במה זו לשוטרים ולמפקדיהם, כי אני משבח את מעשיהם ואת פעולתם הראויה לציון.

אני מצטער על כל מה שקרה. אני מצטער שיש מי שחר" שב, כי הפועלים הערביים אינם רצויים. אין זה נכון. הם חזרו לעבודה, ואם לא ימצאו מלבים ומסיתים, יישכח כל הענין חיש מהר. לכן מוטב שכל הרוצים באמת לשמור על הסדר, יעוצו עצה שכל אחד ייצא לעבודתו בשקט. גם שכניהם בנתניה רוצים רק שקט. אנחנו נשבח את כל הרוצים לשמור על השקט.

אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היור"ד. נצר:

רשות הדיבור, להצעה קצרה, לחברה-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. לא הייתי מעז להעסיק את הבית בשבת זה בשעה מאוחרת כל-כך, לולא הייתי

היו"ר ד. נצר:
אתה סיימת.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
בנתניה לא עשתה מה שצריכה היתה לעשות.

רות הקטין (המערך):
אינך צריך לנצל את הבמה לרעה.

שר-המשטרה ב. ש. שיטריה:
חברה-הכנסת וילנר, לא היית בנתניה. שמעת על כך מפי אחרים.

קיבלתי דין-וחשבון מאלה שעסקו בענין זה, ואין לי שום יסוד לא להאמין להם. אתה לא היית שם, וגם חברך לא היה שם.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אני מצטער מאד שענין זה, שהסתעפויותיו הגיעו לממדים חסרי תקדים בתולדות המדינה, עד להתפרצות פוגרומי-טים שצעקו לשחוט את הערבים — שענין זה לא נמצא ראוי לדיון בבית הזה, אם כי דנו היום בענינים הרבה פחות חשובים מאלה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
דין-וחשבון זה אינו מתאים למציאות. זה סוגרם.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):
בזיון לקרוא לזה פוגרום בבית זה.

היו"ר ד. נצר:
רשות הדיבור לשר המשטרה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
לא נתחם להסביר את הדברים.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):
תחזור כך מן הביטוי "פוגרום".

שר-המשטרה ב. ש. שיטריה:
אני מצטער מאוד על המלים שנאמרו מפי חברה-הכנסת אבנרי. אני מאמין שאם יחשוב במקצת, יבין שלא כך המצב.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
איני חוזר בי.

יוסף שופמן (גח"ל):
אינו מחוייב לחשוב.

היו"ר ד. נצר:
אנחנו עוברים להצבעה.

שר-המשטרה ב. ש. שיטריה:
מותר לי להביע דעתי. אני מאמין מה שאני מאמין.

הצבעה

ההצעה לקיים דיון על הענין במליאה לא נתקבלה.
ההצעה להעביר את הענין לוועדה לא נתקבלה.
ההצעה להסיר את הענין מסדר-היום נתקבלה.

המקרה היה מקרה רגיל. אני שמח שהענין נגמר חוך עשרים וארבע שעות, ולא כפי שרצו לתאר כאן בכנסת. היה מקרה, ואני מצטער שקרה. אני מצטער, שערבים ויהודים רבים ביניהם. אינם צריכים לריב, אבל כך קרה, וקורים מקרים כאלה מדי יום ביומו, והמשטרה אוסרת את מי שהיא צריכה לאסור.

7. הגברת המלחמה בתאונות עבודה

היו"ר ד. נצר:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברה-הכנסת ביטון: הגברת המלחמה בתאונות עבודה. רשות הדיבור לחברה-הכנסת ביטון.

אברהם ביטון (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני גואם את נאומי הראשון, וזה דווקא ברגע שסוערות הרוחות; הנושא שאני רוצה לדבר עליו טעון מחינות, ולא התלהבות ומתח.

הנושא שאני מעלה לפניכם איננו חדש. אני מעלה אותו בגלל גל התאונות עבודה, שאנחנו קוראים עליו בעתונות בעת האחרונה. מאז הגשתי את ההצעה לסדר-היום, עד שקרבלתי את רשות הדיבור, לצערי ולצעד כולנו, קרו תאונות שהסתיימו באבדן חיי אדם של למעלה ממחצית מנין עובדים. סכנת תאונות העבודה קיימת כל זמן שקיימת עבודה. השאלה היא: מה אפשר לעשות ואם נעשה הכל כדי לרסן את סכנת תאונות העבודה? לצערי הרב, אין העובדים מראים התעניינות ועירנות מספקת כדי לבלום פגע זה, והראיה, שאנחנו עדים בארץ להרבה מאד שביחות, אבל אין שומעים על שביחות לשיפור תנאי הבטיחות בעבודה. איני אומר, חלילה, כי חסרות לנו שביחות, אלא הדבר מוכיח, שעובדים אינם מראים רגישות מספקת לנושא זה. זה אחד הדברים שבו נעוצה הסיבה לכך, שאנחנו נמנים עם המדינות שמספר תאונות העבודה אצלן לא קטן.

אציין כמה מספרים. בשנת 1964 היה מספר תאונות העבודה 73,700, ובשנת 1965 — 74,400. אשר לתאונות שהסתיימו באבדן חיי אדם, מספרן בשנת 1964 — 100, ובשנת 1965 — 120. אשר לתאונות עבודה שהסתיימו בנכות, בדרגות נכות שונות, נכות זמנית, נכות חלקית ונכות גמורה — מספרן בשנת 1964 היה 4,200, ובשנת 1965 — 4,400. אשר לימי העבודה שבוטלו — בשנת 1964 בוטלו שלושה מיליון ימי עבודה, ואותו מספר ימי עבודה בערך בוטל גם בשנת 1965. מספרים אלה לקוחים מן הפרסומים של המוסד לביטוח לאומי. הם מציינים רק אותם מקרים שבהם היו תביעות מן המוסד לביטוח לאומי. יש תאונות שבהן לא נמצאו תובעים. אמנם מספרן אינו גדול, אבל הוא בכל זאת קיים. אם באים למרוד מספרים אלה באחוזים, נראה שהם מבטאים את מספר התאונות ביחס לסך כל העובדים המבוטחים במוסד לביטוח הלאומי; בין עובדים אלה נכללים גם הפקידים. אם נתייחס רק לעובדי עבודת כפיים, נראה שהאחוז הוא בגודל מדויק. נכון שבתאונות אלה נכללות גם תאונות שבדרך מן העבודה ואל העבודה. ברור שלמעשה אלה תאונות דרכים ולא תאונות עבודה. אבל מספיקים המספרים שציינתי כדי ללמדנו שיש לעשות פעולה בענין זה, כדי למנוע תאונות עבודה.

ישנם שלושה גורמים בענין זה, המשפיעים למעשה על מידת תאונות העבודה אצלנו: המעביד, העובד והפיקוח על העבודה. המעבידים, אשר עליהם החוק חייבים לבטח עובדי

הוא קטן ויש צורך להגדיל אותו. אני יודע שיש קשיי תקציב, אבל אני חושב שלמרות קשיי התקציב יש צורך להגדיל את הצוות העוסק בפיקוח על העבודה.

יתר על כן, אני חושב שהמוסד לביטוח לאומי הוא שותף טבעי לענין הזה והוא יכול להשתתף במידה גדולה יותר, כדי להגביר את הטיפול בשטח הזה, כי רצויה השתתפות לפני התאונה מאשר תשלום דמי פגיעה אחריה. יש צורך להגדיל את ההשתתפות הזאת על מנת לבלום את התאונות בעבודה.

נקודה נוספת: אנו נמצאים אמנם כל הזמן בתהליך של כיבושים בשטח העבודה; יש לנו חוקים, אבל חסרים לנו תקנות שישלימו את החוקים. הן בשטח התעשייה והן בשטח החקלאות חסרות תקנות, ויש צורך לכסות את השטח הזה. אני יכול להעיד שדיברתי דחאק עם מעבידים, והתשובה שקיבלתי היתה: תקנות יש חוק האומר כי עלינו לדאוג לכך, אבל אין תקנות אשר ידריכו אותנו בזה, ואנחנו עדיין חסרים את התודעה הזאת מצד מעבידים ועובדים גם יחד. לכן יש צורך להעמיק בענין זה עוד יותר ולהתקין אותן תקנות החסרות.

בגלל דוחק בזמן אצטרך להסתפק בזה, ואני מבקש לדון בנושא.

היו"ר ד. נצר:

אני מברכת אותך לגאומך הראשון. רשות הדיבור לשר העבודה, לתשובה.

שר-העבודה י. אלון:

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. ברצוני לברך את חברי-הכנסת ביטון ברכה כפולה: ברכה ראשונה על נאום הבכורה שלו כחבר כנסת צעיר — תרתי משמע; וברכה שניה על שהשכיל לבחור נושא ראוי לטיפול בכלל, ולטיפולו הוא בצעד ראשון של חבר כנסת חדש במיוחד.

הממשלה וכל יתר גורמי המשק, עובדים כמעסיקים, ערים לנושא הבטיחות בעבודה. היינו רוצים שיהיו יותר מאמצים ויותר אמצעים, אבל לא נוכל לקבול על כך שאין התקדמות במידת תשומת-הלב שכל הגורמים הנוגעים ביבר משקיעים בנושא זה.

הוויכוח שהתנהל במשרד העבודה במשך שנים רבות, אם יש להרבות בהתקנת תקנות אם לא, הגיע לסיימו זה מכבר, ולא זו בלבד שהכנסת החמישית חוקקה מחדש את חוק הבטיחות בעבודה, אלא שבעקבות החקיקה הזאת הוציא משרד העבודה שורה ארוכה של תקנות מפורטות בענפי עבודה שונים. בשעה מאוחרת זו לא אמנה את יכולת התקנת נות שהותקנו במשך ארבע השנים הקודמות, אך ברצוני לציין שבדעתנו להמשיך גם במרוצת הכנסת השישית להתקין תקנות נוספות.

עלי רק להסביר לחברי הכנסת כולם, ובמיוחד לחברי הכנסת ביטון, שהתקנת תקנה בעניני בטיחות אינה רק שאלה של ניסוח חוקי. התקנת תקנה כזו חייבת לתת תשובה טכנולוגית לשורה של ענינים, ולכן אנו משתפים בהתקנת התקנות מהנדסים, אנשי מדע ויודעי חוק גם יחד. הכנת תקנה כזו מחייבת לעתים לא רק חודשים, אלא אף שנים, תוך מעקב אחר המתרחש בנושא זה במדינות תעשייתיות, תוך ראיית הפרספקטיבה של הכנסת אמצעי ייצור חדשים. המצב הוא רע למדי, ואין צורך לתאר אותו כרע יותר כדי לשכנע עד כמה דרושה פעולה לחופה. וניכר היה מתוכן דבריו של חברי-הכנסת ביטון שהוא בקי בנושא זה, קודם

הם במוסד לביטוח לאומי, והמוסד הזה משלם זמי פגיעה במקרה שיש תאונה, מבטחים נוסף על כך גם בחברות ביטוח פרטיות. זהו דבר טוב כשלעצמו. כי במקרה שיש נזיקין, יש מי שמשלם. אבל מצד שני זה נותן למעביד את ההרגשה שבעיני בטיחות מילא חובתו, הוא עשה את הכל, בה בשעה שהענין הזה של ביטוח הוא טוב רק לאחר התאונה, אבל הוא אינו נותן דבר לפני התאונה ואינו מוסיף דבר למניעתה. לכן טבעי הדבר, שמעביד אשר צריך להשקיע לצורך בטיחות יתר בעבודה במפעלו, מרגיש שזו הוצאה מיותרת, אולי לא הכרחית. אך אני חושב שהחשבון הזה איננו טוב, הוא גם לא נכון, כי בסופו של דבר יש לדאוג לכוח העבודה, לבעלי המקצוע הנמצאים בעבודה, וגם לאלה שאינם בעלי מקצוע, על זהו הכות אשר בו צריך לעשות את העבודה ואשר צריך לשמור עליו. לכן צריך שהמעביד יראה את הדברים בצורה אחרת, כאילו הוא עושה זאת לעצמו כשהוא משקיע, משפר תנאי העבודה ומבטיח שתנאי הבטיחות בעבודה יהיו תקינים.

אשר לגורם השני — אין לי שום ספק שהעובד עצמו הוא אחד הגורמים העיקריים שמשפיעים על תאונות בעבודה. כפועל וכידיד פועלים אינני יכול שלא להטיל דופי בחוסר ההזהירות של הפועלים. לעתים זה זלזול, לעיתים זו מעין שחצנות, שכאשר ניגשים לעבודה, ניגשים ללא הזהירות המתאימה הנדרשת מהם. יתר על כן, ההרגלים האלה אשר השתרשו אצלנו יש להם גם סיבה אחרת, קודמת הייתה אומר, כי אנו עם בהתהוותו, ורבים בתוכנו הם בני העלייה החדשה, והן העלייה החדשה והן העלייה הוותיקה עדיין אין לה מסורת עבודה, עדיין אין לה הרגלי עבודה שיש לעמים אחרים. אנחנו מדינה המתפתחת וכובשת ענפי תעשייה חדשים, שאבותינו לא עסקו בהם. לכן חובתנו לחנך מן היסוד, לדעת איך צריך לעבוד, ולדעת שחלק מכל מקצוע הוא הלימוד איך לעשות עבודה בלי לפגוע בעצמך ובחברך לעבודה.

אני סבור שההסתדרות חייבת לתרום את תרומתה בענין זה באמצעות ועדי העובדים, להחזיר את תודעת הבטיחות, ובמקרה שעובד מוללל בתנאי הבטיחות, יש להגיב באמצעות ועדי העובדים בחומרה על מעשים אלה ולא לרחם, כדי לבלום את הפגע הזה שנקרא תאונות בעבודה. זהו דבר מיותר לגמרי. די לנו לשלם קרבנות בדברים שבהם אין לנו ברירה, אבל בשטח העבודה צריכות התאונות להיות מיני-מליות.

היו"ר ד. נצר:

אפסיות.

אברהם ביטון (המערך):

אפילו אפסיות. אני מקבל את התיקון.

היו"ר ד. נצר:

חברי-הכנסת ביטון, עליך לסיים.

משה סרדינס (המערך):

בנאום הראשון אשר לא להגביל כל כך את הזמן.

אברהם ביטון (המערך):

עברתי על זמני? — אשתדל לצמצם.

אשר לפיקוח על העבודה, שזה למעשה המכשיר המופ"ד קד על נושא זה, התעניינתי בענין בין פועלים ובין מעבידים, ואני מוכרח לעיין לשבחם של העוסקים בנושא זה את רמתם המקצועית ואת גישתם לנושא, אבל, רבותי, הצוות הזה

ההיקף הכספי הגדול במוסד לביטוח לאומי דרך המועצה לגיהות ובטיחות, ואולי נוכל, במאמצים משותפים, לגלות דרכים נוספות.

אני מציע לחבר-הכנסת ביטון להסכים להצעתי המתור-קנת, שהצעתו תועבר לדיון בוועדת העבודה.

היו"ר ד. נצר :

האם המציע מסכים להצעה זו?

אברהם ביטון (המערך) :
אני מסכים.

היו"ר ד. נצר :

אני מעמידה להצבעה את ההצעה להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת ביטון — הגברת המלחמה בתאונות עבודה, לוועדת העבודה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הענין לוועדת העבודה נתקבלה.

היו"ר ד. נצר :

לפנינו עוד הצעה לסדר-היום.

ברוך עוזיאל (גח"ל) :

מציעים לדחות את העלאת ההצעה לשבוע הבא.

היו"ר ד. נצר :

זוהי הצעה אחרונה. הדבר תלוי במציע ובמשיב. אני מציעה שנועבור להצעה זו ונסיים את סדר-היום. לאחר מכן תבוא עוד הודעה אישית.

כל כאיש עבודה בעצמו; אדם אשר כל חייו עשה בעבודה, ודחקה בענף שאיננו מהקלים בתחום הבטיחות — בתברת החשמל. ומרוצה אני שהוא, כמי שהיה יושב-ראש הוועד הארצי של עובדי חברת החשמל, ידע לציין גם את תפקידם של העובדים בנושא זה, ואין ספק שדבריו ראויים לתשומת לב.

בכל זאת רצוני לציין לא בלי סיפוק...

מנחם בגין (גח"ל) :

ובקצרה...

שר-העבודה י. אלון :

... ובקצרה, — לפי בקשתו של חבר-הכנסת בגין, ולפי כוונתי המקורית, — שבכל זאת נבלמה בשנתיים האחרונות חסיפות התאונות. בעוד שבשנת 1963 היתה חסיפות התאונות — 109, וב-1964 — 103, הרי בשנת 1965 ירדה ל-100. לעומת זאת עלי לציין בצער שחלה עליית-מה דחקה בחומרת התאונות. ב-1965 היו לנו 125 אבידות בנפש, בהשוואה ל-100 אבידות בנפש שנה קודם לכן, אולם ההסבר לכך שעיקר האבידות הנוספות באו לא במקום העבודה ולא כתוצאה מאמצעי העבודה, אלא בדרך אל העבודה וחזרה ממנה. מבחינה טכנית זוהי תאונת דרכים. מבחינה חר-קית זוהי תאונת העבודה, כי משפחת העובד זכאית לפיצויים גם כשהעובד נפגע בדרכו לעבודה. לגבי הקרבן אין הבדל אם מת בעבודה או בדרכו לעבודה. מכל מקום, כדי שנוכל לברר את הנושא הזה בירור לאשורו, אינני רואה טעם בדיון כללי בכנסת, ביהוד כשאנו עומדים ערב דיון על תקציב משרד העבודה. לעומת זאת יש טעם רב לדיון מוסמך ומפורט בוועדת העבודה, כאשר הוועדה תוכל להזמין אליה גם בעלי מקצוע וגם ארגונים ציבוריים; היא תשמע גם על

8. ועדת חקירה לבדיקת סידורי בטיחות והצלה בעת דליקות

היו"ר ד. נצר :

אנו עוברים להצעה האחרונה — הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לבדיקת סידורי בטיחות והצלה בעת דליקות. רשות הדיבור לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל) :

כבוד היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים. לסיפוק ולעונג רב לי, כחבר כנסת חדש, לברך את חבר-הכנסת ביטון לגאום הבכורה שלו, שהיה עיניי, קולע ומקיף. אם כי שר העבודה ציין שמספר התאונות פתח, הנושא הוא אקטואלי לכל הדעות, ואני מברך את חבר-הכנסת ביטון ומקווה שיתרום רבות לעבודת הכנסת.

עתה להצעת. אזרחי המדינה, עתונותה ואף שירותי הידיעות בארץ ובחוץ-לארץ, ואף הטלוויזיה בארצות אירופה, עדיין עוסקים בדליקה שאחזה בבנין "צים" בתל-אביב. לשונות האש שהאדימו פני הרקיע בצהרי יום ו', 4 בפברואר 1966, ופעולות ההצלה של מתנדבים, ששמו נפשם בכפם להציל אזרחים שנלכדו במלכודת אימים בבנין הנוער; מבצע ההליקופטרים של חיל האוויר שלנו, שהשלימו מלאכה מסר-בכת ומיוחדת במינה, שמונעה אסון כבד יותר, והמהומה ששררה בעת פעולות הכיבוי — אינם יורדים מסדר-יומנו.

התהודה למאורע העגום, ולכל הכרוך בהתרחשויות סביב הגדולה בשירותם שאירעו בארץ — מעוררת שאלות שהכנסת והממשלה חייבות ליתן הדעת עליהן. בינתיים איר-עו עוד דליקות קשות ומסוכנות בפניות שונות בארץ. מפעלי הרושת הועמדו בסכנת כליון. בנין ענק בתל-אביב הוצת

באופן חמור, והיו נפגעים בנפש. בקומת הקרקע של קול-נוע "אלנבי" אחזה האש, שכובתה בעוד מועד. אש פרצה במלון "דן כרמל" והיו דליקות אחרות.

חברי כנסת נכבדים, נדמה לי שניטיב לעשות למען בטחון האזרחים ושמירה על הנפש והרכוש, אם נדון בבעיה. היא מקיפה את שירותי הכבאות; את התחיקה הכרוכה בביצוע שירות זה על כל שלביו; את תפקידי הממשלה, הרשויות המקומיות, המשטרה ושירותי הג"א.

חוק שירותי הכבאות, תשי"ט—1959, שנתקבל בכנסת ב-5 באוגוסט 1959, מכיל פרצה בסעיף 4, הן בחובותיה של רשות הכבאות, הוא אינו מגדיר מהי האחריות המוטלת על ארכיטקטים בכל הנוגע לבינוי הבניינים. החוק הג"ל אינו דן בכללי הבינוי מטעם ועדות בנין ערים מקומיות ומחוזיות. אין הוא מגדיר כללים הנוגעים לבטיחות מפני שרירות. זהו חוק המיועד בעיקרו לארגון הכבאות בשירות תפעולי, ומתעלם מצדדים המרכיבים את המושג בטיחות נגד שרירות, דרכי הצלה נאותים ותקנות בטחון לגבי שמירת הבניינים מפני חומרים דליקים.

לא זו בלבד, אלא שביצוע החוק עצמו התנהל בעצלתיים, ואפרט דברים אחרים בהקשר זה:

א. ב-1965 הורכבה מטעם ועדת הפנים ועדת-משנה לכבאות. בראשה עמד חבר-הכנסת זר. הוועדה לא זכתה להתכנס אף לא פעם אחת. כנראה מסאת מלחמת הבחירות. הוועדה לא חודשה עד היום.

תיה בולטתים סגורות. בלחץ של דעת הקהל והעתונות הופסק נוהל פגום זה.

באשר לעצם מינוי ועדת חקירה עירונית לחקור במחללים עירוניים אשר משקלם וחשיבותם חורגים מתחומי תל-אביב, הנני לצטט את דברי הגברת עדנה חרותי, שנחפרסמו במכתב למערכת בעתון „גרולסם פוסט“ ביום 10 בפברואר 1966. הגברת חרותי היא רעייתו של אחד הניצולים מעל גג בית „צים“, וכך היא כותבת: „רק ועדת חקירה בלתי-תלויה מטעם הממשלה חייבת לחקור במקרה. קשה להאמין שוועדת החקירה של המשטרה תחקור באפטיה של הסמלים אשר נכתו במקום ולא נטלו את הפיקוד בידם. כיוון שעיריית תל-אביב יצפו תהסס להאשים את כבאייה בחוסר היעילות הדרושה ובישיבה ששיבשה את פעולות הכיבוי — ספק אם היא מוסמכת לחקור את הפרשה, ורק גוף ממשלתי זכאי לחקור במקרה המצבי“.

נדמה לי שזו צריכה להיות הדרך המקובלת למינוי ועדת החקירה. ברם אצלנו קורים דברים מוזרים, אף שלכ-אורה העניין הקשור בהם הוא פשוט בתכלית. הוועדה המוסמכת לחקור בעניין היא ועדה מטעם הכנסת, בהתאם לפקודת מינוי ועדת חקירה. והנה מה ששמעתי לאהר שגודע דבר הדליקה. ב„קול ישראל“ שודרה הידיעה שראש הממשלה דן בעניין ומזכחן להרכיב ועדת חקירה ממשלתית. היה זה שידור ראשון. בשידור השני, לאחר שעה או שתיים, פורסמה הידיעה שראש עיריית תל-אביב „גנב את ההצגה“ ומינה ועדת חקירה. כעבור שתיים שודרה הידיעה שלישית, מטעם הממשלה, ששר הפנים דן במינוי ועדת חקירה, אבל כיוון שראש עיריית תל-אביב מינה ועדה כזו, הוא מסכים שאמנם זו תהיה הוועדה. כאשר שאלתי בוועדת הפנים מה יהיה על ועדת חקירה ממשלתית, ענה לי המנהל הכללי של משרד הפנים, שהיות ומר נמיר מינה ועדה בהרכב של אנשים מסויימים, הרי שהוא סומך עליהם.

זה אופייני לדרך הממשלה, לדרך טיפולה בעניינים כה חיוניים. הממשלה סומכת על ועדה שאיננה אלא ועדה „ציבורית“, אבל למעשה זו ועדת אנדרוגינוס.

משום שלפנינו ענין של חיים ומוות. ענין שברומו של האינטרס הציבורי, משום חומרת הגילויים שנתלו לענין השריפה בבית „צים“ והמצב בשטח הכבאות בארץ כולה — הננו מציעים להחליט על הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לבדיקת סידורי הבטיחות וההצלה בעת דליקות.

היו"ר ד. נצר:

אני מבינה שאתה מציע לדון בכנסת בהצעתך זו.

רשות הדיבור לסגן שר הפנים, לדברי תשובה.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני רוצה להתייחס קודם כל לנקודה האחרונה שהעלה חבר-הכנסת תמיר. כאן יש בינינו חילוקי-דעות. אולי הנקודה העיקרית שעליה חלוקות הדעות בינינו היא לא דווקא הקובעת, אולם היא בכל זאת חשובה. נקודה זו נוגעת למינוי הוועדה.

מה פירוש ועדה ציבורית? טוען חבר-הכנסת תמיר שהוועדה שמונתה איננה מוסמכת לקבוע מסקנות לגבי עיריית תל-אביב וכבאי תל-אביב. אפשר היה לחשוב שהוועדה שמונתה מורכבת מפקידי העירייה, או אולי מאנשי הכבאות שלה. אבל לא מינה ולא מקצתיה. בוועדה לא יושב אף חבר אחד המייצג את עיריית תל-אביב, לא יושב בה איש הקשור עם שירותי הכבאות של העירייה. זוהי ועדה ציבורית ממשלתית. הפגם היחיד שבה נעוץ בעובדה שמר נמיר,

המצבה של הכבאות בארץ הועמדה על תקן של 600 כבאים, אולם למעשה פעילים היום רק 301 כבאים. בתו"ץ לארץ מקובל תקן של כבאי אחד לאלף תושבי. דהיינו — לו היינו מקיימים את התקן הזה בארץ, היינו זקוקים לשרות של 2500 כבאים, ולמעשה יש לנו רק 301 כבאים. כל זה לאחר שבי-1962—1963 היו בארץ כעשרת אלפים דליקות, שהכריחו התערבותם של הכבאים. מספר הקריאות לכיבוי אש עלה ב-1964/65 ל-15 אלף. תארו לכם את גודל האסון לו היו דליקות אלה נוסח הדליקה בבנין „צים“.

רק אשתקד עלו באש שני בתי-קולנוע. האחד בירושלים — קולנוע „אדיסון“; השני בחיפה — קולנוע „שביט“. בשניהם פרצו הדליקות אחרי שהקהל יצא מהאולם. אולם מה היה קורה לו היה הקהל נתפס תוך כדי הדליקה והיה קרוב לה?

לאחרונה אירעו דליקות קשות בלבה של תל-אביב. אולם מה שאירע ביום ששי בפינת שדרות רוטשילד ברחוב נחלת-בנימין ניתן לקרוא בשם אות אועקה לממשלה, לעירייה ולאוכלוסיה כולה.

הנה מה שכותב עתון „הארץ“ מיום ו' האחרון: „ביום ששי שעבר, בו פרצה דליקת הענק בבית „צים“, נכחתי בסמוך. הכבאים הסתובבו בחוסר ישע, ללא הורחה; הברגות צינורות הכיבוי לא התאימו לברזים. היגוטרם לא השכילו להתיר את סבך התנועה, לא הצליחו להשתלט על ההמון; הסולמות לא נוצלו כהלכה, מלבד אחד, עליו התמקמה קבוצת סקרנים ועקבה בשלוח אולימפית אחרי „הבלגן“ הגדול זה אלפיים שנה.

לפני חודש בערך פניתי אל מפקד פלוגות מכבי-אש בתל-אביב, מר אריאל כספי, בשאלה: בשנים האחרונות מרבים לבנות אצלנו בנייני משרדים ובתי מגורים רב-קומות. מה נעשה למען הבטיחות בבניינים אלה? האם הכבאים שלנו מורכבים ומצויידים בצידוד נאות? איש שיחננו חייך בחביבות והודיע: „איך מקום לדאגה“.

מאז נתקבל חוק שירותי הכבאות, תשי"ט—1959, חל מפנה בדרכי האדריכלות. הבינוי המודרני הרקיע שחקים. קמו גושי בניינים רב-קומות ומרובי-דירות, הן לשם דיור והן לצורכי משרדים. אבל החקיקה לא התאמה לכל השניינים הללו בנוף הארץ. מתקבל הרשום שבארץ בנויים בינוי מופקר במה שנוגע לצד הבטחוני ולכל הקשור באירועי שעת-חירום: אש, הפגזה אפשרית ולוחמה בלתי-מקובלת. כל זאת בעיון שבהרבה מדינות נעשות הכנות להתגוננות מפני נשק חדיש ולא קונבנציונלי.

לא זו בלבד שהתוק לקוי בחסר, אלא שהפיקוח על החוק הקיים כמעט שאינו מורגש.

העתונאי דן מרגלית ביקר בכמה בניינים: בוועד הפועל של ההסתדרות, במשרדי הטאבו ההומים מאדם, בבנין המאכ"לס את מועדון „צווחא“. בכל מקום שבו ביקר העתונאי מרגלית, מצא דליים ריקים, מטאטאים של הגיא שאינם פועלים כלים שאינם במקומם. הוא ראה שאין כל פיקוח והשגחה על המכשירים לצורכי כיבוי, שאין מכשירי אועקה, ולמעשה קיימת הפקרות. מנהל בית „צים“ לא ידע להשיב אם היו בדיקות שגרתיות לשם פיקוח על המכשירים המיועדים לטיפול באש בבנין המשרדים הגדול. הכלים היו בלתי-כשרים לעבודה, הדליים שימשו מצבור לאשפה.

בעקבות הלהבה שאכלה את בית „צים“ וגרמה למות אורח אחד ופציעתם של רבים וכן לנוקים כבדים — מינתה עיריית תל-אביב ועדת חקירה, שהחלה בדיוניה וישיבוי

— הצעות לסדרהיום (בן־מאיר, א. מרידור, בן־פורת, י. תמיר, נצר); הודעה אישית של חבר־הכנסת ד. בן־גוריון (נצר, בן־גוריון) —

חשוב זה במדינת ישראל, בעוד שדחוקא במדינות ותיקות כמו צרפת, איטליה ואנגליה יש מתנדבים רבים בין הכבאים. ויש לעודד דבר זה. חסרה תודעה מסויימת בקהל. ייתכן שכתוצאה ממה ששרה גם זה ישנתה להבא. אבל יש לעשות הרבה בנידון זה.

התחלנו בטיפול בענין, ובינתיים קרתה השריפה הזאת בבנין „צים“, על שריפות אחרות התגברו. ולשריפה הזאת אינני רוצה להתייחס, כי אני רוצה לחכות עוד שבוע, שבועיים, אולי שלושה. הוועדה נתבקשה לגמור עבודתה תוך חודש. נאמר לי שהיא עושה מאמצים לגמור לפני כן. לכן נדמה לי שיש לחכות למסקנות והמלצות הוועדה הזאת, לפני שאנחנו מתייחסים לעצם הענין.

משרד הפנים ממשיך בפעולה שבה התחיל חודש ימים לפני השריפה ב„צים“. הוא בודק מחדש את החוק ואת התקנות. הוא יביא את מסקנותיו והמלצותיו, וכן ילמד לקח ממסקנות ועדת החקירה, כשיקבל אותן. בינתיים תיגמר פעולת הבדיקה במשרד הפנים. שר הפנים ביומחו הוא יביא גם את מסקנות ועדת החקירה וגם את מסקנות משרד הפנים לוועדת הפנים, ויבקש בשם הממשלה שוועדת הפנים תקיים דיון מלא בבעיה זו ותגיש מסקנותיה לכנסת.

על כן אינני רואה כרגע צורך ותועלת בדיון בכנסת או במינוי ועדה פרלמנטרית. עדיין איננו יודעים מה עשתה ועדת החקירה, איש אינו יכול לומר שהיא לא הצליחה בתפקידה ובפעולתה, כדי למנות כבר ועדה אחרת. לכן נראה לי שאין מקום לדיון במינוי ועדת חקירה שאותה מבקש חבר־הכנסת תמיר, ואני מבקש להסיר את ההצעה מסדר־היום.

אני חוזר ואומר, שאני מתחייב שמיד כשיתקבלו המסקנות וההמלצות, נביא את הכל, יחד עם התומר שנמצא במשרד הפנים, לוועדת הפנים, ונבקש ממנה לקיים דיון מקיף בבעיה.

מרדכי בן־פורת (רפ"י):

אני מציע לקבל את התחייבותה של הממשלה.

יוסף תמיר (גח"ל):

לאור דבריו האחרונים של סגן שר הפנים וההבטחה שנשמעה כאן, אני מקבל את הצעתו.

היו"ר ד. נצר:

טוב מאד. אם כך, אין לנו על מה להצביע.

ד. הודעה אישית של חבר־הכנסת ד. בן־גוריון

שמעולם לא עלה על לבי רעיון טפשי כזה. אני מכיר חלק גדול של חברי הכנסת, ואני יודע שאינם דוברי שקר. האיש, שלפי מיטב ידיעתי אינו רואה עצמו חייב לדבר אמת, הוא שר הבטחון. ורק לזאת התכוונתי בקריאת־הביניים שלי.

היו"ר ד. נצר:

הישיבה הבאה ביום שני הבא, בשעה ארבע אחר־הצהר ריים. ישיבה זו נעולה.

ראש העיר, הוא שמינה אותה. אינני רואה בכך כל פגם. צריך לראות מהו הרכבה של הוועדה, מי הם חבריה.

יושב־ראש הוועדה הוא מר ברוך בסין, מנהל מחלקת עבודות ציבוריות; וחבריה — סגן אלוף שמעיה בקינשטיין, כגן ראש הג"א; מר לוי גרי, סגן מנהל כללי לתפקידים מיוחדים במשרד הפנים; מר פ. הוס, מנהל מכון התקנים; מר א. פולונסקי, עורך־דין. האם אלה הם אנשי העירייה או שירותי הכבאות שלה?

נכון שיש עדיפות לוועדה המתמנית על־ידי ראש הנמר שלה או על־ידי שר הפנים לפי פקודת מינוי ועדות חקירה. העדיפות היא שיש לה סמכות להזמין אנשים והם חייבים לבוא. הם יכולים גם לסרב להיעד, אבל אז יש אפשרות להטיל קנס מסויים. אבל כשראש עיריית תל־אביב הציע ועדה זו, שלכל הודעות היא ועדה מתאימה מבחינת הרכבה, לא חשבנו, ולפי הנסיון צדקנו, שיהיה מי שיסרב להיעד בפניה. להיפך, אנשים מתנדבים להיעד, ואין בעיה. לא צריכים פה להטיל סנקציות כדי לברר את הענינים.

אליהו מרידור (גח"ל):

פה אין סנקציה על מי שאינו מעיד אמת.

סגן שר הפנים י. ש. בן־מאיר:

מדוע אתה חושב שאנשים אינם מעידים אמת? מדוע בכלל לחשוב דבר כזה? יש חקירה, היא מתנהלת בדלתיים פתוחות. כשנודע לי על ההחלטה להקים ועדת חקירה, גם אני פניתי וביקשתי לקיים את החקירה בדלתיים פתוחות. הם חשבו שעל־ידי ישיבות סגורות יהישו את הדיונים.

הוועדה הזאת בהרכבה היא ועדה ממלכתית ציבורית, ויש לחכות למסקנותיה.

עכשיו לעצם הבעיה. הבעיה שהובאה לפנינו עכשיו היא מאד חשובה. לפני דו"ח שנתקבל לפני זמן־מה מסגן המנהל הכללי לתפקידים מיוחדים, לא אכנס לפרטי הדיון וחשבון, הוא בא כתוצאה מסיוור שערך באירופה כדי לבדוק את בעיות הכבאות. אוכיר רק כמה מהמלצותיו שהתחלנו לטפל בהן. הוא אומר: אכן, לאור הנסיון של חמש שנות ביצוע החוק, יש צורך בבדיקה יסודית של החוק והתקנות לשם הכנסת שינויים שונים. ובאמת התחלנו בבעיה זו. כמובן זה לא ייעשה מהיום למחר. הוא מדבר גם על דברים נוספים שאינני רוצה להכניס אותם כרגע לדיון, על כוח האדם, בעיות המינעו, בעיית המתנדבים, שדוקא בארצנו היא רצינית ביותר, כי כמעט שפסקו מתנדבים במקצוע

היו"ר ד. נצר:

הודעה אישית לחבר־הכנסת בן־גוריון.

דוד בן־גוריון (רפ"י):

כבוד היושב־ראש, חברי הכנסת. בתשובה לקריאת־ביניים שלי, כי ראש הממשלה הנוכחי לא התחייב להגיד אמת — אמר שר הבטחון היום: „יש רק איש אחד שאומר אמת“. כלומר כאילו אני סבור שרק אני אומר אמת. שר הבטחון מר לוי אשכול, שעבד אתי כשתיים־עשרה שנה, יודע

נספחות

א. סדר-היום לישיבות ל"ד — ל"ו

- א. שאילתות.
- ב. חוק התקציב לשנת 1966/67, תשכ"ו—1966 (קריאה ראשונה).
- ג. חוק להארכת תקפו של תקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תשכ"ו—1966 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק לפיקוח על יצוא הצמח ומוצריו (תיקון), תשכ"ו—1966 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק בול בטחון (תיקון והארכת תקופת ההיטל) (תיקון מס' 6), תשכ"ו—1966 (קריאה ראשונה) — תשובת שר האוצר.
- ו. חוק בול בטחון (תיקון מס' 2), תשכ"ו—1966 (קריאה ראשונה) — תשובת שר האוצר.
- ז. חוק בדבר מניעתו וענישתו של הפשע השמדת עם (תיקון), תשכ"ו—1966 (קריאה שניה ושלישית).
- ח. הנמקת התנגדות להודעת הממשלה מיום ד' בשבט תשכ"ו (25 בינואר 1966) על החלת דין רציפות על החוקים דלקמן:
1. חוק למניעת האונת סתר, תשכ"ג—1962;
 2. חוק המקרקעין, תשכ"ד—1964;
 3. חוק להסדר התדיינות בין בני-זוג, תשכ"ה—1964;
 4. חוק דיני ערבות, תשכ"ה—1964;
 5. חוק הפטנטים, תשכ"ה—1965;
 6. חוק לתיקון פקודת ביטוח כלי רכב מגרעי (סיכוני צד שלישי), תשכ"ה—1965;
7. חוק דיני החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשכ"ה—1965;
8. חוק נוטריונים למסמכים יוצאי חוץ (תיקון מס' 5), תשכ"ה—1965;
9. חוק העברת חיובים, תשכ"ה—1965;
10. חוק לתיקון דיני פשיטת רגל ופירוק חברות, תשכ"ה—1965;
11. חוק המכר, תשכ"ה—1965;
12. חוק ההוצאה לפועל, תשכ"ה—1965;
13. חוק הדיינים (תיקון), תשכ"ה—1965;
14. חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 5), תשכ"ה—1965.
- ט. חוק תקציבי השירותים הדתיים היהודיים (תיקון), תשכ"ו—1965 (קריאה ראשונה).
- י. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 2) (תיקון), תשכ"ו—1966 (קריאה ראשונה).
- יא. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 26), תשכ"ה—1965 (קריאה ראשונה).
- יב. החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לפתוח בדיוניה על התקציב.
- יג. חוק לתיקון פקודת הבנקאות (מס' 8), תשכ"ו—1966 (קריאה שניה ושלישית).
- יד. הצעות לסדר-היום.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות ל"ד — ל"ו

76. ע. זועבי (מפ"ם): השימוש בשפה הערבית במוסד דות ציבור.
106. ש. לורנץ (אגודת ישראל): פיטורי שני הרבנים הממונים על ייעוץ וסעד דתי במשרד הבריאות.
110. פ. זוארץ (מפד"ל): סידור מעמדם החוקי של הרבנים והשו"בים בישובי עולים.
114. א. ביטון (המערך): הגברת המלחמה בתאונות עבודה.
116. א. חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה): התקנת רית בנתניה והתנהגות המשטרה.
120. א. רימלט (גח"ל): הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לבדיקת סידורי בטיחות והצלה בעת דליקות.
121. א. חסין (המערך): בעיית ירידת ספורטאים לחוץ-לארץ.
129. י. מרידור (גח"ל): קיום מצעד יום העצמאות בירושלים, בירת ישראל.
130. ש. פרס (רפ"י): קיום מצעד יום העצמאות בירושלים, בירת ישראל.

ג. החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לפתוח בדיוניה על התקציב

- בהתאם לסעיף 2 של החלטת ועדת הכנסת בעניני נוהל „תקציב — סדרי דיון“ (תקנון הכנסת, עמ' 56), מחליטה בזה הכנסת להסמיך את ועדת הכספים לפתוח בדיוניה לה-
- כנת התקציב לשנת 1966/67 לקריאה שניה ושלישית מיד לאחר הרצאת שר האוצר.

ד. הצעת חוק ביטול התיישנות בפשעים נגד האנושות, תשכ"ו — 1966

1. ביטול התיישנות
עבירות לפי החוק בדבר מניעתו וענישתו של הפשע
- השמדת עם, תש"י—1950¹, ולפי החוק לעשיית דין בנאצים ובעוריהם, תש"ז—1950² — אין התיישנות.

¹ ס"ח 42, תש"י, עמ' 137.

² ס"ח 57, תש"י, עמ' 281.

סיכום הישיבות

- ד. צ. צימרמן, א. מרידור, ש. ז. אברמוב, י. בדר, ש. י. גרוס, א. חביבי, א. אבנרי וש. מיקוניס נימקו את נגדוּתם להודעת הממשלה מיום ד' בשבט תשכ"ו (25 בינאר 1966) על החלת דין רציפות על 14 הצעות חוק. שר-המשפטים י. ש. שפירא השיב לדברי המתנגדים.
- הוחלט: להחיל את דין הרציפות על 14 הצעות החוק, כמפורט בהודעת הממשלה.
- ה. חבר-הכנסת י. תמיר מסר הודעה אישית.
- ישיבה ל"ו (כ"ו בשבט תשכ"ו — 16 בפברואר 1966) היו"ר — י. סרלן; ד. נצר.
- א. מזכיר הכנסת מ. רוזטי הודיע על המסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת.
- ב. השרים השיבו על שאלות בדבר: הצעה להקים מל"טשה בכפר ערעה; ידיעה ב"קול ישראל" על הגשת שי לראש עיריית ירושלים; מניעת רישון יציאה ממר מחמד עלי נסאר מן הכפר עראבה; סדרי גיוס של ישראלים שהיגרו מן הארץ בילדותם; הרכבת צוות בתכנית "יש שאלות" ב"קול ישראל"; גיוס מורים למי לואים; הכרזה מוטעית על חייל כעריק; אפשרות יציאתם של אזרחים בני המיעוט הערבי לחוץ-לארץ; מינוי מנהל למשרד ראש הממשלה; יציאת מר שנער לציריך בשליחות ממלכתית; הקלות במס נסיעות חוץ ליש"ר אלים הגרים בחוץ-לארץ; הדרכה מטעם מינהל המיסים בעניני מס הכנסה; שיעור הסובסידיות לחקלאים הערביים בשנת הכספים 1965/66; קשיים ביצוא מוצרי טקסטיל ישראלים לאנגליה; הקמת מפעל לייצור קרטון גלי בסירת הכרמל; ידיעה על חוסר תעסוקה מלאכותי במפעל "אילן-תעשיות" באשקלון; המצב בענף ייצור מכוונות כביסה; הגבלות על יבוא מוצרי כותנה ישראליים לבריטניה.
- ג. י. מרידור וש. פרס הגישו הצעות (נפרדות) לסדר-היום בדבר קיום מצעד יום העצמאות בירושלים. ראש-הממשלה שלה ושר-הבטחון ל. אשכול השיב להצעות.
- הוחלט: להעביר את הענין לחעת החוץ והבטחון.
- ד. א. חסין הגיש הצעה לסדר-היום בדבר יריות ספורי טאים לחוץ-לארץ. סגן שר החינוך והתרבות א. ידלן השיב להצעה.
- הוחלט: להעביר את הענין לחעת החינוך והתרבות.
- ה. ע. זועבי הגיש הצעה לסדר-היום בדבר השימוש בשפה הערבית במסודות ציבור. שר-האוצר פ. ספיר השיב להצעה.
- הוחלט: להעביר את הענין לחודה שתיקבע על-ידי ועדת הכנסת.
- ו. פ. זוארץ הגיש הצעה לסדר-היום בדבר סידור מעמד החוקי של הרבנים והשו"בים. שר-הדתות ז. ורהפטיג השיב להצעה. א. אבנרי הציע להסיר את הענין מסדר-היום.
- הוחלט: להעביר את הענין לוועדת הפנים.
- ישיבה ל"ד (כ"ד בשבט תשכ"ו — 14 בפברואר 1966) היו"ר — ק. לון; ד. נצר.
- א. יושב-ראש הכנסת ק. לון ציין את יום מלאת שבעים שנה להופעת הספר "מדינת היהודים" לתיאודור הרצל — 14 בפברואר 1896 — וקרא כמה קטעים מיומנו של הרצל.
- ב. יושב-ראש הכנסת ק. לון קידם בברכה את המשלחת הפרלמנטרית מחוצאלה, שנכחה בישיבה.
- ג. מזכיר הכנסת מ. רוזטי הודיע על המסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת.
- ד. שר-האוצר פ. ספיר הביא לקריאה ראשונה את חוק התקציב לשנת 1966/67, תשכ"ו—1966.
- ה. יושב-ראש הכנסת ק. לון הביא הצעת החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לפתוח בדיוניה על התקציב. הוחלט: לקבל את ההחלטה.
- ו. מ. אונא (יו"ר ועדת החוקה) חוק ומשפט הביא לקריאה שניה חוק ביטול התיישנות בפשעים נגד האנושות, תשכ"ו—1966.
- הוחלט: לקבל את החוק.
- ז. שר-המסחר והתעשייה ח. צדוק הביא לקריאה ראשונה חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תשכ"ו—1966. בתיכוח השתתף א. אבנרי.
- ח. שר-המסחר והתעשייה ח. צדוק הביא לקריאה ראשונה חוק לפיקוח על יצוא הצמח ומוצריו (תיקון), תשכ"ו—1966. בתיכוח השתתף ח. כהן-מגורי. שר-המסחר והתעשייה השיב לו.
- הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכלכלה.
- ישיבה ל"ה (כ"ה בשבט תשכ"ו — 15 בפברואר 1966) היו"ר — ר. הקטין; א. תלמי.
- א. סגן מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת.
- ב. השרים השיבו על שאלות בדבר: חקירתו של מר רושרש בנצרת על ידי סמל המשטרה נציר; מותו של הילד עיוזאת טאלה אל-בושרי כתוצאה מהתפוצצות מר קש עווב; תקיפת מועדון הנוער העובד בבני-ברק; הפגנת יחיד נגד שגרירות מערב-גרמניה בתל-אביב; הבאת עיזר לבית-המשפט בלי נעליים; הפגנת מר אברהם קמינסקי ליד מלון "שרתון" בתל-אביב; הצהרת התובע המשטרתי על פסק-דין של בית-משפט; תקרית בין מנהל בית-הספר הממלכתי-דתי בתל-מונד ובין מזכיר המועצה; ישובים חסרי סטטוס מוניציפלי; הענקת רישונות מעבר לעיר העתיקה בירושלים בחג המולד; בחירות חדשות למועצה המקומית של מג'אר; מקומות עסק באשדוד בלי רישון; הריסת מבנים שהוקמו בלי רישון בשכונת החקוה בתל-אביב;
- ג. בהמשך הדיון על חוק בול בטחון (תיקון והארכת תקופת ההיטל) (תיקון מס' 6), תשכ"ו—1966, ועל חוק בול בטחון (תיקון מס' 2), תשכ"ו—1966 (קריאה ראשונה), השיב שר-האוצר פ. ספיר למתחכמים.
- הוחלט: להעביר את החוקים לוועדת הכספים.

- ז. ש. לורגן הגיש הצעה לסדר־היום בדבר פיטורי שני הרבנים הממונים על ייעוץ וסעד דתי במשרד הבריאות. שר־הבריאות י. ברזילי השיב להצעה. א. רוזאלי־נאור הציעה להעביר את הענין לחצדה. הוחלט: להסיר את הענין מסדר־היום.
- פ. זוארץ מסר הודעה בשם הנמנעים.
- ח. א. חביבי הגיש הצעה לסדר־היום בדבר התקרית בנתניה והתנהגות המשטרה. שר־המשטרה ב. ש. שיטרית השיב להצעה. א. אבנרי הציע להעביר את הענין לחצדה. שר המשטרה השיב לו. הוחלט: להסיר את הענין מסדר־היום.
- ט. א. ביטון הגיש הצעה לסדר־היום בדבר הגברת המל־חמה בתאונות עבודה. שר־העבודה י. אלון השיב להצעה. הוחלט: להעביר את הענין לחצדה העבודה.
- י. י. תמיר הגיש הצעה לסדר־היום בדבר ועדת חקירה לבדיקת סידורי בטיחות והצלה בעת דליקות. סגן שר הפנים י. ש. בן־מאיר השיב להצעה. בהסכמת המציע הוסר הענין מסדר־היום.
- יא. חבר־הכנסת ד. בן־גוריון מסר הודעה אישית.

תוכן העינים

עמוד

הישיבה השלושים־ושבע של הכנסת השישית (א' אדר תשכ"ו — 21 פברואר 1966)

	א. שאילתות ותשובות
671	1. התקנת טלפון בביתו של מפקד מכביה־אש בתל־אביב
671	2. קשיים בהשגת קשר לשירות טלפון „16" בתל־אביב
672	ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
	ג. חוק התקציב לשנת 1966/67, תשכ"ו—1966
672	1. עניני סדר־היום
674	2. הודעת שר האוצר על שינויים בתקציב
674	ד. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 8), תשכ"ו—1966 (קריאה ראשונה)
674	ה. חוק מילווה קליטה וחסכון חובה (הארכה), תשכ"ו—1966 (קריאה ראשונה)

הישיבה השלושים־ושמונה של הכנסת השישית (ב' אדר תשכ"ו — 22 פברואר 1966)

676	א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
676	ב. חוק התקציב לשנת 1966/67, תשכ"ו—1966 (קריאה ראשונה) — המשך הדיון
699	ג. חוק מילווה פיתוח (תיקון מס' 5), תשכ"ו—1966 (קריאה שניה וקריאה שלישית)
700	ד. חוק איגרות מדינת ישראל (הנפק להשקעת פיתוח), תשכ"ו—1966 (קריאה שניה וקריאה שלישית)
701	ה. חוק לתיקון פקודת הבנקאות (מס' 8), תשכ"ו—1966 (קריאה שניה וקריאה שלישית)
702	ו. הודעה אישית של חבר־הכנסת א. אבנרי

הישיבה השלושים־ותשע של הכנסת השישית (ג' אדר תשכ"ו — 23 פברואר 1966)

703	א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
	ב. שאילתות ותשובות
703	1. העברת עתיקות לרשות המדינה
703	2. הנחות בשכר לימוד למעוטי יכולת בגבעת־המורה
704	3. הכנות למשחקי אסיה ולאולימפיאדה
704	4. מניעת הפצתו והצגתו של חומר פורנוגרפי
705	5. כלכליות המפעל המשולב להמתקת מי־ים וייצור חשמל
705	6. קביעת סדרים מתאימים לבדיקת מטענים של יורדי ים במל הקישון על־ידי שלטונות המכס
705	7. ביטול העיקול שהוטל על קואופרטיב „דן" על־ידי שלטונות מס הכנסה
705	ג. הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת
706	ד. חילופי גברי בוועדת הפנים
706	ה. עניני נוהל
706	ו. חוק התקציב לשנת 1966/67, תשכ"ו—1966 (המשך הדיון)

נספחות

728	א. סדר־היום לשיבות ל"ז — ל"ט
728	ב. תיקון לתקנון הכנסת
728	ג. הצעת חוק מילווה פיתוח (תיקון מס' 5), תשכ"ו—1966
728	ד. הסתייגות לחוק הנ"ל
728	ה. הצעת חוק איגרות מדינת ישראל (הנפק להשקעת פיתוח), תשכ"ו—1966
729	ו. הסתייגויות לחוק הנ"ל
730	ז. הצעת חוק לתיקון פקודת הבנקאות (מס' 8), תשכ"ו—1966
730	ח. מסקנות ועדת החוץ והבטחון בשאלת מצעד צה"ל ביום העצמאות
730	ט. הצעת מיעוט

